JEVGENI VARGA

20. VUOSISADAN KAPITALISMI

JEVGENI VARGA

20. VUOSISADAN KAPITALISMI

KUSTANNUSLIIKE EDISTYS
Moskova — Petroskoi

Е. Варга
КАПИТАЛИЗМ ДВАДЦАТОГО ВЕКА

Venäjän kielestä suomentanut
MIKKO MYLLÄRI

Taiteilija M. Schlossberg

ALKUSANAT

Tämä teos ei ole kapitalismin historia. Sen esittäminen näin pienessä kirjassa olisi täysin mahdotonta. Tässä kirjassa on yritetty kuvata tärkeimpiä muutoksia, joita kapitalismi on kokenut 20. vuosisadan kuuden vuosikymmenen aikana. Nuo muutokset eivät kajoa kapitalismin perustuksiin. Kapitalismin perustukset ovat säilyneet koskemattomina huolimatta sen puolustajien, oikeistososialidemokraattien ja nykyajan revisionistien väitteistä, että nykyinen kapitalismi on jollakin tavoin uutta ja muka eroaa perusteellisesti 19. vuosisadan kapitalismista. Kapitalismin liikunnan lait eivät ole muuttuneet. Kapitalististen maiden proletariaatin on elääkseen pakko myydä työvoimaansa samoin kuin ennenkin. Porvaristo palkkaa entiseen tapaan työläisiä anastaakseen heidän tuottamansa lisäarvon. Kapitalismin liikkeellepanevana voimana on kuten ennenkin voiton tavoittelu: ilman voittoa ei ole kapitalistista tuotantoa. Hallitsevana luokkana on edelleenkin porvaristo. Ne muutokset, joita on tapahtunut kapitalismin taloudessa kapitalismin siirryttyä viimeiseen vaiheeseensa, imperialismiin, ovat vain voimistaneet ja kärjistäneet kapitalismille ominaisia sovittamattomia ristiriitoja.

Kapitalismin taloudellisten lakien vaikutus uusissa historiallisissa olosuhteissa osoittaa, että kapitalismi elää viimeisiä aikojaan ja että sen on pakko väistyä syrjään uuden, edistyksellisemmän järjestelmän tieltä. Niin suuresti kuin nykypäivien kapitalismi eroaakin vuosisadan alun kapitalismista, se on silti pohjaltaan samaa kapitalismia kaikkine perusristiriitoineen, joita ei voida ratkaista kapitalismin puitteissa.

Toisaalta Marxin oppi siitä, että kapitalismi on historiallisesti ohimenevä yhteiskuntajärjestelmä, että kapitalismin sisäiset lait johtavat sen kiertämättömään tuhoon luomalla vallankumouksellisia voimia, jotka korvaavat kapitalismin sosialismilla — tämä oppi ei ole enää vain nerokasta tieteellistä ennustelua niin kuin sata vuotta sitten, vaan se on muuttunut reaaliseksi todellisuudeksi. Kuolevan kapitalismin

rinnalla on olemassa, kukoistaa ja kehittyy sosialistinen maailma. Tämä seikka vaikuttaa erittäin suuresti kapitalismin talouteen, ulko- ja sisäpolitiikkaan sekä ideologiaan, korostaa entisestäänkin kuolevan kapitalistisen järjestelmän raihnaisuutta ja välttämättömyyttä korvata se ihmisyhteiskunnan korkeimmalla organisaatiolla — kommunismilla.

Toisin kuin ennen imperialismi ei enää ole se päävoima, joka määrää yhteiskunnan historiallisen kehityksen kulun. Nykyään tilanne on muuttunut perinpohjaisesti. Ihmisyhteiskunnan kehityksen pääsisällön, perussuunnan ja peruserikoisuudet määräävät nykyään sosialistinen maailmanjärjestelmä ja ne voimat, jotka taistelevat imperialismia vastaan, yhteiskunnan sosialistisen uudelleenjärjestämisen puolesta.

* * *

Kapitalismin talouden erittelyn ja vertailun lähtökohdaksi otettu vuosi 1900 ei ole taloudellisessa eikä poliittisessa mielessä mikään rajapyykki, siinä ei ole mitään erikoisuuksia, jotka erottaisivat sen jyrkästi sitä edeltäneistä tai sitä seuranneista vuosista.

Kirjassa esitetyt tilastonumerot on tarkoitettu vain valaisevaksi aineistoksi. Siksi olemme lukemisen helpottamiseksi pyöristäneet niitä, varsinkin kun niiden tarkkuus on sangen vähäinen.* Eri vuosia koskevat tiedot on otettu samojen vuosien virallisista lähteistä. Myöhemmin julkaistut viralliset tilastonumerot eroavat jossain määrin aikaisemmista. Näillä pienillä eroavuuksilla ei kuitenkaan ole tämän kirjan tarkoitusperän kannalta otettuna mitään merkitystä. Välttyäksemme kuormittamasta liiaksi kirjan tekstiä ja rasittamasta lukijaa olemme yleensä jättäneet pois lähdeviittaukset esittäessämme tunnetuista virallisista lähteistä otettuja numeroita.

---

* Luonnontieteiden alalla on jo kauan noudatettu sääntöä, ettei laskuja suoriteta koskaan lähtöarvojen määrittelyssä käytettyjen mittauskojeiden tarkkuutta suuremmalla tarkkuudella.

I LUKU

KAPITALISMI 20. VUOSISADAN ALUSSA

20. vuosisadan alussa tiedettiin maailmasta vähemmän, mutta se tuntui ihmisistä paljon laajemmalta kuin nyt. Monia maapallon seutuja tunnettiin vähän tai olivat miltei kokonaan tuntemattomia. Sellaisia seutuja olivat Afrikan ja Etelä-Amerikan keskiosat, Länsi-Kiina, arktiset ja antarktiset alueet. Maapallon väestöluku oli vain puolet nykyisestä. Maailma tuntui laajemmalta, koska tiedot sen eri osien elämästä ja tapahtumista levisivät hitaasti ja matkustaminen otti paljon aikaa. Nykyään voidaan matka Moskovasta New Yorkiin tehdä 10 tunnissa. Ennen kului samaan matkaan 12 päivää ja enemmänkin. Tsaarin armeijan everstiluutnantti Serebrennikov, jonka piti matkustaa Bombayhin, lähti matkalle Taškentista marraskuun 6. pnä 1901, nousi Brindisissä englantilaiseen laivaan ja saapui Bombayhin joulukuun 8. pnä, siis 33 vuorokauden kuluttua.. Nykyään tuo matka voidaan tehdä lentokoneella yhdessä päivässä. Matkustamisvaikeudet vaikuttivat tuntuvasti ulkopoliittiseen toimintaan: valtioiden päämiehet tai ministerit tapasivat toisiaan ani harvoin — monien vuosien väliajoin. Diplomaattinen toiminta oli hidasta.

Siihen aikaan elettiin yksinkertaisemmin kuin nyt. Monia nykyään yleisesti käytettyjä välineitä, kuten radio- ja televisiovastaanottimia, jääkaappeja, linja-autoja, lentokoneita ym., ei siihen aikaan ollut ollenkaan tai ne olivat hyvin harvinaisia. Valtaosa ihmisistä eli ja kuoli samalla paikkakunnalla, missä oli syntynytkin.

Kapitalismi oli silloin jo imperialismin vaiheessa ja hallitsi koko maailmaa. Se merkitsee, että jättimäiset

monopoliyhtymät: kartellit, syndikaatit ja trustit olivat keskittäneet käsiinsä parhaat ja suurimmat teollisuuslaitokset, rautatiet ym. ja saavuttaneet sen ansiosta erittäin edullisen aseman teollisuustuotannossa. Niillä oli johtava ja ajoittain myös määräävä asema kotimaanmarkkinoilla. Eri maiden monopoliyhtymät kävivät keskenään ankaraa taistelua ulkomaanmarkkinoista, pääomien sijoitusalueista ja vaikutusalueista. 20. vuosisadan alkuun mennessä ne olivat jakaneet tosiasiallisesti koko maailman taloudellisiin valta-alueisiin.

Kapitalismin tuotantovoimien kehitystaso oli kuitenkin nykyiseen verrattuna huomattavasti alhaisempi. Maapallon väestön valtaenemmistö oli ammattitaidotonta, ei osannut lukea eikä kirjoittaa. Kulkutautien ja lasten suuren kuolleisuusprosentin johdosta ihmisten keski-ikä oli lyhyt.

Väestön pääelinkeinona oli maatalous. Korkealle kehittyneissä kapitalistimaissakin (Englantia lukuunottamatta) työskenteli maataloudessa yhtä suuri tai suurempi osa väestöstä kuin teollisuudessa. Niinpä Saksassa oli 1895 sekä maataloudessa että teollisuudessa yhtä paljon työntekijöitä — 8,3 miljoonaa kummassakin; sen lisäksi 1,4 miljoonaa henkeä työskenteli maataloudessa päätoimensa ohella. USAn maataloudessa laskettiin v. 1900 olevan 9,6 miljoonaa työntekijää, vuori- ja jalostusteollisuudessa sen sijaan 7,6 miljoonaa. Tsaarin Venäjällä valtaosa väestöstä harjoitti maataloutta.

Suurimmassa osassa maailmaa maa muokattiin etupässä sahralla, sato korjattiin pääasiallisesti viikatteella ja sirpillä ja puitiin käsivoimin tai vetojuhtien voimalla. Teräsauroja käytettiin 20. vuosisadan alussa yleisesti vain Länsi-Euroopassa ja Amerikan Yhdysvalloissa. Jopa USAssakin, joka oli maatalouskoneiden käytön alalla edelläkävijämaa, tuli koko maatalousomaisuudesta, jonka arvo oli laskettu 20,4 miljardiksi dollariksi, vain 750 tuhatta dollaria maatalouskoneiden osalle. Silloin ei vielä käytetty traktoreita, kuorma-autoja eikä leikkuupuimureita.

Teollisuus oli teknillisen kehityksensä puolesta paljon alhaisemmalla tasolla kuin nyt. Tehtaiden teknillinen kalusto oli pääpiirteissään samanlaista kuin se mitä Marx kuvasi *Pääomassa:* höyrykoneita, voimansiirtohihnoja ja työkoneita. Sähkö oli vasta alkanut vallata alaa teollisuudessa; sähkövoima käytettiin melkein kokonaan valaistuk-

seen. Vuoden 1899 lopulla USAn teollisuudessa oli käytössä voimakoneita (milj. *hv*): *

Höyry-koneita	Poltto-moottoreita	Vesi-voimaa	Sähkö-moottoreita	Mekaanista energiaa yhteensä
8,19	0,13	1,45	0,50	10,2

Jokaista teollisuuden palveluksessa olevaa työläistä kohti tuli 2,1 *hv* käyttöenergiaa ja vajaat 2 tuhatta dollaria pääomaa. (Muissa maissa olletikin vielä vähemmän.) Koneet olivat tietenkin parempia kuin 19. vuosisadan toisella puoliskolla. Silloin ei kuitenkaan ollut vielä niin sanottua „tieteellistä tuotannon johtoa" eikä liukutyöjärjestelmää.

USAn teollisuudessa oli vain 6 toimihenkilöä jokaista tuotannossa työskentelevää 100 työläistä kohden. Monet kapitalistit johtivat itse tuotantolaitoksiaan, vaikka monopoliyhtymillä oli siihen aikaan jo vallitseva asema.

Maakulkuneuvojen voimanlähteenä olivat höyryveturit ja hevoset. USAn rautateillä käytettiin vetureissa kolme kertaa enemmän energiaa kuin teollisuudessa. Autoja oli käytännöllisesti katsoen vain USAssa: v. 1900 niitä laskettiin olevan 8 tuhatta kappaletta. Englannissa oli vuoteen 1906 voimassa laki, jonka mukaan jokaisen auton edessä piti jalankulkijain suojelemiseksi kantaa punaista lippua. Meriliikenteessä oli purjealuksia melkein yhtä paljon kuin höyrylaivojakin, vaikka höyrylaivojen tonnisto ja varsinkin rahdinkuljetukset olivat jo paljon suuremmat.

Vieläkin alkeellisempaa nykyaikaan verrattuna oli sodankäyntitekniikka. Se erosi periaatteellisesti hyvin vähän Napoleonin sotien aikaisesta tekniikasta: samaa kiväärein aseistettua jalkaväkeä (Maxim-konekivääri oli jo keksitty, mutta sen käyttö oli vielä vähäistä), samaa ratsuväkeä ja hevosvetoista tykistöä. Kivääri- ja tykkimallit olivat kylläkin entisiin verraten parannettuja, mutta uusia aselajeja

* *Technological Trends and National Policy.* Report of the Subcommittee on Technology to the National Resources Committee, Washington 1937, p. 251.
Esitämme numerotietoja etupäässä USAn osalta, koska vain siellä on suoritettu säännöllisiä teollisuustilastotutkimuksia.

ei ollut. Uutuutena pidettiin silloin savutonta ruutia ja kenttäpuhelinta. Armeijain käytössä ei ollut moottoriajoneuvoja, panssarivaunuja eikä lentokoneita. Englannin sotaministeri sanoi vielä 1910 parlamentissa: „Emme usko, että lentokoneita voitaisiin missään määrin käyttää sotatarkoituksiin." *

Saksalaiset alkoivat rakentaa sotilastarkoituksiin ilmaa kevyempiä ilma-aluksia, zeppeliinejä, mutta niiden tehokkuus osoittautui vähäiseksi. Vain sotalaivasto oli huomattavasti korkeammalla tasolla kuin sata vuotta aikaisemmin. Sukellusveneitä ei kuitenkaan vielä käytetty.

Maailman teollisuustuotanto käsitti vuosisadan alussa noin puolet vuoden 1925 ja kuudesosan vuoden 1957 teollisuustuotannosta.

Kapitalistisen maailman teollisuustuotantoindeksi
(vv. 1901—1913=100)**

	1860	1870	1880	1890	1900
Indeksi	17	23	31	52	73
Kasvu kymmenessä vuodessa (%)	—	35	35	68	40

Nämä numerotiedot ovat varsin epätarkkoja, mutta luonnehtivat silti teollisuuden kehitystä. Teollisuustuotannon nopea kasvu johtui osaksi siitä, että talonpoikaistalous vedettiin kapitalististen markkinain piiriin ja käsityötuotantoa tukahdutettiin voimaperäisesti ja korvattiin teollisuustuotannolla. Teollisuustuotannon kasvua edisti myös kapitalististen maailmanmarkkinain laajeneminen siirtomaavaltausten yhteydessä.

Maailman teräksentuotanto v. 1901 oli 31 milj. tonnia, ts. noin 15 *kg* asukasta kohti. Johtavissa imperialistisissa maissa tuotettiin terästä keskimäärin 150 *kg* asukasta kohti, mutta Intiassa, Kiinassa ja muissa niihin verrattavissa maissa vastaava teräksentuotantoluku lähenteli nollaa. Kivi-

* *J. Jewkes, D. Sawers, R. Stillerman,* The Sources of Invention, London 1958, p. 231.

** Laskelman pohjaksi on otettu Wagenführin maailman teollisuustuotantoindeksi — *Vierteljahrshefte zur Konjunkturforschung,* Sonderheft 31, Berlin 1933 — ja YKn tilastot.

hiilen louhinta oli puolet nykyisestä maailmantuotannosta eli 769 milj. tonnia. Vuoriöljyn tuotanto oli hyvin vähäistä, kaikkiaan 20 milj. tonnia. Koko maailmassa tuotettiin silloin vuodessa saman verran öljyä kuin Neuvostoliitossa tuotetaan nykyään puolessatoista kuukaudessa.

Kahdeksankymmentä prosenttia teollisuustuotannosta oli silloin, kuten kapitalistisessa maailmassa nykyäänkin, keskittynyt Länsi-Euroopan maihin ja USAhan. Tämä koski erikoisesti tuotantovälineiden tuotantoa. Mutta näissäkään maissa teollisuus ei vielä esittänyt läheskään sellaista ratkaisevaa osaa kuin nykyään. USAn kansallisomaisuudesta, joka oli v. 1900 arvioitu 88,5 mrd. dollariksi, tuli maan ja rakennusten osalle 46,3 mrd. dollaria, rautateiden osalle 9 mrd., henkilökohtaisten käyttöesineiden (vaatteiden, huonekalujen ym.) osalle 6,9 mrd. ja tuotantokoneiden osalle vain 2,5 mrd. dollaria.*

Työn tuottavuus oli paljon alhaisempi kuin nykyään. (Tarkkojen vertailujen tekemiseksi ei ole riittävästi tietoja.) Alhaisesta työn tuottavuudesta huolimatta sato oli Länsi-Euroopassa hyvä. Vehnän keskisato oli vuonna 1900 Saksassa 1 870 *kg* hehtaarilta, Belgiassa, Hollannissa, Tanskassa ja Englannissa vielä parempi, mutta USAssa ja Etelä-Euroopassa alle 1 000 *kg* hehtaarilta.

Tuotannon volyymiin verrattuna kapitalistiset markkinat olivat paljon suppeammat kuin nykyään, sillä vain pieni osa maataloustuotteista joutui markkinoille, ja talonpojat tuottivat, varsinkin vähemmän kehittyneissä kapitalistimaissa, vielä itse monia tarvikkeita (leivän, vaatteet, jalkineet ym.) omaa kulutusta varten.

Ulkomainen kauppavaihto oli verrattomasti vähäisempää kuin nykyään. Vuonna 1900 USAn koko vienti teki 1 371 milj. dollaria ja tuonti 850 milj. dollaria. Koko vuotuinen ulkomaankauppa oli nykyistä kuukauden kauppavaihtoa pienempi. Dollarin ostokyky tosin oli silloin 3—4 kertaa suurempi kuin nykyään.

Ulkomaankaupan yleinen suunta oli pääpiirteissään sama kuin tänäkin päivänä. Länsi-Euroopan teollisuusmaat veivät heikosti kehittyneisiin maihin valmiita teollisuustuotteita ja ostivat niiltä raaka-aineita ja elintarvikkeita.

---

* *Historical Statistics of the United States. 1789—1945.* Washington 1949, p. 10.

Johtavana maana oli Englanti. Se ylitti ulkomaisen kauppavaihdon määrässä USAn kaksinkertaisesti ja Saksan 1,5-kertaisesti. Englannilla suurimpana pääomanviejänä ja siirtomaiden riistäjänä oli tuontivoittoinen kauppatase. Saksan ja osittain myös Japanin vienti alkoi jo vallata markkinoita Englannilta. Saksan teräksentuotanto ylitti v. 1900 Englannin tason. Korostaakseen saksalaisten tavarain huonoa laatua Englanti pakotti saksalaiset toiminimet varustamaan tavaransa merkillä „Made in Germany" (Valmistettu Saksassa).

USAn ulkomaankaupassa oli vielä huomattavissa siirtomaakaupan piirteitä. Se vei jo melkoisesti koneita (v. 1900 55 milj. dollarin arvosta), mutta sen viennissä olivat etusijalla elintarvikkeet ja raaka-aineet.

USAn vienti v. 1900
(milj. doll.)

Raaka-aineet	340	Puolivalmisteet	152
Elintarvikkeet:			
jalostamattomina	226	Valmiit teollisuustuotteet	332
jalostettuina	320		
Yhteensä	886	Yhteensä	484

USAn vienti ylitti huomattavasti tuonnin. Vientiylijäämä käytettiin osinkojen ja teollisuuteen sijoitetun ulkomaisen pääoman korkojen maksuun. Kolme neljännestä USAn viennistä suuntautui Länsi-Eurooppaan. Tsaarin Venäjän ulkomaankauppa oli rakenteeltaan vielä suuremmassa määrin siirtomaakauppaa.

Tavarat, pääoma ja työvoima siirtyivät kapitalistisilla maailmanmarkkinoilla siihen aikaan esteettömästi maasta toiseen. Tuontia ja vientiä ei rajoitettu millään kielloilla, kiintiöillä eikä lisensseillä. Tullia perittiin, mutta kaikkien maiden pääomilla oli samanlaiset kilpailumahdollisuudet. Kauppasopimukset solmittiin siihen aikaan tavallisesti 10 vuodeksi ja niissä oli melkein aina „suosituimmuuslauseke". Se merkitsi, että kyseinen maa lupasi toisille sopimuskumppaneille samat edut, joita se saattoi sopimuksen voimassaoloaikana myöntää kolmannelle maalle. Poikkeuksena olivat siirtomaat. Emämaat turvasivat erilaisin

keinoin itselleen etuoikeutetun aseman siirtomaittensa markkinoilla. Englannin viennistä suuntautui v. 1900 yksi kolmannes ja Ranskan viennistä puolet niiden omiin siirtomaihin.

Valuutta pysyi melkein kaikissa maissa vakaana: pankkiseteleillä oli runsaasti kultakatetta. Kulta ei ollut käytännössä yksistään maailmanrahana; kultarahaa oli paljon liikkeellä pankkisetelien ja paperirahan rinnalla. Niinpä esimerkiksi USAssa oli v. 1900 liikkeellä kultarahaa yhteensä 611 milj. dollarin arvosta, ja kaikkien liikkeellä olleiden pankkiseteleiden ja paperirahojen arvo oli 1 227 milj. dollaria. Saksassa oli lyötyä kultarahaa liikkeellä 2 kertaa enemmän kuin pankkiseteleitä.* Mitään valuuttarajoituksia ei ollut. Kuka tahansa kapitalisti saattoi siirtää vapaasti pääomiaan mihin maahan tahansa, hankkia siellä kiinteistöjä ja perustaa teollisuuslaitoksia. Väestö saattoi siirtyä vapaasti maasta toiseen: passia tarvittiin vain Venäjällä ja Balkanin maissa.

Monopoliyhtymät eivät silloin vielä pitäneet niin lujaotteisesti hintoja korkealla kuin nyt. Bessemerrauta esimerkiksi maksoi Pittsburgissa (dollaria tonnilta) **:

v. 1887	v. 1897	v. 1902	v. 1904
21,4	10,1	20,7	13,8

Mutta kapitalismin mätäneminen ja loismaisuus, kuten V. I. Lenin osoitti,*** ilmeni jo hyvin tuntuvasti varsinkin Englannissa ja Ranskassa. Englannissa oli vuosina 1900—1901 verotettavia tuloja 594 milj. puntaa, joista 60 miljoonaa ulkomaisista pääomansijoituksista saatuja tuloja. Ranskassa käytettiin v. 1901 yli kolmannes budjettimenoista valtionvelan korkojen maksuihin.

Valtion merkitys kapitalistimaiden taloudessa oli kuitenkin verrattomasti vähäisempi kuin nykyään. Paitsi arsenaaleja ja eräissä maissa metsiä sekä rautateitä ei valtiolla ollut mitään muuta tuotannollista omaisuutta.

---

* Luonnollisestikaan ei tiedetä, kuinka paljon kultarahaa oli tesauroitu tai viety ulkomaille. Kullan tuotanto muun tuotannon ja ulkomaankaupan arvoon verrattuna oli paljon korkeammalla tasolla kuin nykyään.

** Ks. *R. Hilferding,* Das Finanzkapital, Berlin 1955, S. 281.

*** Ks. *V. I. Lenin,* „Imperialismi kapitalismin korkeimpana vaiheena" ym. hänen teoksiaan.

Valtio ei juuri sekaantunut talouselämään muuten kuin perimällä veroja ja laskemalla liikkeelle paperirahaa. Se ei säännöstellyt tuotantoa eikä hintoja. Valtion tärkeimpänä tehtävänä oli „rauhan ja järjestyksen" ylläpitäminen riistäjien etujen mukaisesti. Niinä vuosina valtio peri paljon vähemmän veroja kuin nykyään. Valtion tulot olivat v. 1900 (milj. doll.):

USAssa	Saksassa	Englannissa	Ranskassa
600	550	700	760

On kuitenkin otettava huomioon, että rahan ostokyky oli silloin noin 3 kertaa suurempi ja kansantulo paljon pienempi kuin nykyään.

Selviydyttyään 19. vuosisadan maatalouspulasta kapitalistinen talous näytti useimmista aikalaisista suurin piirtein vakaalta ja luotettavalta.

Hallitsevana voimana, joka määritteli imperialististen maiden politiikan, oli *monopolistinen porvaristo.* Feodalismin jäänteet olivat kuitenkin vielä varsin vahvat. Ranskaa, USAta ja eräitä muita maita lukuunottamatta valtioiden päämiehet olivat keisareita tai kuninkaita, eivätkä he olleet läheskään kaikkialla vain pelkkiä keulakuvia. Saksassa, Itävalta-Unkarissa ja Venäjällä keisari saattoi panna viralta pääministereitä ja hallituksen jäseniä, antaa asetuksia vastoin parlamentin tahtoa, hajottaa parlamentin. Virkamiehistön, armeijan ja diplomaattikunnan johdossa oli yksinomaan aatelisia. Kun Saksan keisari Vilhelm II nimitti 1906 siirtomaaministeriksi aatelismiehen asemesta kapitalisti Dernburgin, se oli oikea sensaatio. Parlamentilla oli lainsäädäntöoikeudet Englannissa, Ranskassa ja USAssa, muttei Saksassa eikä Itävalta-Unkarissa, Venäjästä puhumattakaan. Parlamenteissa istui aatelisia tilanomistajia, porvariston edustajia, lakimiehiä ja joitakin harvoja teollisuustyöväen edustajia.* Äänioikeutettujen lukumäärä oli hyvin rajoitettu.

---

* Saksan valtiopäivillä oli v. 1900 115 tilanomistajaa (heistä 15 paronia, 20 kreiviä, 6 ruhtinasta ja prinssiä), 21 tehtailijaa, 22 pappia jne. Englannin parlamentissa tilanomistajat ja kapitalistit olivat enemmistönä. Tsaarin Venäjän IV Valtakunnanduuman 439 jäsenestä oli tilanherrojen, kaupunkiporvariston, kauppiaiden ja kulakkien edustajia 354.

Naisilla ei ollut missään äänioikeutta. Miehillekin oli monissa maissa asetettu erilaisia rajoituksia: ikäraja (21—24 vuotta), asuinpaikkarajoitus (vaatimus, että valitsijan oli asuttava useampi vuosi samalla paikkakunnalla), varallisuusrajoitus, kirjoitustaito ym. Porvarillisen demokratian klassillisessa maassa, Englannissa, oli v. 1900 noin 6 miljoonalla miehellä äänioikeus. Äänioikeutta toteutettiin laajimmin Saksassa, missä parlamentin vaikutusvalta oli sangen vähäinen. Vuonna 1903 oli Saksassa 12,5 milj. äänioikeutettua, mutta heistä osallistui vaaleihin vain 9,5 miljoonaa. Ranskassa oli v. 1909 11,5 miljoonaa äänioikeutettua; Italiassa (1900) 2,6 miljoonaa, ts. 7% maan väestöstä; Japanissa oli äänioikeutettuja 2% väestöstä. USAssa neekerien osallistumista vaaleihin rajoitettiin käytännössä suuresti jo silloin samoin kuin nytkin, vaikka heillä olikin muodollisesti äänioikeus.

Vuosisatamme alkaessa maailma oli jo jaettu imperialististen maiden kesken. Jako oli suoritettu ottamatta lainkaan huomioon jaettujen alueiden taloudellisia yhteyksiä, niillä asuvan väestön kansallisuutta, historiaa ja kulttuuria. Afrikka on tässä suhteessa erittäin kuvaava. Kolonialistit, siirtomaavalloittajat, hävittivät Afrikan kansojen valtiolaitokset ja kulttuurin ja julistivat nuo kansat „villeiksi". Arkeologiset kaivaukset kuitenkin osoittavat, että Afrikan kansoilla on ollut erinomaista kuvanveistotaidetta sekä muita kulttuurin merkkejä, puhumattakaan intialaisesta ja kiinalaisesta kulttuurista, joka on paljon vanhempaa kuin siirtomaavalloittajien oma kulttuuri.

Länsi-Euroopan talouden kehitys aiheutti sadoille miljoonille siirtomaiden asukkaille ankaraa puutetta ja kärsimyksiä. Eurooppalaiset kolonialistit saivat siirtomaihin sijoitetuista pääomista 2—3 kertaa suurempia voittoja kuin emämaassa.

Niissä maanosissa, missä ilmanala oli eurooppalaisille suotuisa, kuten Pohjois-Amerikka, Australia, Pohjois-, Itä- ja Etelä-Afrikka, eurooppalaiset kolonialistit tuhosivat aseiden ja alkoholin avulla alkuasukasväestöä, riistivät siltä hedelmälliset maat ja ajoivat kanta-asukkaat „reservaatioihin". Nälkäkuolemaa välttääkseen paikallisen väestön oli pakko tehdä työtä mitättömästä palkasta kolonialistien kaivoksissa ja plantaaseilla. Vaikka orjuus oli muodollisesti kiellettyä, sitä kuitenkin esiintyi eri muodoissa

laajassa mitassa Afrikassa, Aasiassa ja USAn etelävaltioissa. Kokonainen armeija lähetyssaarnaajia juurrutti tarmokkaasti kristinuskoa kantaväestöön, suostutteli kärsimään napisematta riistoa. Eräs afrikkalainen talonpoika luonnehti erittäin sattuvasti lähetyssaarnaajien „toimintaa": kun lähetyssaarnaajat tulivat luoksemme, heillä oli pyhä sanoma, meillä maa; mutta nyt maa kuuluu heille ja pyhä sanoma meille. Kolonialistien onnistui muodostaa aseellisia joukkoja paikallisesta väestöstä, kuten esimerkiksi askareista ja senegalilaisista, ja niitä käytettiin toisten kansojen alistamiseen.

Vuosisadan alussa vallinnut siirtomaajako — pitkän historiallisen kehityksen tulos — ei vastannut enää emämaiden kesken muodostuneita uusia voimasuhteita. Englanti hallitsi melkein puolta siirtomaa-alueista. Ranska oli samoin suuri siirtomaavalta. Vieläpä sellainenkin pieni maa kuin Hollanti omisti laajoja siirtomaa-alueita. Sitä vastoin Saksalla ja USAlla, jotka olivat taloudellisen mahtinsa puolesta saavuttaneet Englannin, muista maista puhumattakaan, ei ollut siirtomaita juuri lainkaan.

Vuonna 1898 Amerikan Yhdysvallat aloitti sodan Espanjaa vastaan. Se oli ensimmäinen imperialistinen sota jo jaetun maailman uudelleenjakamiseksi. Sodan tuloksena USA valtasi entiset Espanjan siirtomaat: Puerto Ricon, Filippiinit, Havaijisaaret, Guam-saaren ja itäiset Samoasaaret. Kuuba pysyi virallisesti itsenäisenä, mutta oli tosiasiallisesti riippuvainen USAsta.

Saksa samoin kuin USA pyrki kaikin mahdollisin keinoin luomaan oman siirtomaavaltansa.

Saksan imperialistinen porvaristo määritteli erittäin selvästi tavoitteensa siirtomaakongressinsa päätöksissä 1902: „Siirtomaakongressi on sitä mieltä, että isänmaan taloudellisten etujen nimessä on saatava maamme raaka-aineiden tuonnin suhteen riippumattomaksi ulkomaalaisista ja luotava mahdollisimman luotettavat markkinat Saksan teollisuustuotteille. Tämä kaksinainen tehtävä lankeaa tulevien saksalaisten siirtomaiden täytettäväksi siinäkin tapauksessa, että siirtomaiden paikallinen väestö joutuu työskentelemään yleisissä töissä tai maataloudessa." *

---

* *J. H. Jackson*, The Post-war World, IV Edition, London 1935, p. 358.

Siinä oli saksalaisille imperialisteille ominaisella karkealla suorasukaisuudella julistettu se, mitä muiden maiden ulkokultaiset kolonialistit peittelevät valheellisilla julistuksillaan „valkoisten pyhästä tehtävästä alkuasukkaiden valistajina", „valkoisten velvollisuudesta ihmiskuntaa kohtaan" jne.

Englannin merenherruus esti kuitenkin siirtomaita havittelevia saksalaisia imperialisteja toteuttamasta toiveitaan. Saksa pääsi valtaamaan Afrikassa vain ne alueet (etupäässä autiomaat), joita Englanti ja Ranska eivät pitäneet huomion arvoisina.

Kapitalismin epätasainen taloudellinen ja poliittinen kehitys oli luonut edellytykset siirtomaiden uudelleenjakoon tähtäävän ensimmäisen maailmansodan puhkeamiselle. Sodan valmistelut olivat jo käynnissä. Saksa ja Ranska perustivat suuria sotavoimia: Saksan armeija käsitti 604 tuhatta ja Ranskan 570 tuhatta miestä. Armeija ja varsinkin upseeristo oli palvonnan kohteena, virallinen politiikka nosti ne kunniaan. Saksassa ja Itävalta-Unkarissa miehellä piti olla ainakin reserviluutnantin arvo, muuten hän ei kelvannut „seurapiireihin". Englannissa taas sotalaivastoa ympäröi erityisen kunnioituksen sädekehä. Englannin merenherruus oli ehdoton. Sen sotalaivaston vahvuus ylitti minkä tahansa kahden maan yhteenlasketut merivoimat. Tähän ylivoimaan nojaten Englanti noudatti „loistavan eristäytyneisyyden" politiikkaa. Se ei solminut mitään virallisia liittoja, mutta sekaantui maailman kaikkien maiden asioihin.

Erotukseksi nykypäivistä anastussotia ylistettiin siihen aikaan julkisesti. Sellaisia tunnuksia kuin „Drang nach Osten" Saksassa ja „Gloire" Ranskassa ym. levitettiin voimaperäisesti. Sotilasmenot olivat jo silloin suuret, vaikka ne näyttävätkin nykyisiin verrattuna vähäisiltä. USA käytti vuonna 1900 sotilaallisiin tarkoituksiin 209 milj. dollaria, Saksa 620 milj. markkaa. Mutta aseet olivat silloin verrattain halpoja ja sotilaat saivat aivan mitätöntä palkkaa.

Nykyisen vuosisadan alun merkkitapahtumia olivat Englannin, Ranskan, Saksan, tsaarin Venäjän ja muiden imperialististen valtojen hyökkäys Kiinaan, USAn ja Espanjan sota siirtomaiden uudelleenjakamisesta sekä Englannin käymä buurisota.

Rikkaiden ja köyhien välinen kuilu oli erittäin syvä. Sen ajan rikkaimmassa maassa, Englannissa, oli v. 1900 (tunnetun tilastomiehen Mulhallin mukaan) 158 tuhatta rikasta perhettä, joilla oli omaisuutta 6 361 milj. punnan arvosta, ja 6 milj. köyhää perhettä, joiden yhteinen omaisuus arvioitiin 680 milj. punnaksi. Samana vuonna maan 41 miljoonan asukkaan joukossa oli virallisten laskelmien mukaan miljoona köyhäläistä. Samaan aikaan USAn 29 miljoonasta työntekijästä oli 4,9 miljoonaa 10—15 vuoden ikäisiä lapsia. (Tsaarin Venäjällä köyhyys oli vielä huutavampaa.) Imperialistisissa maissa, varsinkin Englannissa, oli sen sijaan jotakuinkin huomattava työläisaristokratiakerros, jota porvaristo piti yllä siirtomaista saaduilla voitoilla. Siirtomaiden puuttuminen ei kuitenkaan estänyt työläisaristokratiaa syntymästä myös USAssa. USAn pääoma löysi omassa maassaan edellytyksiä yhtä suurten ylivoittojen kiskontaan kuin mitä olisi saatu siirtomaista. Sellaisia edellytyksiä olivat hedelmällisten maiden runsaus, rikkaat luonnonvarat ja halpa siirtolaistyövoima.

Työläisaristokratian olemassaolo loi pohjan reformismin ja opportunismin synnylle työväenliikkeessä.

Puolet imperialististen maiden väestöstä oli jo silloin proletaareja. Saksassa oli v. 1907 työntekijöitä 26,2 miljoonaa, heistä

Työläisiä	14,3 milj.
Toimihenkilöitä	1,6 „

Ranskassa oli v. 1906 20,7 milj. työntekijää, joista työläisiä ja toimihenkilöitä 10,2 milj.

Työolot olivat raskaat. Työväenliike oli kylläkin asettanut välittömäksi tavoitteekseen kahdeksantuntisen työpäivän (sen saavuttamiseksi II Internationalen kongressi teki 1889 päätöksen vappumielenosoituksesta), mutta työviikko oli kapitalistisissa maissa keskimäärin 60-tuntinen ja pitempikin. Rauta- ja terästeollisuudessa tehtiin 12-tuntisia työpäiviä. Venäjällä työpäivä oli rajoitettu v. 1897 lailla enintään 11,5-tuntiseksi, mutta Venäjän kapitalistit kiersivät tuota lakia samoin menetelmin kuin Englannin kapitalistit aikoinaan (ks. *Pääoma,* I osa).

Lenin kirjoitti, että sitä lain vaatimusta, ettei tehtailija „panisi heitä (työläisiä — *J. V.*) tekemään työtä enempää kuin 11 ja puoli tuntia vuorokaudessa, ei ole varmennettu millään rankaisuilla sen täyttämättä jättämisestä. Mikä vastuu tulee tehtailijalle, joka on rikkonut tätä lakia? Hänet voidaan korkeintaan haastaa sovintotuomarin eteen, joka ei voi määrätä 50 ruplaa suurempaa sakkoa... Mutta pelottaako 50 ruplan sakko tehtailijaa?.. Tehtailijalle on suorastaan edullisempaa rikkoa lakia ja maksaa sakko." * Tehtailijat pakottivat työläisiä puhdistamaan koneet lauantaisin työn jälkeen, aloittamaan työn kello 4 aamulla, joten työläisten oli noustava kello 3, eivät antaneet työpäivän aikana ruokailutaukoa. USAn ompeluteollisuudessa „oli vuoteen 1910 saakka melkein kaikissa pukutehtaissa virallisesti säädetty 56—60 tunnin työviikko... Monissa 'sivullisissa' liikkeissä oli yleisenä sääntönä 84-tuntinen työviikko... Kiireisimpänä sesonkiaikana... työläiset työskentelivät usein 15—16 tuntia päivässä, kello 5:stä aamulla 9—10:een illalla ja monesti työläisiä pakotettiin ottamaan työtä vielä kotiinkin. Työläiset, jotka olivat työskennelleet tällä alalla jo kauan, kertoivat jääneensä usein verstaaseen yöksi ajan ja matkakulujen säästämiseksi." **

Maataloustyöläisten asema oli vieläkin huonompi. Preussissa junkkeritilanomistajan tilalla asuvat maataloustyöläiset olivat palkollissäännön (Gesindeordnung) nojalla hallinnollisesti ja juridisesti tilanomistajien vallan alaisia. Palkollisella ei ollut oikeutta ilman tilanomistajan lupaa poistua tilalta eikä vastaanottaa vieraita. Junkkerilla oli oikeus tuomita palkollisiaan, sakottaa heitä, häätää pois asunnosta ja valtiovallan edustajana panna heitä omaan vankilaansa jne.

Erittäin raskas oli työläisten asema tsaarin Venäjällä. Venäjän teollisuustyöläisen keskimääräinen vuotuinen ansio oli v. 1901 (tehdastarkastajien selostusten mukaan) 201 ruplaa. Ivanovo-Voznesenskissa Gandurinin tehtaalla työskennellyt I. A. Volkov kirjoitti:*** „Minulla on säilynyt

---

* *V. I. Lenin,* Teokset, 2. osa, s. 273.

** *Jack Hardy,* The Clothing Workers, New York 1935, p. 178.

*** *И. А. Волков,* Ситцевое царство, т. II, Иваново-Вознесенск, 1926, стр. 14.

Gandurinin veljesten tehtaan palkkatariffit vuosilta 1890—1900. Niistä käy selville, että

	Kuukaudessa
Sekatyömies ansaitsi	7 rpl. 50 kop.— 8 rpl.
Naispuolinen sekatyöläinen	6 rpl. 50 kop.— 7 rpl.
Alaikäinen sekatyöläinen	6 rpl. — 6 rpl. 50 kop.
Ammattitaitoinen työläinen (joka oli ollut tehtaassa 3—4 vuotta ja taisi jonkin ammatin)	10—12 rpl.
Erittäin taitava ammattimies	12—15 rpl."

Venäjän kutomatehtaiden työoloista Volkov kirjoitti seuraavaa: „Siellä vallitsee uskomaton ahtaus, kosteus, likaisuus, ilma on pilaantunutta ja lämpötila vaihtelee jyrkästi... Koneiden välit ovat niin kapeat, että työläisen on kirjaimellisesti ahtauduttava kyljittäin niiden väliin. Hän on joka hetki vaarassa joutua itse tai sysätä toverinsa koneiden teräskouriin... Työläisten joukossa saattaa monesti tavata sellaisia, joilta kone on silponut sormet, vioittanut tai ruhjonut jalan..." *

Tehtailijat hyötyivät työläisistä lisäksi siten, että antoivat rahapalkan asemesta ruokatarpeita. Vuonna 1901 Moskovan työläisille maksettiin 8,9% työpalkasta ruokatavaroina tehtaiden omista kaupoista, 7,3% tavaroina kulutusosuuskunnista ja 2,4% palkasta pidätettiin isännän ruoassa olleiden työläisten ylöspidosta.**

V. I. Lenin kirjoitti vuonna 1899: „...Silmäilkääpä niitä ammattialoja, joilla työläiset eivät ole vielä kyenneet hankkimaan itselleen lainsuojaa ja joilla työläiset eivät voi tehdä vastarintaa kapitalisteille, niin huomaatte tavattoman pitkän, aina 17—19 tuntia kestävän työpäivän, näette 5—6 vuoden ikäisten lasten ponnistelevan yli voimiensa työssä, huomaatte ainaisesti nälässä olevien ja vähitellen nälkään nääntyvien työläisten sukupolven." ***

Tehtaita ei lämmitetty, niiden valaistus oli heikko, eikä tuuletuslaitteita ollut lainkaan. Vielä v. 1914 muuan amerikkalainen porvarillinen kirjoittaja totesi: „Vanhoista ja

---

* *И. А. Волков.* Ситцевое царство, стр. 23—24.
** Ks. *V. I. Lenin,* Teokset, 19. osa, s. 356.
*** *V. I. Lenin,* Teokset, 4. osa, s. 293.

liian monista uudemmistakin tehtaista täytyy sanoa, että ne eivät vähääkään kaunista ympäristöään. Monet niistä muistuttavat ojennuslaitoksia, vankiloita tai parakkeja — ne ovat valtaisia, synkkiä, luotaantyöntäviä ja ne käärivät koko ympäristön sankkoihin mustiin savupilviin..." *

Siirtomaiden työtätekevien aseman kauheuden käsittää selityksittäkin.

Ammatilliset järjestöt olivat (Englantia lukuunottamatta) vielä kovin vähälukuisia. Suhteissaan työnantajiin työläiset olivat voimakkaita niillä aloilla, joilla toimi suuri määrä pieniä tuotantolaitoksia kuten kirjapaino- ja puunjalostusteollisuudessa sekä rakennusalalla. Näillä aloilla työläiset onnistuivat toisinaan solmimaan sopimuksia, jotka koskivat sen alan kaikkia tuotantolaitoksia koko maassa. Mutta työläiset olivat voimattomia työnantajan edessä raskaan teollisuuden alalla, missä suurkapitalistit noudattivat säännöllisesti periaatetta „minä olen isäntä talossani", eivät tunnustaneet ammattiliittoja eivätkä työläisten edustajia, eivät solmineet heidän kanssaan työehtosopimuksia, vaan sanelivat työläisille työehdot tekemättä kirjallisia sopimuksia.

Lisäarvon suhdeluku oli jo silloin yli 100%, jota lukua Marx piti oletettuna lähtökohtana *Pääomassa*. USAssa se oli v. 1899 128% ja v. 1909 130%, Venäjällä tuo luku oli v. 1900 113% ja v. 1908 161%.** Laskelma ei tietenkään ole tarkka. Todellisuudessa lisäarvon suhdeluku oli korkeampi, sillä tuotetut tavarat siirrettiin kauppapääomalle alle tuotantohinnan, että se olisi voinut realisoida keskimääräisen voiton.

Lakkoja oli jo niinä vuosina paljon ja niihin osallistui myös järjestymättömiä työläisiä. Lakkoihin osallistuneita ja työnsulkujen piiriin joutuneita oli v. 1900 (tuhatta henkeä):

USA	Englanti	Ranska	Saksa
568	135	223	132

Useimmissa kehittyneissä kapitalistimaissa toimivat sosialidemokraattiset puolueet. Toisin kuin nykypäivinä,

---

* *G. M. Price,* The Modern Factory, New York 1914, p. 57.

** Luvut on laskettu USAn osalta sensus-tietojen mukaan ja Venäjän osalta pohjana on ollut *Статистический ежегодник на 1912 г.*, СПб, 1912, стр. 201.

proletaarinen vallankumous ja sosialismi julistettiin silloin sosialidemokraattisten puolueiden ohjelmissa ja puoluejohtajien juhlapuheissa työväenliikkeen lopulliseksi päämääräksi. Käytännössä noiden puolueiden toiminta rajoittui kuitenkin pyrkimykseen saavuttaa erillisiä uudistuksia kapitalistisen yhteiskunnan puitteissa. Niiden johtajat eivät ajatelleet konkreettisesti sitä, että työväenluokan pitäisi vallata valta, eivät asettaneet kysymystä proletariaatin liittolaisista taistelussa porvaristoa vastaan. He pitivät koko talonpoikaistoa vain elintarvikkeiden hankkijana, jonka edut ovat vastakkaiset proletariaatin eduille. Työläisaristokratiaan ja ammatillisen liikkeen huippuihin nojaavalla revisionismilla oli jo vankat juuret.* II Internationalen romahduksen edellytykset olivat jo olemassa. Osa vallankumouksellisista työläisistä havaittuaan reformististen johtajiensa epäluotettavuuden etsi ulospääsyä syndikalismista ja anarkismista.

Vain Lenin kehitti Marxin oppiin nojaten kaikinpuolisesti proletaarisen vallankumouksen uuden teorian imperialismin kauden oloja vastaavasti. Sen johtoajatuksina olivat: laajoihin proletariaatin joukkoihin kiinteässä yhteydessä oleva vallankumouksellinen puolue etujoukkona; talonpoikaisto proletariaatin liittolaisena proletariaatin ollessa johtoasemassa, porvariston leirissä ilmenevien ristiriitojen hyväksikäyttäminen kaikkien vallankumouksellisten ja edistyksellisten voimien liittämiseksi proletariaatin puolelle.

Kapitalistinen järjestelmä näytti 20. vuosisadan alussa porvaristosta, reformisteista ja revisionisteista vankalta, järkkymättömältä ja ikuiselta. Kapitalismin yleisen kriisin idut olivat kuitenkin jo olemassa. Kapitalismin sisäiset lait johtivat yhä jyrkempään yhteiskunnan polarisoitumiseen, jolloin sen toiseen pooliin keskittyi kourallinen pääoman magnaatteja ja toiseen proletariaatin johtama jättimäinen työtätekevien armeija, proletariaatin suhteelliseen ja toisinaan myös absoluuttiseen kurjistumi-

---

* USAn työväenliikkeen vasemmistolainen toimihenkilö De Leon puhui jo v. 1899, että „kaikki ammattiliittojohtajat olivat rappeutuneita ja isäntien lahjomia. Kaikkein lahjottavin heistä oli... Gompers, periaatteettomin ja vaikutusvaltaisin sosialismin vihollinen järjestäytyneen työväen leirissä" (lainaus kirjasta *M. Beer,* Fifty Years of International Socialism, London 1935, p. 111).

seen vähentäen jatkuvasti kapitalistisen järjestelmän olemassaolosta kiinnostuneiden lukua ja lisäten jatkuvasti kapitalismin vihollisten lukua. Imperialismin rajattoman herruuden oloissa eri maiden epätasainen taloudellinen ja poliittinen kehitys teki maailman uudelleenjakoon tähtäävät imperialistiset sodat kiertämättömiksi. Koko kehityksen kulku johti kiertämättömästi kapitalismin yleiseen kriisiin.

II LUKU

ENSIMMÄISTÄ MAAILMANSOTAA EDELTÄNYT KAUSI

Sotaa edeltäneet vuodet olivat kapitalismin kehityksessä suuren tieteellisen, teknillisen ja taloudellisen edistyksen kautta. Planckin kvanttiteoria ja Einsteinin suhteellisuusteoria loivat edellytykset nykyisen atomifysiikan kehitykselle. Sähkö- ja polttomoottorit tulivat laajalti käytäntöön. Öljyn tuotanto kasvoi 20 milj. tonnista, millä tasolla se oli v. 1900, 51 milj. tonniin v. 1913. Autojen valmistus lisääntyi muutamasta tuhannesta 485 tuhanteen. Tieteellistä tuotannonjohtojärjestelmää alettiin soveltaa laajasti. Ford otti 1912 käyttöön ensimmäisen liukutyöjärjestelmän. Nopea matkustaja- ja tavaraliikenne kävi mahdolliseksi uusien kulkuvälineiden ansiosta.

Maailman kapitalistisen teollisuustuotannon suurin rauhanaikainen kasvuvauhti 20. vuosisadalla on havaittavissa juuri tällä kaudella. Teollisuustuotannon indeksi (vuodet 1901—1913=100) kohosi 72:sta pisteestä, missä se oli v. 1900, vuoteen 1913 mennessä 121:een, ts. nousu oli keskimäärin 5% vuodessa. Maailman vehnäntuotanto lisääntyi vuosien 1896—1900 määrästä, 74 milj. tonnista, 106 miljoonaan tonniin v. 1913. Keskimääräinen hehtaarisato oli vuosina 1911—1913: Belgiassa 2 600 *kg*, Hollannissa 2 500, Saksassa 2 400 ja Englannissa 2 100 *kg*. Kapitalistisen maailman rautateiden pituus kasvoi vuosina 1900—1914 enemmän kuin 300 tuhatta kilometriä. Sellaista kasvua ei ole ollut ennen sitä eikä sen jälkeenkään. Vuonna 1914 avattiin liikenteelle Panaman kanava. Kolmenkymmenenkolmen kehittyneen kapitalistisen maan maailman-

kauppa kasvoi 18,8 mrd. kultadollarista (kokonaiskauppavaihto) 36,1 mrd. dollariin vuonna 1913, ts. melkein kaksinkertaisesti.*

Tästä kaudesta Lenin kirjoitti: „Kokonaisuudessaan kapitalismi kasvaa verrattomasti nopeammin kuin ennen..." **

Se oli kautta, jolloin hinnat kohosivat, raha oli vakaata ja kapitalistit saivat erittäin suuria voittoja. Kapitalististen maiden kehitys kokonaisuudessaan oli kuitenkin sangen epätasaista. USA ja Saksa sivuuttivat useiden tärkeiden tuotteiden osalta v. 1912 Englannin.***

	Englanti	Saksa	USA
Puuvillan kulutus (milj. paalia)	3,8	1,6	5,8
Kivihiilen tuotanto (milj. *tn*)	265	175+81 ruskohiili	450 (v. 1911)
Raakarauta (milj. *tn*) . . .	9	18	30

Amerikan Yhdysvaltoja auttoi siirtolaisuus. Yli 10 miljoonaa ihmistä, etupäässä nuorta ja tarmokasta väkeä, muutti sinne Euroopasta. Vuonna 1914 oli Yhdysvaltojen ulkopuolella syntyneitä työläisiä: hiiliteollisuudessa 62%, rautateollisuudessa 58%, tekstiiliteollisuudessa 62%, vaatetusteollisuudessa 69% jne.****

Taistelu markkinoista ja siirtomaista kävi imperialististen valtojen kesken entistä kärkevämmäksi. Vaikka Englannin siirtomaiden väkiluku ylitti kolminkertaisesti kaikkien muiden imperialististen valtojen siirtomaiden väkiluvun ja Englannilla oli lisäksi tärkeät asemat puolisiirtomaissa ja riippuvaisissa maissa — Kiinassa, Persiassa, Argentiinassa ym. — englantilainen imperia-

---

* Ks. *Мировые экономические кризисы* 1848—1935 гг., т. I, Приложение, М., 1937, стр. 486.

** *V. I. Lenin,* Teokset, 22. osa, s. 290.

*** *Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich. 1914,* Internationale Übersichten.

**** *W. Foster,* Outline Political History of the Americas, New York 1951, p. 230.

lismi pyrki silti edelleenkin laajentamaan alusmaitaan. Kuinka ratkaisevan tärkeä merkitys ulkomaailmalla oli silloin Englannille, osoittaa se seikka, että Englannin teollisuuden vientikiintiö oli v. 1912 40% ja että investoinnit kotimaassa tekivät samana vuonna 45 milj. puntaa, kun taas Englannin ulkomaisten investointien määrä oli 145 milj. puntaa. Vuonna 1913 nämä luvut olivat vastaavasti 36 milj. ja 150 milj. puntaa.* Ulkomaisten investointien merkitys Englannin porvaristolle oli hyvin suuri. Vuonna 1909 Englannin pääomansijoitukset olivat (milj. puntaa):

Kotimaiset	18,7
Ulkomaiset	150,5

Koska ulkomaille sijoitettujen pääomien tuottoisuus oli ainakin 2 kertaa suurempi kuin kotimaahan sijoitettujen, käy selväksi, että Englannin porvaristo sai melkein kolmanneksen tuloistaan ulkomaisista pääomansijoituksista. Nojaten ylivoimaansa merellä ja laivastotukikohtiinsa — Gibraltariin, Maltaan, Sueziin, Adeniin — Englanti hallitsi Välimerta ja Intian valtamerta. Saksan voimistuvan kilpailun ja laajenemispyrkimysten uhan alaisena Englanti luopui kuitenkin perinteellisestä „loistavan eristäytymisen" politiikastaan ja teki liiton Japanin kanssa (1902), sopi Ranskan kanssa eräiden afrikkalaisten alueiden jakamisesta (1904) ja tsaarin Venäjän kanssa etupiirien jakamisesta Persiassa (1907). Englanti valmistautui suureen sotaan uhkaavaa Saksan imperialismia vastaan.

Saksan porvaristo havitteli ahneesti siirtomaiden valtauksia. Se perusti suurta kohua pitäen „Laivastoyhdistyksen", julkaisi karttoja, joissa kaikki alueet, joilla asui saksalaista väestöä, oli merkitty Saksan valtakuntaan kuuluviksi. (Näin se antoi esimerkin, jota Hitler myöhemmin seurasi). Oikeistososialidemokraatit auttoivat Saksan porvaristoa. Sen pyrkimykset herättivät innokasta vastakaikua sotilaspiireissä ja keisarissa. Miltei joka vuosi provosoitiin jokin ulkopoliittinen „välikohtaus" (Agadirin kriisi ym.). Englannin ylivoima merellä oli kuitenkin suurena haittana Saksalle. Siksi Saksan imperialismi pyrki käyt-

* *W. Sombart*, Das Wirtschaftsleben im Zeitalter des Hochkapitalismus, München 1928, Bd. 1, S. 492.

tämään sotilaallista ylivoimaansa maalla laajentaakseen valtapiiriään varsinkin itäsuuntaan. Tällainen Saksan politiikka johti siihen, että tappiollisen Japanin sodan ja vuoden 1905 vallankumouksen heikentämä tsaarin Venäjä alkoi lähentyä Englantia ja Ranskaa.

Saksan imperialismi ei kuitenkaan tyytynyt maa-armeijansa ylivoimaan. Alettiin rakentaa voimaperäisesti Saksan sotalaivastoa. Vuonna 1914 Saksalla oli 133 sota-alusta, joista taistelulaivoja 37. Merivoimien miesvahvuus oli 80 tuhatta ja vuosittaiset menot laivaston ylläpitoon 200 milj. markkaa.* Saksan sotalaivaston voimaperäinen rakentaminen, jota keisari Vilhelm II mielenosoituksellisesti kannatti, uhkasi järkyttää Englannin merenherruuden perustuksia ja siten tehdä lopun Englannin asemasta ensimmäisenä suurvaltana. Saksan taholta uhkaavan vaaran vaikutuksesta perustettiin Englannin — Ranskan — Venäjän liitto (Entente), kun taas Saksa muodosti Itävalta-Unkarin ja Italian kanssa Kolmiliiton. Maailmansodan puitteet hahmottuivat yhä selvemmin. Käytiin „pieniä" sotia. Turkin valtakunnasta revittiin osia: Italia valtasi Tripoliin, Itävalta-Unkari Bosnian ja Hertsegovinan, Kreikka anasti Kreetan. Alkoi Balkanin sota, joka johti suoraan maailmansotaan.

Kapitalismin taloudellisten ja poliittisten voimien kehittyessä kasvoi myös työväenliike, sen järjestyneisyys ja taistelu porvaristoa vastaan.

Työläisten ammatilliset järjestöt olivat tuohon aikaan jo kasvaneet. Vuodesta 1906 niiden jäsenmäärä oli lisääntynyt vuoteen 1912 mennessä seuraavasti (milj. jäsentä):**

	Saksa	Englanti	USA	Ranska	Italia	Koko maailma
1906	2,2	2,1	2,0	1,0	0,6	8,0
1912	3,7	3,3	2,5	1,0	1,0	13,9

Ammattiliittojen jäsenmäärän merkittävästä kasvusta huolimatta raskaan teollisuuden tuotantolaitosten omistajat eivät missään maassa (Englantia lukuunottamatta)

---

* *Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich. 1915*, S. 342, 350 (sukellusveneiden lukua ei ole mainittu).

** *Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich. 1914*, Internationale Übersichten, S. 102.

vieläkään „tunnustaneet" ammattiliittoja eivätkä solmineet niiden kanssa yleisiä työehtosopimuksia. Erittäin leppymättömiä olivat teollisuudenharjoittajat USAssa, missä suurporvaristo otti ns. „avoimen työosaston" toimintaohjelmakseen taistelussa ammattiliittoja vastaan. Hiiliteollisuuskapitalistit ilmoittivat 1909 kaivostyöläisten ammattiliitolle: „Me emme missään tapauksessa tunnusta teitä kaivostyöläisten ammattiliittona, emme nyt emmekä koskaan. Tunnustamme teidät vain niiden edustajiksi, jotka ovat meillä työssä."* Carnegie-teräsyhtiön ja sittemmin United States Steel Corporationin hallinnon puheenjohtaja Frick julisti: „Emme ryhdy enää millään ehdoilla tekemisiin Yhdistyneen kaivostyöläisten liiton, kuten järjestön kanssa. Tämä on lopullinen päätös." ** Tällainen asenne oli ominaista United States Steel Corporation -yhtymälle aina vuoteen 1937 saakka.

Taistelussa ammattiliittoja vastaan kapitalistit sovelsivat kaikkia keinoja: pitivät tehtailla aseistettua tehdaspoliisia, palkkasivat urkkijoita vakoilemaan työläisiä, järjestivät hyökkäyksiä ammattiliittojen toimistohuoneistoihin, palkkasivat rikkureita murtamaan työläisten lakkoja.

Viikoittainen työtuntien lukumäärä v. 1910 oli viisikymmentä niillä teollisuusaloilla, joilla työläiset olivat järjestyneet ammattiliittoihin, ja 60,5 niillä aloilla, joilla ei ollut ammattiliittoja.*** Rauta- ja terästeollisuudessa pidettiin 12-tuntista työpäivää vielä 1914 normaalina. Englannissa ja Saksassa työviikon pituus oli ensimmäisen maailmansodan edelläkin yhä vielä 48—60 tuntia.

Liukutyöjärjestelmän tultua käytäntöön työolot huononivat huomattavasti. Yksinpä Ford kirjoitti sen johdosta, että „jokainen työläinen suorittaa vain yhtä koko ajan toistuvaa työvaihetta... Eräät työvaiheet... ovat niin yksitoikkoisia, että on vaikea kuvitella kenenkään haluavan pysyä sellaisessa työssä kauan." ****

---

* *Th. R. Fischer,* Industrial Disputes and Federal Legislation, New York 1949, p. 56, 237.

** Sama.

*** *R. A. Lester,* Economics of Labor, New York 1946, p. 346.

**** *Henry Ford,* My Life and Work, New York 1922, p. 87, 106.

Englantilaiset Morton ja Tate esittävät seuraavat tiedot Englannin työväenluokan eri kerroksista tuona aikana (%) *:

Työläisaristokratia (ammattityöläisten huippukerros)	noin 15
Keskitason ammattimiehet ja puoleksi ammattitaitoiset . . .	45—50
Ammattitaidottomat työläiset, sekatyöläiset	35—40

Liukutyöjärjestelmä muutti työväestön kokoomusta, varsinkin USAssa. Niillä aloilla, joilla työväestön huippukerros oli ollut huomattava, tuli „opetettujen" työläisten ryhmä vallitsevaksi. Kaksi amerikkalaista tutkijaa kirjoitti jo v. 1915: „Fordin yhtiö ei tarvitse ammattitaitoisia työläisiä. Se pitää mieluummin mekaanisten työstökoneiden hoitajia, joiden ei tarvitse opetella mitään... ja jotka tekevät vain mitä käsketään, yhtä ja samaa kellonsoitosta kellonsoittoon." ** Fordin tehtaissa työläisillä ei ollut työaikana nimeäkään: heidän piti kantaa puvussaan numerolaattaa; näiden numeroiden mukaan työläisille maksettiin palkka, heitä kutsuttiin puhutteluun jne.

Kolmivuorotyössä käyvät saivat kahdeksantuntisen työpäivän aikana 10 minuuttia ruokailuun. „Työläiset nauttivat ateriansa tavallisesti työpaikallaan." *** Tuotantoprosessi oli ositettu niin, että työläisille annettiin eräisiin työvaiheisiin yksi sekunti.****

Porvarillisten tilastojen mukaan USAn ja Englannin työläisten reaalipalkka laski, sillä hinnat kohosivat nopeammin kuin rahapalkka.

Työväenliikkeen polarisoituminen voimistui: työväestö vallankumouksellistui (yleislakko Belgiassa 1902, vuoden 1905 vallankumous Venäjällä, kiivaat luokkataistelut USAssa), kun taas sosialidemokratian reformistiset johtajat siirtyivät yhä avoimemmin porvariston puolelle (sosialistien meno porvarilliseen hallitukseen Ranskassa;

---

* *A. L. Morton and G. Tate,* The British Labour Movement 1770—1920, London 1956.

** *Arnold and Faurote,* Ford Methods and the Ford Shops, New York 1919, p. 41.

*** Sama, s. 60.

**** Sama, s. 118.

David, Hertz, Calwer ja varsinkin Hildebrand* Saksassa). Keskustalaiset — „itävaltalaiset marxilaiset" ja Kautsky — peittelivät opportunismiaan vasemmistolaisilla korulauseilla. Venäjän sosialidemokraattinen puolue jakaantui menševikkeihin ja bolševikkeihin. Joukkojen painostuksesta II Internationalen Baselin kongressi hyväksyi yksimielisesti sodanvastaisen päätöslauselman. Englannin työväenpuolueen (Labour Partyn) johto vaati elokuun 6. pnä 1914, että maan oli säilytettävä neutraliteetti. Mutta kaikki työväenpuolueet bolševikkeja lukuunottamatta antautuivat omien maidensa porvaristolle.

Ensimmäisen maailmansodan alettua II Internationale kärsi vararikon, hajosi. Lenin kirjoitti, että opportunismi on useissa maissa „lopullisesti kypsynyt, ylikypsynyt ja mädäntynyt sulautuessaan sosiališovinismina yhteen porvarillisen politiikan kanssa".** Lenin osoitti tällöin, että opportunismi ei ole sattuma, se ei ole yksityisten henkilöiden petturuutta, vaan historian tuote.

Ensimmäisen maailmansodan edellä työväenluokan järjestyneisyys ja yhteenliittyneisyys lujittui huomattavasti, sen vastarinta proletaarijoukkojen ja porvariston välisissä luokkataisteluissa voimistui. Alkanut imperialistinen sota paljasti entistä havainnollisemmin kansainvälisen sosialistisen liikkeen reformistisen siiven petturuuden. Samanaikaisesti työväenliikkeessä alkoi Leninin ja bolševikkien vaikutuksesta ilmetä todella vallankumouksellisia voimia, jotka myöhemmin saavuttivat ratkaisevia voittoja luokkataistelussa imperialismia vastaan.

---

* V. 1910 ilmestynyt *Hildebrandin* kirja (Die Erschütterung der Industrieherrschaft und des Industriesozialismus, Jena 1910) oli niin avointa imperialismin puolustelua, että sosialidemokraattisen puolueen johdon oli pakko erottaa kirjan tekijä puolueesta.

** *V. I. Lenin,* Teokset, 22. osa, s. 275.

III LUKU

KAPITALISMIN YLEISEN KRIISIN ENSIMMÄINEN VAIHE

Maailman ensimmäisen sosialistisen valtion perustaminen oli aivan uusi tekijä, joka tehosti koko kapitalistisen järjestelmän kiertämättömään luhistumiseen johtavien sisäisten voimien vaikutusta. Tuli käytännöllisesti todistetuksi, että porvariston diktatuurin kukistaminen ei ole ainoastaan välttämätöntä, vaan myös mahdollista, että työväenliikkeen lopullisen päämäärän saavuttaminen — sosialistisen järjestelmän luominen — ei ole mikään määräämättömän etäisen tulevaisuuden asia, vaan se on yhden sukupolven saavutettavissa, että proletariaatti voi ottaa valvontaansa tuotantovoimat ja johtaa niitä ilman porvaristoa, kun sitä vastoin porvaristoa ei voi olla luokkana olemassa ilman proletariaattia.

Maailman kaikkien maiden laajat proletaarijoukot tajusivat pian Lokakuun Suuren sosialistisen vallankumouksen merkityksen. Taloudellisten ja poliittisten lakkojen aalto vieri yli koko kapitalistisen maailman. Syntyi kommunistisia puolueita. Ensimmäisen maailmansodan jälkeen vallankumouksellinen kriisi kehittyi voitetuissa maissa niin pitkälle, että kävi mahdolliseksi kukistaa porvariston valta ja pystyttää, vaikkakin vain lyhyeksi ajaksi, proletariaatin diktatuuri (Unkari, Baijeri).

Maailman laajojen talonpoikaisjoukkojen keskuuteen levisi vähitellen tieto, että maailmassa on maa, jossa työväen hallitus pakkoluovutti tilanherrojen maat ja antoi ne korvauksetta työtätekeville talonpojille. Porvaristoa

uhkasi vaara, että se menettää talonpoikaiston kannatuksen ja talonpoikaisto muuttuu porvariston reservistä vallankumouksellisen proletariaatin liittolaiseksi.

Siirtomaiden kansat saivat vähitellen tietää, että sosialistinen vallankumous Venäjällä vapautti tsaarin siirtomaiden kansat, antoi niille tasa-arvoisuuden sekä mahdollisuuden kohottaa nopeasti aineellista hyvinvointiaan ja kulttuuritasoaan. Lokakuun sosialistinen vallankumous antoi voimakkaan sysäyksen imperialisminvastaiselle taistelulle koko maailman mitassa, nostatti imperialismin eteen kuolemanvaaran.

Lokakuun vallankumous osoitti käytännössä marxilaisuuden aatteet oikeiksi ja aiheutti niiden nopean leviämisen kaikkialle maailmaan. Lokakuun vallankumouksen voitto kantoi marxilaisuuden aatteet maapallon kaukaisimpiinkin kolkkiin. Ne eivät olleet väärennetyn, reformistisen, „evolutionistisen" marxilaisuuden aatteita, vaan ennalleen palautettua todella vallankumouksellista marxilaisuutta, jota Lenin oli rikastuttanut uuden kokemuksen pohjalta, so. marxismia-leninismiä. Se merkitsi kapitalismille kuolemanvaaraa, sillä ilman laajoihin proletariaatin piireihin vaikuttavaa porvarillista (reformistista) ideologiaa väestön mitättömänä vähemmistönä olevan suurporvariston olisi mahdotonta säilyttää herruuttaan. Sosialistisen valtion syntyminen entisen Venäjän keisarikunnan tilalle, marxismiin-leninismiin nojaavien kommunististen puolueiden perustaminen, III, Kommunistisen Internationalen perustaminen vararikkoon joutuneen II Internationalen vastapainoksi — kaikki se merkitsi kapitalistisen järjestelmän lopun alkua.

Porvaristo käsitti sen vaaran, että proletariaatti kaikkialla maailmassa ja ennen kaikkea ensimmäisessä maailmansodassa voitetuissa maissa, joissa armeija ja muut väkivaltakoneiston osaset olivat hajonneet sotilaallisen tappion vaikutuksesta, olisi seuraava Venäjän työväenluokan esimerkkiä. Porvaristo kokosi kaikki voimansa puolustamaan kapitalismia. Se ei kuitenkaan kyennyt ulkomaisen sotilaallisen intervention avulla eikä sisäisen vastavallankumouksen tuen turvin kukistamaan proletariaatin diktatuuria Venäjällä. Neuvostomaan proletariaatti ja talonpoikaisto suojasivat kommunistisen puolueen johdolla ja muiden maiden vallankumouksellisen työväenliikkeen tuke-

mana sankarillisella taistelullaan, nälästä ja puutteesta huolimatta, Lokakuun vallankumouksen ja sen saavutukset. Porvariston onnistui silti kukistaa työväen valta Baijerissa ja Unkarissa ja selvittää muutamassa vuodessa sodanjälkeinen vallankumouksellinen kriisi.

Miten se onnistui porvaristolle? Se näkyy parhaiten Saksan esimerkistä. Porvariston strategian ydinajatus oli seuraava: piti eristää erillisillä myönnytyksillä proletariaatin vähimmin valveutunut perusosa vallankumouksellisesta etujoukosta ja voittaa aikaa väkivaltakoneiston uudelleen luomiseksi. Saksan porvaristo antoi hallitusvallan oikeistososialidemokraateille — Ebertille, Noskelle, Scheidemannille ym. — ja toimi heidän kauttaan. Porvariston oli pakko tyydyttää työväestön perinteelliset vaatimukset, jotka koskivat kahdeksan tunnin työpäivää, yleistä äänioikeutta salaisella äänestyksellä, kokoontumis- ja painovapautta jne. Se perusti toimikunnan luopio Kautskyn johdolla valmistelemaan „sosialisointia", korotti työläisten palkkoja. Näillä kaikilla toimenpiteillä porvaristo tyynnytti jossain määrin työväestön laajojen joukkojen vallankumouksellisia mielialoja, eristi ne vallankumouksellisesta etujoukosta. Oikeistososialidemokraattiset johtajat hajottivat työväenliikkeen. Porvaristo voitti aikaa ja järjesti oikeistososialidemokraattien auttamana entisestä keisarillisen armeijan upseeristosta uuden väkivaltakoneiston ja tuhosi kolme neljä vuotta jatkuneissa yhteenotoissa vähitellen huomattavan osan vallankumouksellisesta proletariaatista. Vasta perustetun kommunistisen puolueen kokemattomuus helpotti Saksan porvariston menestystä. Vastaavanlaisten menetelmien avulla poistettiin vallankumouksellinen kriisi muissakin maissa.*

Eräissä maissa kapitalismi voitti noin neljännesvuosisadan, mutta kapitalismin yleinen kriisi kävi ilmeiseksi.

Entinen usko kapitalistisen järjestelmän ikuisuuteen ja järkkymättömyyteen romahti lopullisesti. Keski-Euroopan „demokratisointi", josta porvariston puolustajat pitivät

---

* Niinpä 8-tuntinen työpäivä säädettiin laillа: Saksassa, Tšekkoslovakiassa ja Itävallassa 1918; Ranskassa, Puolassa, Sveitsissä ja Norjassa 1919; Hollannissa 1922; Belgiassa ja Ruotsissa 1923 jne. Näinä vuosina ei säädetty 8 tunnin työaikalakeja USAssa eikä Englannissa.

niin suurta kohua, antoi kansalle hyvin vähän. Weimarin tasavallassa säilyi monopolikapitalismi, säilyivät myös vanhat kenraalit, vanha taantumuksellinen valtiokoneisto, tuomarit jne. Niiden lisäksi porvaristo otti tilapäisesti mukaan maan hallintaan oikeistososialidemokratian ja ammattiliittobyrokratian taantumuksellisimpia aineksia. Mutta kyseisessä historiallisessa tilanteessa sellainen „demokratisointi" ei voinut turvata porvaristolle pysyvää herruutta. Monessa maassa (Unkarissa, Italiassa, Puolassa, Saksassa, Espanjassa ym.) hallitsevien luokkien oli pakko luopua porvarillisesta demokratiasta ja siirtyä fasistisiin hallintomenetelmiin, sillä porvarillinen demokratia voi turvata porvariston herruuden vain siinä tapauksessa, että äänestäjien enemmistö suostuu „elämään entiseen tapaan", ja väkivaltaa käyttävä valtiokoneisto on kyllin voimakas puolustamaan porvarillista järjestelmää vallankumouksellisten voimien rynnistykseltä.

Pettääkseen työväkeä fasistit eivät puolustaneet kapitalistista järjestelmää avoimesti, vaan ryhtyivät harjoittamaan näennäisesti kapitalisminvastaista agitaatiota „korporatiivisesta valtiosta", levittivät juutalaisvastaista, šovinistista rotudemagogiaa. Porvarillisesta demokratiasta luopuminen ja siirtyminen porvariston diktatuurin fasistisiin menetelmiin oli osoitus kapitalistisen järjestelmän sisäisestä heikkenemisestä. Fasistista liikettä esiintyi voimakkaimmissakin kapitalistimaissa, USAssa ja Englannissa. Kaikkien maiden suurporvaristo riemuitsi nähdessään, miten Mussolini ja Hitler tukahduttivat työväenliikkeen omissa maissaan ja valmistautuivat sotaan Neuvostoliittoa vastaan (Berliinin — Rooman akseli, „antikomintern-sopimus").

Vallankumouksellisen työväen harhauttamiseksi porvarillinen propaganda ja oikeistososialidemokraatit levittivät „teoriaa", että Lokakuun vallankumous muka on vain Venäjälle luonteenomainen ilmiö, että sen aiheutti tsaristinen itsevaltius, demokratian puuttuminen ja vieläpä „venäläisen ihmissielun" erikoispiirteet. Mutta mitkään tuollaiset keksityt selitykset eivät voineet muuttaa Lokakuun vallankumouksen kansainvälistä merkitystä.

Vallinneiden taloudellisten ja poliittisten olosuhteiden vaikutuksesta maailmankapitalismi koki tuntuvia muutoksia.

Ensimmäisen maailmansodan jälkeen tuotannon kasvu kapitalistisessa maailmassa hidastui huomattavasti.

Kapitalistisen maailman teollisuustuotannon indeksi

(1901—1913=100)

1913	1920	1929	1932	1938
121	116	176	114	181

Vuotuinen kasvu oli vuosien 1913 ja 1938 välisenä aikana keskimäärin vajaat 3%. Tuotannon kasvu tapahtui tällöin melkein kokonaan ensimmäisen vuosikymmenen kuluessa, jolloin kapitalististen markkinain kapasiteetti laajeni sen johdosta, että talous oli jälleenrakennettava sodan jälkeen, ja porvaristo laajensi erittäin suuresti kiinteitä pääomia. Nousu päättyi mitä syvimpään ja pitkällisimpään liikatuotantopulaan,* jota seurasi lamakausi, jakso ilman nousua.** Amerikkalainen porvarillinen taloustieteilijä Hansen kirjoitti: „Reaalitulo yhtä henkeä kohti laskettuna oli sotienvälisen kauden lopulla USAssa, Isossa-Britanniassa, Saksassa ja Ranskassa kaiken kaikkiaan vain 18% suurempi kuin v. 1913.” *** Se on vähemmän kuin kaksi kolmasosaa prosenttia vuodessa ja sopii tilaston epätarkkuuden rajoihin.

Kapitalismin yleisen kriisin vaikutus tuntui suurimmassa osassa kapitalistimaita myös maatalouden alalla. Sota-ajan poikkeuksellisen suuri kysyntä aiheutti voimakasta

---

* Kaksikymmentäluvun suuren nousukauden sokaisema porvaristo, varsinkin USAn porvaristo, uskoi „ainaiseen kukoistukseen”. Presidentti Coolidge kirjoitti jäähyväissanomassaan kongressille joulukuun 4. pnä 1928: „Tarkastellessaan maan tilannetta kongressilla ei ole koskaan ollut edessään ilahduttavampaa kuvaa kuin nyt... Yritteliäisyydellämme ja ahkeruudellamme luodut suuret rikkaudet... jakaantuvat mitä laajimpien kansankerrosten kesken... Kasvanut kotimainen kysyntä ja laajeneva ulkomaankauppa nielevät lisääntyneen teollisuustuotteiden määrän. Maa voi katsoa tyytyväisenä nykyisyyteen ja optimistisesti tulevaisuuteen.” Yhdeksän kuukautta myöhemmin puhkesi kapitalismin historian syvällisin ja pitkällisin talouspula.

Yhtä toiveikkaita ennusteluja lausuivat myös Euroopan ja Amerikan suurkapitalistit ja kapitalismin ideologit.

** Neuvostoliiton irtoaminen kapitalistisista markkinoista ei ollut välittömänä syynä tähän ilmiöön. Vienti kokonaisuudessaan käsitti noin 10—15% kapitalistisen maailman tuotannosta. Vienti Venäjälle ei ollut koskaan esittänyt merkittävää osaa. Tsaarin Venäjän erään tärkeimmän tuontimaan, Saksan, viennistä suuntautui vuonna 1913 Venäjälle vain 9%; se oli noin 1,5% Saksan teollisuustuotannosta.

*** *A. H. Hansen*, The American Economy, New York 1957, p. 3.

kylvöalojen laajenemista ja satojen nousua valtamerentakaisissa maissa. Se aiheutti kehittyneimmissä kapitalistimaissa yleistä elintarvikkeiden liikatuotantoa, joka kävi tavattoman kärkeväksi vuosien 1929—33 talouspulan aikana. USAn hallitus ryhtyi maksamaan korvauksia kylvöalojen supistamisesta. Hollannissa ja Tanskassa rajoitettiin karjataloustuotteiden tuotantoa, Ranskassa vehnän, Japanissa riisin, Brasiliassa kahvin tuotantoa jne. Suuria määriä elintarvikkeita tuhottiin, vaikka sadat miljoonat ihmiset kehitysmaissa ja liikatuotantopulan aikana kehittyneissäkin maissa näkivät nälkää. Kapitalismin mädännäisyys ilmeni tavattoman voimakkaasti. Maatalouspula on vaikuttanut siitä lähtien enemmän tai vähemmän kärkevässä muodossa jatkuvasti, sillä ristiriita toisaalta tuotannon kasvun ja toisaalta tarpeeksi maksukykyisen kysynnän puutteen välillä syvenee.

Sama ristiriita johti liikanaisen tuotantokapasiteetin syntymiseen teollisuudessa, teollisuuslaitosten kroonilliseen alikuormitukseen, jatkuvaan joukkotyöttömyyteen, varsinkin tuon kauden viimeisellä vuosikymmenellä, siihen, että tuottamattomilla aloilla työskentelevien lukumäärä kasvoi nopeammin kuin työntekijäin luku niillä aloilla, missä tuotetaan uutta arvoa. Niinpä Englannissa tuotannollisilla aloilla (jalostusteollisuus, vuorityö, rakennusala, kulkulaitos) työskentelevien luku laski vuosien 1928—33 välisenä aikana 7,9 miljoonasta 7,1 miljoonaan, ts. 77,2 prosentista 69,2 prosenttiin työntekijäin yleisestä luvusta. Tuottamattomilla aloilla (kauppa, pankkitoimi, valtion ja kuntien toimihenkilöt) työskentelevien luku kasvoi samana aikana 2,3 miljoonasta (22,8%) 3,2 miljoonaan (30,8%).* Kapitalismin kriisi ilmeni myös melkein yleisenä kultakannasta luopumisena, inflaationa, valuuttojen devalvointina, loismaisuuden lisääntymisenä, siinä että useissa maissa, esimerkiksi Englannissa ja Ranskassa, melkein puolet menoarvion summasta kulutettiin valtionvelan korkoihin.

Ensimmäisen maailmansodan tuloksena voimasuhteet kapitalismin leirissä muuttuivat jyrkästi. Itävalta-Unkari hajosi useiksi pienemmiksi valtioiksi; Turkin valtakunta hajotettiin; Saksa menetti siirtomaansa, sotalaivastonsa

---

* Tiedot ovat *The Labour Gazette* lehdestä. Työttömien lukua ei ole otettu huomioon.

ja osan kauppalaivastoaan, Elsass-Lothringen palautettiin Ranskalle, ranskalaiset miehittivät Reinin alueen. Epätasainen taloudellinen ja poliittinen kehitys muutti kapitalistisen maailman voimasuhteita. Ranskasta tuli voimakas kapitalistinen mannervalta. Englanti menetti asemansa johtavana suurvaltana, sen tilalle nousi vähitellen USA, joka oli päinvastoin kuin Euroopan maat hyötynyt huomattavasti sodasta.

Sodan loputtua pääsi perinteellinen eristäytymispolitiikka Amerikan Yhdysvalloissa muodollisesti voitolle monopolipääoman ekspansiivisesta imperialistisesta politiikasta. Kongressi kieltäytyi vahvistamasta Versailles'n sopimusta ja USAn liittymistä Kansainliittoon. USA harjoitti kuitenkin täyttä vauhtia imperialistista politiikkaa viemällä suurissa määrin pääomia ja osallistumalla johtavalla tavalla Euroopan asioihin (Dawesin ja Youngin suunnitelmat, taistelu Neuvostoliittoa vastaan, militaristisen ja imperialistisen Saksan jälleenrakentaminen). Uhaten aseistautumiskilvalla merellä USA pakotti Washingtonin laivastosopimusta solmittaessa (helmikuun 6. pnä 1922) Englannin suostumaan molempien maiden laivastojen tasaveroisuuteen, mikä teki lopun Englannin vuosisataisesta herruudesta merellä ja merkitsi sitä, että USA tunnustettiin maailman johtavaksi suurvallaksi. USA tunkeutui yhä syvemmälle Amerikan mantereen kaikkien maiden talouteen ja muutti ne puolisiirtomaikseen. Englannin oli pakko luopua perinteellisestä vapaakauppapolitiikastaan ja muodostaa Ottawassa v. 1932 Brittiläisen maailmanvallan aluetta käsittävä suosintatullijärjestelmä.

Taistelu Neuvostoliittoa vastaan tuli yhä selvemmin määrääväksi tekijäksi kapitalististen suurvaltojen ulkopolitiikassa. Rapallon sopimuksen (1922) pelästyttämä Ranska muodosti Saksan ja Neuvostoliiton välillä sijaitsevista maista „Pikku Ententen" suojaksi Saksalta ja samalla Neuvostoliittoa vastaan suunnatuksi voimaksi. Mutta anglosaksiset maat pelkäsivät Saksaa vähemmän kuin Ranskaa ja suuntasivat politiikkansa yhä avoimemmin Saksan sotilaallisen mahdin palauttamiseen toivoen voivansa käyttää Saksaa sodassa Neuvostoliittoa vastaan. Anglosaksiset maat tukivat Saksaa suurilla pääomansijoituksilla ja luopumalla sotakorvausmaksuista. Englannin ja USAn taantumukselliset piirit rahoittivat fasistiliikettä,

auttoivat Hitleriä pääsemään valtaan. Englanti tuki Hitleriä (vaikka se olikin työväenluokan painostuksesta 1924 „tunnustanut" Neuvostoliiton): solmi Hitlerin kanssa v. 1935 laivastosopimuksen, jonka mukaan Saksa sai rakentaa laivaston vahvuudeltaan yksi kolmannes Englannin laivastosta. Samoin Englanti kieltäytyi auttamasta Ranskaa 1936, kun hitleriläiset joukot marssivat demilitarisoidulle Reinin alueelle. Jopa Ranskassakin pääsi vähitellen voitolle politiikka, joka piti taistelua Neuvostoliittoa vastaan tärkeämpänä kuin taistelua Saksaa vastaan (Briandin ja Stresemannin neuvottelut). Länsivallat ja Kansainliitto eivät tehneet itse asiassa mitään estääkseen Japania anastamasta huomattavaa osaa Kiinasta ja Italiaa miehittämästä Abessiniaa (Etiopiaa). Englanti ja Ranska auttoivat „puuttumattomuuspolitiikallaan" fasistisia Saksaa ja Italiaa. Näin luotiin edellytykset Münchenin politiikalle, ts. sille, että Englanti ja Ranska antoivat Saksalle siunauksensa Itävallan, Tšekkoslovakian ja Danzigin vapaakaupungin (nyk. Gdańskin) anastukseen, valmisteltiin maaperää toisen maailmansodan puhkeamiselle.

Ensimmäistä maailmansotaa oli käyty siirtomaiden uudelleenjakamisesta. Sodan päätyttyä Saksan siirtomaat jaettiin Kansainliiton mandaattien varjolla pääasiallisesti Englannin (ja sen dominioiden) sekä Ranskan kesken. Entinen Turkin valtakunta (lukuunottamatta Turkkia, josta Italia ja Kreikka saivat osan) jaettiin samoin Englannin ja Ranskan kesken. Mutta vaikka siirtomaajärjestelmä yhä laajenikin alueellisesti (Italian vallattua Abessinian v. 1935 ja Japanin miehitettyä Mantšurian sekä Pohjois- ja Itä-Kiinan), kapitalismin yleinen kriisi oli jo johtanut siirtomaajärjestelmän sisäiseen heikkenemiseen. Kansojen vastarinta imperialistista orjuutusta vastaan tuotti osittain menestystäkin. Turkki karkotti Kemal paššan johdolla maastaan italialaiset ja kreikkalaiset anastajat. Iran, joka oli joutunut ensimmäisen maailmansodan jälkeen Englannin sotilaallisen ja poliittisen valvonnan alaiseksi ja sitten sen puolisiirtomaaksi, heitti v. 1925 harteiltaan Englannin herruuden; öljylähteet kuitenkin jäivät edelleen englantilaisten käsiin.

Tuon kauden siirtomaavalloituksista huomattavin on Englannin imperialismin herruuden pystyttäminen arabi-

maissa. Englanti käytti ensimmäisen maailmansodan aikana hyväkseen sitä, että arabit ilmaisivat oikeutettua tyytymättömyyttä turkkilaisia sortajia kohtaan. Se lupasi asiamiehensä Lawrencen välityksellä turvata arabeille itsenäisyyden, varusti heitä aseilla ja järjesti taisteluun turkkilaisia vastaan, varsinkin sen jälkeen kun Churchill oli epäonnistunut Dardanellien valtausyrityksessä.

Lupaamansa riippumattomuuden asemesta Englanti itse anasti sodan päätyttyä arabimaat, jakoi niiden alueet ja antoi osan Syyriaa ja Libanonia Ranskalle. Kaikki tämä tehtiin ottamatta vähääkään huomioon arabien toivomuksia. Enemmänkin. Käyttäen verukkeena halua „antaa juutalaisille isänmaa" englantilaiset riistivät arabeilta Palestiinan luodakseen sinne imperialismin sotilaallisen tukikohdan — ensin Englannin mandaattialueen varjolla ja toisen maailmansodan jälkeen Israelin valtiona. Tuloksena oli, että miljoona Palestiinan arabia menetti kotimaansa ja on viettänyt jo yli kymmenen vuoden ajan kurjaa elämää leireillä. Arabien viha englantilais-amerikkalaisten imperialistien suosikkeja kohtaan Palestiinassa on täysin ymmärrettävää. Israelin valtion todellinen luonne imperialismin välikappaleena ilmeni havainnollisesti 1956 Israelin osallistuessa Englannin ja Ranskan imperialistien hyökkäykseen Egyptiä vastaan.

Miten vähän imperialistivoittajat huolehtivat esittämistään räiskyvistä korulauseista huolimatta heikkojen kansojen kohtalosta, näkyy vaikkapa siitä, että Pariisin rauhankonferenssissa (1919—20) ne eivät ottaneet edes käsiteltäväksi Kiinan valitusta Japania vastaan (joka oli v. 1914 anastanut Kiinalta Saksan vuokraamat alueet) sillä verukkeella, että Kiina ei ollut osallistunut sotaan.

Entisten tsaarin siirtomaiden vapauttaminen Neuvostoliitossa voimisti esimerkillään siirtomaakansojen taistelua niin, että se muodosti uhan imperialismin vallalle. Siitä olivat osoituksena kapinat Marokossa, Madagaskarilla ja Egyptissä, Irakin taistelu englantilaismiehittäjiä vastaan, joka maksoi v. 1920 kahden tuhannen englantilaisen sotilaan hengen, ja Intiassa 1919 puhjennut vastarintaliike sen johdosta, että englantilaiset olivat tulittaneet kansankokousta Amritsarissa, jolloin yli 1 000 henkeä sai surmansa (Amritsarin verilöyly), jne.

Koko imperialistisen siirtomaajärjestelmän kriisin edellytykset kypsyivät vähitellen.

Ensimmäisen maailmansodan jälkeinen vallankumouksellinen kriisi aiheutti lakkoliikkeen voimakasta nousua useimmissa kapitalistimaissa. Saksassa osallistui v. 1920 taloudellisiin ja poliittisiin lakkoihin 7 milj. työläistä. Englannissa oli vuosina 1918—21 lakossa vuosittain keskimäärin 2 milj. henkeä. Vuoden 1921 hiilenlouhijain lakko aiheutti 72 milj. työpäivän menetyksen. Suuria lakkoja oli Ranskassa, Italiassa ja USAssa.

Näiden luokkataistelujen kulussa ammattiliittojen jäsenmäärä kasvoi huomattavasti. Kansainliiton kansainvälisen työjärjestön julkaisemien tietojen mukaan ammattiliittojen jäsenmäärä oli seuraava (milj. henkeä):

	Saksa	Englanti	USA	Ranska	Italia	Koko kapitalistinen maailma
1912	3,7	3,3	2,5	1,0	1,0	13,9
1920	13,0	8,0	5,2	2,5	3,1	43,0*

Kapitalismin vakaantumisen kaudella porvaristo hyökkäsi työväkeä vastaan ja riisti huomattavalta osaltaan takaisin ne myönnytykset, joita oli ollut pakko tehdä vallankumouksellisen nousun vuosina. Tuotannon „rationalisointi" kohotti huomattavasti työn intensiivisyyttä. Inflaatio mitätöi työpalkkojen korotukset. Vakaan valuutan maissa porvaristo pani toimeen suoranaisia palkkojen alennuksia. Englannin valtiovarainministeri esitti parlamentissa kesäkuun 24. pnä 1924 seuraavanlaiset numerotiedot **:

Tulot varainhoitovuonna

(milj. puntaa)

	Kapitalistien ja vapaiden ammattien harjoittajain voitot ja tulot	Työläisten työpalkka
1920/21	1 271	945
1921/22	1 394	520

* Tähän lukuun kuuluu n. 3 milj. jäsentä „puolueettomista" ammattiliitoista: kristillisistä ja keltaisista ammattiliitoista, joita kapitalistit perustivat tuotantolaitoksissaan aidosti luokkakantaisten ammattiliittojen vastapainoksi.

** *M. Beer,* Das England der Gegenwart, Berlin 1924, S. 83.

Taulukko ei kaipaa selityksiä. USAn virallisten tilastojen mukaan omistamattomat luokat, jotka muodostavat 95% maan väestöstä, saivat v. 1920 77,9% ja v. 1927 74% kansantulosta.*

Perussyynä siihen, että proletariaatti menetti vallankumouksellisen kriisin aikana saavutetut oikeudet, oli sosialidemokratian ja ammattiliittojen oikeistojohtajien petturuus: heidän toimestaan aikaansaatu työväenliikkeen — puolueiden ja ammattiliittojen — hajaannus, heidän yhteistyönsä porvariston kanssa työväenluokkaa vastaan. Työväenluokan etuja vastaan suunnattu sosialidemokratian oikeistojohtajien toiminta toisaalta paljasti heidät ja siten joudutti tuolla kaudella kommunististen puolueiden syntymistä ja lujittumista useissa kapitalistisissa maissa. Saksassa, Ranskassa ja Italiassa kommunistisista puolueista tuli eturivin työläisten joukkojärjestöjä. Fasismi pakotti kommunistiset puolueet maanalaiseen toimintaan. Mutta kommunististen puolueiden sankarillinen taistelu fasismia vastaan antoi niille runsaasti poliittista kokemusta, karaisi luokkataistelujen tulessa ja valmisti puolueita kykeneviksi täyttämään sen paikan, jonka ne ottivat toisen maailmansodan päätyttyä.

---

* *Historical Statistics of the United States, 1789—1945*, Washington 1949, p. 15.

IV LUKU

KAPITALISMIN YLEISEN KRIISIN TOINEN VAIHE

Kapitalismin yleisen kriisin toinen vaihe oli historiallisesti erittäin tapahtumarikas. Suurin osa lukijoista tuntee nuo tapahtumat. Toisen vaiheen tärkeimpänä lopputuloksena oli imperialismin huomattava, ennen kaikkea poliittinen ja vähemmässä määrin taloudellinen heikkeneminen ja sosialismin jyrkkä voimistuminen niin poliittisessa kuin taloudellisessakin suhteessa, sosialistisen maailmanjärjestelmän muodostuminen. Tämä lopputulos oli päinvastainen kuin se, mitä imperialistit odottivat toisesta maailmansodasta.

Hitler ja Saksan imperialistinen porvaristo tahtoivat päästä koko manner-Euroopan herraksi, vallata „elintilaa" Uralille saakka, „heittää bolševikit Aasiaan". Solmiessaan Münchenin sopimuksen Lännen taantumukselliset valtiomiehet (Chamberlain ym.) yrittivät suunnata Saksan imperialismin hyökkäyksen Neuvostoliittoa vastaan siinä toivossa, että sota heikentää molempia puolia, sekä Saksaa että Neuvostoliittoa. Siksipä Englanti ja Ranska kävivät sodan alettuakin, syyskuusta 1939 toukokuuhun 1940 länsirintamalla niin sanottua „kummallista" sotaa eivätkä tehneet käytännöllisesti katsoen mitään hitleriläisten sotavoimien lyömiseksi.

Toisen maailmansodan lopputulos tuotti kuitenkin pettymyksen kummankin sotilaallisen ryhmittymän — toisaalta Saksan, Italian ja Japanin ja toisaalta USAn, Englannin ja Ranskan — imperialisteille. Imperialismin sisäiset ristiriidat osoittautuivat — luultavasti viimeistä

kertaa ihmiskunnan historiassa — voimakkaammiksi kuin kahden järjestelmän, sosialistisen ja kapitalistisen järjestelmän väliset ristiriidat. Anglosaksisten maiden johtajat pelästyivät Ranskan (ensimmäisen maailmansodan jälkeen kapitalistisen maailman voimakkaimpana pidetyn *) armeijan häpeällistä tappiota, englantilaisten armeijain kunniatonta pakoa Ranskasta ja melkein koko mannermaisen Länsi-Euroopan joutumista Hitlerin valtaan (siinä esitti merkittävää osaa sellaisten taantumusmiesten kuin Pétainin, Lavalin, Quislingin ym. petturuus, jotka pitivät taistelua kommunisteja vastaan tärkeämpänä kuin maansa itsenäisyyden säilyttämistä). Siksi anglosaksisten maiden johtajien täytyi, Hitlerin aloitettua kauan odotetun hyökkäyksen Neuvostoliittoa vastaan, asettua työtätekevien vaatimusten pakottamina Neuvostoliiton puolelle ja solmia sen kanssa poliittinen ja sotilaallinen liitto. Tällöin Neuvostoliiton ja sen liittolaisten päämäärät toisessa maailmansodassa olivat tietenkin aivan erilaiset. Neuvostoliitto asetti tarkoitusperäkseen fasismin ja sen seurausten täydellisen hävittämisen. Englanti ja USA pyrkivät voittamaan imperialistisen kilpailijansa ja heikentämään Neuvostoliittoa.

Mutta taistelu kahden järjestelmän, sosialismin ja kapitalismin, välillä ei lakannut tämän sotilaallis-poliittisen liiton solmimisen jälkeenkään. Sodan aikanakaan ei Churchillin päähuolena ollut Neuvostoliiton auttaminen eikä voiton turvaaminen Hitleristä, vaan Brittiläisen kansainyhteisön säilyttäminen ja kaikenlaisten esteiden luominen vaikeuttamaan sosialismin leviämistä sodan loputtua muihin maihin. Tästä johtui, että toisen rintaman avaamista Länsi-Euroopassa viivyteltiin siihen saakka kunnes kävi selväksi, että Neuvostoliitto pystyy omin voimin vapauttamaan koko Euroopan fasistisesta orjuudesta. Samasta syystä Englannin päävoimat oli sijoitettu toisarvoisille sotanäyttämöille (Afrikkaan, Lähi-Itään, Kreikkaan) sillä tekosyyllä, että oli estettävä Saksan ja Japanin voimien yhdistyminen, ja samasta syystä

---

* Ranskan tappion strategisena syynä oli ennen muuta sen sotilasjohdon vanhoillisuus. Maan puolustus oli järjestetty ensimmäisen maailmansodan kokemuksen pohjalla (Maginot-linja), ottamatta huomioon uusien aselajien (panssariarmeijain ja ilmavoimien) merkitystä.

liittolaiset ehdottivat itsepintaisesti viimeisinä sotavuosina toisen rintaman avaamista Balkaneilla, Wienin valtaamista jne.*

Jo ennen sodan päättymistä Neuvostoliiton ja sen liittolaisten, varsinkin Englannin, välillä syntyi jyrkkiä erimielisyyksiä hitlerismin ikeestä vapautuvien maiden yhteiskuntajärjestelmää ja hallituksia koskevassa kysymyksessä. Liittolaiset halusivat etukäteen turvata kapitalistisen järjestelmän säilymisen ja luovuttaa vallan Puolassa ja Tšekkoslovakiassa taantumuksellisille porvarillisille johtomiehille, jotka olivat maanpaossa Lontoossa ja julistautuivat näiden maiden hallituksiksi. Neuvostoliitto oli sitä mieltä, että sanottujen maiden kansojen tulee itse ratkaista, haluavatko ne pystyttää maihinsa vanhojen taantumusmiesten johtaman järjestelmän vai perustaa kyseisen maan fasisminvastaisten taistelijain johtaman uuden järjestelmän. Siitä, säilyykö Keski- ja Kaakkois-Euroopan maissa kapitalistinen järjestelmä vai syntyykö niissä uusi, sosialistinen järjestelmä, tuli eräs ratkaisevimpia kysymyksiä, jonka ympärillä kehkeytyi sodan jälkeen „kylmä sota".

Myös imperialistien välinen taistelu kummankin imperialistisen sotilaallisen ryhmittymän sisällä jatkui sodan aikana herkeämättä. Hitlerin tärkein eurooppalainen liittolainen Italia ei tosiasiassa osallistunut sotaan Ranskan tappioon saakka. Se kävi „omaa" sotaansa Kreikkaa vastaan. Japani kävi „omaa" sotaa Itä-Aasiassa ja USAta vastaan. „Antikomintern-sopimukseen" osallistumisestaan huolimatta Japani solmi hyökkäämättömyyssopimuksen Neuvostoliiton kanssa. Fasisminvastaisessa leirissä USAn sotilaallisena päätavoitteena oli Japanin voittaminen ja Hitlerin nujertamisen ohella Englannin heikentäminen, Brittiläisen siirtomaavallan hävittäminen. Siinä tarkoituksessa USA toimitti sodan alussa Englannille sotatarvikkeita vain käteismaksua vastaan (ts. peri maksun kullassa) ja lypsi siten Englannilta kultavarannot ja sen käsissä olleet amerikkalaiset arvopaperit. Vasta sitten kun Englanti oli kuluttanut loppuun nuo reservinsä, USA

---

* Tätä on selostettu laajasti Churchillin ja sotamarsalkka Montgomeryn muistelmissa.

siirtyi lainaus- ja vuokrausjärjestelmään, jonka se sitten kumosi sodan lopulla ilman mitään varoituksia. Roosevelt esitti sodan aikana kaikissa mahdollisissa tilaisuuksissa vaatimuksia, että Englannin olisi luovuttava suosintatullijärjestelmästä, joka oli eräs Brittiläisen kansainyhteisön tärkeimpiä taloudellisia kulmakiviä, myönnettävä Intialle valtiollinen itsenäisyys jne. Tällaiset vaatimukset antoivat Churchillille aiheen jyrkkäsanaiseen esiintymiseen. Hän julisti parlamentissa: „En ole tullut pääministeriksi sitä varten, että tekisin lopun Brittiläisestä imperiumista."*

Kahden järjestelmän välinen taistelu fasisminvastaisessa leirissä ja imperialistien välinen taistelu kummankin imperialistisen sotilaallisen ryhmittymän sisällä jatkui täten toisen maailmansodan aikana, punoutuen yhteen ja mutkistaen sodan kulkua. Neuvostoliitto selvisi tästä mutkallisesta tilanteesta kommunistisen puolueen johdolla kansojensa sankarillisen taistelun ansiosta voittajana. Huolimatta valtavista aineellisista menetyksistä ja ihmisuhreista, joita neuvostomaa joutui antamaan, Neuvostoliiton valtiolliseen heikentämiseen tähdätyt maailman imperialististen voimien taantumuksellisten piirien aikeet epäonnistuivat. Neuvostoliitto ei heikentynyt, vaan päinvastoin sen merkitys maailmanpolitiikassa oli sodan päätyttyä suurempi kuin koskaan ennen. Neuvostoliiton vaikutus maailmanpolitiikkaan on jatkuvasti kasvanut sodan jälkeiselläkin kaudella. Sodanjälkeisen kehityksen tuloksena on taloudellisesti mahtavien suurvaltojen luku supistunut tosiasiallisesti kahteen: Neuvostoliitto ja USA.**

* *
*

Toisen maailmansodan seurauksena kapitalistinen järjestelmä järkyttyi syvällisesti kaikissa voitetuissa maissa, useissa Euroopan ja Aasian maissa syntyi kansandemo-

---

* Lainaus kirjasta: *J. Nehru*, The Discovery of India, p. 501.

** Laajemmassa mielessä maailman suurvalloiksi lasketaan Neuvostoliiton ja USAn lisäksi useita muitakin valtioita (esim. Kiina, Intia, Englanti, Ranska ja eräät muut maat). Tekijä käyttää tässä sanontaa „suurvalta" suppeammassa mielessä.

kraattisia valtioita, kapitalistisen järjestelmän säilyessä Länsi-Euroopassa.*

Toista maailmansotaa seuranneella kapitalismin järkytyksellä oli joitakin samanlaisia piirteitä kuin ensimmäisen maailmansodan jälkeisellä vallankumouksellisella kriisillä, mutta ne erosivat kuitenkin monessa suhteessa oleellisesti toisistaan.

Ensimmäisen maailmansodan jälkeisen vallankumouksellisen kriisin kaudella kommunistiset puolueet (Neuvostoliiton Kommunistista Puoluetta lukuunottamatta) olivat nuoria, jäsenmäärältään pieniä, poliittisesti ja organisatorisesti kokemattomia ja teoreettisesti heikkoja. Kahden maailmansodan välisenä aikana nämä puolueet kävivät läpi pitkän kehitystien. Melkein kaikki puolueet saivat maanalaisen työn kokemusta, eräistä niistä tuli joukkopuolueita. Kaikissa Hitlerin Saksan miehittämissä maissa kommunistit esittivät johtavaa osaa vastarintaliikkeen järjestämisessä ja valloittivat kommunistisille puolueille laajojen väestöpiirien kunnioituksen.

Toisen maailmansodan päätyttyä USA ja Englanti pyrkivät kommunistien voimakkaasti kasvavan vaikutuksen pelottamina turvaamaan ennen kaikkea kapitalistisen järjestelmän säilymisen. Ne riisuivat miehittämissään maissa (Italiassa, Ranskassa, Länsi-Saksassa, Kreikassa) aseista kansanvoimat, jotka olivat nousseet kapinaan saksalaismiehittäjien pystyttämää tai isänmaanpetturien johtamaa valtakomentoa vastaan. Ja vaikka USAn sekä Englannin olikin eräissä maissa pakko sallia kommunististen puolueiden osallistuminen hallitukseen, ne tukahduttivat silti kaikki yhteiskunnan perusteelliseen uudistamiseen tähtäävät kansanvoimien yritykset ja varmistivat sotilaallisella voimalla sekä taloudellisella ja poliittisella tuellaan kapitalistisen järjestelmän säilymisen. Voidaan olla melko varmoja, että ilman englantilais-amerikkalaista miehitystä Italia ja Ranska eivät olisi pysyneet kapitalistisina.

Sotilaallisten voimatoimenpiteiden ohella imperialistit ja heidän puolustajansa ryhtyivät toimiin proletariaatin

---

* Käsitteet „Itä" ja „Länsi" ovat hyvin sovinnaisia. Tšekkoslovakia ja Saksan Demokraattinen Tasavalta kuuluvat pikemminkin Länteen kuin Itään, jos otetaan lähtökohdaksi niiden historia. Nykyään nämä käsitteet eivät ole sisällöltään kulttuurihistoriallisia, vaan sosiaalisia.

ja yleensä tyytymättömien kansanjoukkojen rauhoittamiseksi. Nuo toimenpiteet olivat osittain samankaltaisia kuin ne, joita sovellettiin ensimmäisenkin maailmansodan jälkeen. Hitleriläisen miehityksen korvaaminen englantilais-amerikkalaisella miehityksellä ja „normaalin" porvarillisen järjestyksen palauttaminen rauhoittivat vähemmän valveutuneita joukkoja. Sosialidemokraattiset oikeistojohtajat mobilisoitiin puolustamaan kapitalismia, kuten ensimmäisenkin maailmansodan jälkeen. Samat oikeistososialidemokraatit, jotka hitleriläisillä keskitysleireillä olivat vannoneet taistelevansa aina yhdessä kommunistien kanssa porvaristoa vastaan ja olivat toimineet yhteistyössä kommunistien kanssa Italian, Ranskan ym. maiden vastarintaliikkeissä, ryhtyivät heti sodan päätyttyä taas yhteistyöhön porvariston ja miehitysviranomaisten kanssa, muuttuivat jälleen kommunistien ja kansanjoukkojen kiihkeiksi vihollisiksi.

Useimmissa voitetuissa maissa kommunistien ja oikeistososialidemokraattien väliset voimasuhteet olivat kuitenkin toisenlaiset kuin ensimmäisen maailmansodan jälkeen. Kommunistien vaikutus Ranskan ja Italian työväenjoukkojen keskuudessa oli kasvanut niin suuresti, että miehittäjien sekä Ranskan ja Italian hallitsevien luokkien täytyi suostua sodan jälkeen ottamaan kommunistit väliaikaisesti mukaan maan hallintaan. Taantumusvoimien vahvistuttua kommunistit syrjäytettiin sitten kaikkialla hallituksista. Kommunistit turvasivat samalla itselleen johtoaseman ammattiliitoissa ja nuorisojärjestöissä. Koko työväenliikkeen johto näissä maissa oli kommunisteilla. Oikeistolaispetturit saavuttivat hyvin heikkoa menestystä ammattiliittojen hajottamisyrityksissä.

Erotukseksi ensimmäisen maailmansodan jälkeen vallinneesta tilanteesta kirkko, eritoten katolinen kirkko, alkoi esittää erittäin huomattavaa poliittista osaa kapitalistisen järjestelmän pönkittäjänä. Käyttäen hyväkseen laajojen joukkojen neuvottomuutta, jota pitkällisen sodan ja hitleriläisen hirmuvallan aikana koetut kärsimykset olivat aiheuttaneet, katolinen kirkko perusti porvarillisia poliittisia joukkopuolueita, joihin kuului jäseniä kaikista väestökerroksista. Sodan jälkeen nuo puolueet nousivat Italiassa, Ranskassa ja Länsi-Saksassa tärkeimmiksi hallituspuo-

lueiksi. Niillä oli erittäin tärkeä merkitys kapitalistisen järjestelmän säilyttämisessä Länsi-Euroopassa.

Katolinen kirkko saavutti vain tilapäistä menestystä järjestäessään uskonnollisella pohjalla kapitalismin puolustamiseksi samaan puolueeseen ihmisiä, joiden luokkaedut olivat täysin vastakkaisia. Ranskan katolinen puolue on nykyään maan pienimpiä puolueita, Italian katolinen puolue on menettänyt parlamentissa ehdottoman enemmistönsä ja elää syvää kriisikautta, Länsi-Saksassa siitä on tullut avoin porvarillinen taantumuspuolue. Katolilaisuus on silti vielä nytkin suurporvariston tärkeimpiä välikappaleita taistelussa kapitalistisen järjestelmän säilyttämiseksi ei ainoastaan imperialistisissa maissa, vaan myös riippuvaisissa maissa ja entisissä siirtomaissa.

Havainnollisena esimerkkinä voidaan mainita tapahtumat Intian osavaltiossa Keralassa. Katolinen kirkko näytteli siellä johtavaa osaa taantumuksen hyökkäyksessä kommunistista hallitusta vastaan, jolla oli enemmistö osavaltion parlamentissa. Kaikki porvarilliset voimat — kongressipuolue, sosialistit, katolilaiset ja muhamettilaisten liitto — muodostivat vuoden 1960 helmikuun vaaleissa yhteisrintaman kommunisteja vastaan ja saivat aikaan sen, että kommunistinen enemmistö karkotettiin parlamentista vaikka kommunistinen puolue sai miljoona ääntä enemmän kuin edellisissä vaaleissa ja kommunistien yhteinen äänimäärä lisääntyi vuoden 1957 vaalien 35%:sta 43%:iin v. 1960. Sitä, että nuo vaalit olivat katolisen kirkon ja muhamettilaisten liiton antamasta uskonnollisesta värityksestä huolimatta luokkataisteluhengen läpitunkemat, osoittaa vaikkapa porvarillisen *Neue Zürcher Zeitungin* lausunto, jonka se julkaisi tammikuun 23. pnä 1960. Lehti kirjoitti: „Ylemmät kastit yhdessä kristillismielisten ja muhamettilaisten kanssa taistelevat alempia kasteja ja koskettamattomia vastaan ja niiden puolueet toimivat vastaavalla tavalla... Kommunistit ovat kuitenkin kaksi ja puoli-vuotisen hallituksessaolonsa aikana toimineet niin määrätietoisesti köyhien väestökerrosten hyväksi, että voivat luottaa köyhien kerrosten ja alempien kastien laajojen joukkojen uskollisuuteen.” Vaalien tulokset osoittivat, ettei uskonnollisesta agitaatiosta ollut apua, vaikka Keralan katolisissa kirkoissa pidettiin vaalipäivänä kello nel-

jästä aamulla erikoisia jumalanpalveluksia, joissa kehotettiin uskovaisia äänestämään kommunisteja vastaan, ja vaikka vaikutusvaltaisin muhamettilaisjohtaja Tangol vetosi tässä yhteydessä jopa koraaniin.

Yleisesti on tunnettua, miten suuri taantumuksellinen merkitys on katolisella kirkolla Etelä-Vietnamissa. Katolinen kirkko toimii tänäkin päivänä vastavallankumouksellisten voimien järjestävänä keskuksena niissä kansandemokratian maissa, joissa väestö on katolilaista (Puolassa ja Unkarissa).

Keski- ja Kaakkois-Euroopassa tapahtumien kulku erosi perusteellisesti siitä, mitä oli Lännessä. Vapautettuaan Keski- ja Kaakkois-Euroopan maat hitleriläisistä miehittäjistä Neuvostoliitto antoi vapaat toimintamahdollisuudet fasisminvastaisille isänmaallisille voimille, jotka olivat järjestäneet vastarintaliikkeen fasismia ja oman maansa hallitsevien luokkien keskuudessa olleita fasismin liittolaisia vastaan ja osallistuneet maansa vapauttamiseen. Alkoi pitkällinen kapitalististen ja kapitalisminvastaisten voimien välinen taistelu, joka päättyi kolmen neljän vuoden kuluttua jälkimmäisten voittoon, ja kaikki Keski- ja Kaakkois-Euroopan maat siirtyivät sosialismin raiteille lukuunottamatta Kreikkaa, missä englantilaisen sotaväen onnistui pelastaa taantumuksellinen komento. Saksan alueella syntyi kaksi valtiota: kapitalistinen ja militaristinen Länsi-Saksa ja sosialistinen rauhaarakastava Saksan Demokraattinen Tasavalta. Kiinan vallankumouksen voitettua ja kansantasavaltojen synnyttyä Pohjois-Koreassa sekä Pohjois-Vietnamissa muotoutui sodanjälkeisen kehityksen kulussa sosialistinen maailmanjärjestelmä, jonka alue ulottuu Elbeltä Tyynelle valtamerelle ja napapiiriltä tropiikkeihin. Toisin kuin kapitalismissa sosialistisen järjestelmän maiden välillä ei ole mitään sovittamattomia ristiriitoja; ne kaikki ovat kiinnostuneita jokaisen maan taloudellisesta ja valtiollisesta edistyksestä; niiden kesken kehittyy yhä laajemmassa mitassa keskinäinen suunnittelu, ja voimakkaammat maat auttavat pyyteettömästi heikompia maita. Sosialistisen maailmanjärjestelmän luonteenomaisena piirteenä on sosialistisen leirin maiden kiinteä taloudellinen yhteistyö ja toverillinen avunanto.

Sosialistisen maailmanjärjestelmän muodostuttua kapitalismin ja sosialismin väliset voimasuhteet muuttuivat perinpohjaisesti sosialismin eduksi. Se on sodanjälkeisen kehityksen tärkein lopputulos.

Imperialistiset maat reagoivat USAn johdolla tähän voimasuhteiden muuttumiseen aloittamalla „kylmän sodan", joka on jatkunut milloin lievemmässä milloin kärkevämmässä muodossa nykypäiviin saakka.

* *
*

Tärkeimmät kapitalistiset maat USAta lukuunottamatta päättivät sodan tilanteessa, jolloin niiden reaalinen kansallisomaisuus oli jyrkästi vähentynyt. Sotamenot, sodan hävitykset ja siviilikulutus (vaikka se olikin sodan aikana suuresti supistunut) ylittivät yhdessä huomattavasti käynnissä olleen tuotannon mittasuhteet, sillä tuotanto oli vähitellen supistunut työvoiman puutteen ja raaka-ainepulan sekä kiinteän pääoman kulumisen takia. Reaalisen kansallisomaisuuden vähenemisprosessi häipyi näennäisen rahallisen rikastumisen varjoon: kapitalistit myivät tavaroitaan valtiolle saaden suunnattomia voittoja ja keräsivät valtavia rahamääriä, joita eivät voineet muuttaa uudelleen tuottavaksi pääomaksi, koska markkinoilla ei ollut saatavissa tarvittavia raaka-aineita, koneita eikä työvoimaa. Kapitalistit, virkamiehet, toimihenkilöt ja osa työläisistä eivät voineet käyttää kaikkia tulojaan kulutustarvikkeisiin, sillä valtion hintasäännöstelyn vallitessa ei ollut riittävästi saatavissa elintarvikkeita, huonekaluja, tekstiilejä, koneita eikä asuntoja. Heidän haltuunsa kerääntyi tällöin rahavaroja, vaikka he joutuivatkin käyttämään osan tuloistaan mustassa pörssissä.

Kansallisomaisuuden väheneminen ja sodan aikana patoutunut tuotantovälineiden ja pitkäaikaiseen käyttöön tarkoitettujen tarvikkeiden (asuntojen, huonekalujen, kotitaloustarvikkeiden ym.) kysyntä loivat toisen maailmansodan päätyttyä edellytykset tuotannon nopealle kasvulle sillä pohjalla, että kapitalistiset markkinat olivat tavattomasti laajentuneet eikä yleismaailmallista ylituotantopulaa ollut vuosiin 1957—58 saakka.

Kapitalistisen maailman teollisuustuotannon indeksi
(vv. 1901—1913=100)

1937	1946	1948	1950	1952	1954	1956	1957	1958	1959
198	216	258	294	333	354	411	421	411	450

Nämä numerot ovat hyvin epätarkkoja, kuten edellä jo mainitsimme. Erillisiä indeksilukuja „tarkistetaan" useasti ja aina noususuuntaan.* Kaikesta huolimatta voidaan todeta, että sodan jälkeen kapitalistisen maailman teollisuustuotanto kasvoi suhteellisen nopeaa vauhtia. Vuonna 1956 se oli kaksinkertainen sodanedelliseen tasoon verrattuna.** Vuoden 1956 jälkeen tuo kasvuvauhti hidastui ja alkoi jälleen ilmetä kapitalismille ominainen uusintamisen jaksoittaisuus.

Maailman kapitalistisen tuotannon indeksi ei kuitenkaan ilmaise johtavien kapitalistimaiden kehityksessä olevaa suurta epätasaisuutta.

Johtavien kapitalistimaiden teollisuustuotantoindeksi
(1953=100)***

Vuodet	USA	Kanada	Englanti	Ranska	Länsi-Saksa	Japani
1937	46	43	80	78	78****	80
1946	67	69	72	60	30—35*****	24
1948	75	75	84	80	39	36
1954	94	100	107	109	112	108
1957	110	120	115	144	146	167
1958	102	118	113	150	151	168
1959	116	128	120	159	162	208
1960 (alustavat tiedot) .	119	130	128	169	179	258

* Indeksin korjaus on oikeutettua siinä suhteessa, että „uusien" tuotannonalojen ominaispaino kasvaa teknillisen edistyksen mukana.

** Emme ota vertailukohteeksi pulavuotta 1938, sillä se osoittaisi epälainomaisesti kasvuvauhdin suuremmaksi.

*** YKn tilastoista. YKn eri julkaisuissa esiintyy toisinaan 1—2 pisteen eroja, mutta ne eivät ylitä tilastollisen epätarkkuuden rajoja. USAn uusi indeksi on 3 pistettä entistä korkeampi.

**** V. 1938.

***** Meidän arviomme.

Vaikka nämä luvut ovatkin epätarkkoja, niistä kuitenkin selviää seuraavaa:

1. Ensimmäisenä sodanjälkeisenä vuotena USAn ja Kanadan tuotantotaso oli 50% korkeampi kuin sodan edellä. Nämä maat olivat hyötyneet sodasta. Länsi-Euroopan maissa ja Japanissa taasen tuotantotaso oli huomattavasti alhaisempi kuin ennen sotaa: Englannissa se oli 10% ja Ranskassa 24% alhaisempi, mutta Länsi-Saksassa vähemmän kuin puolet entisestä. Japanin tuotantotaso oli laskenut 70 prosenttia. Yleinen linja tässä on selvä: voitetut fasistiblokin maat olivat kärsineet paljon pahemmin kuin Englanti ja Ranska.

2. Seuraavina vuosina USAn ja Englannin tuotannon kasvu hidastui aivan ilmeisesti. Sen sijaan Ranskassa ja varsinkin Länsi-Saksassa ja Japanissa tuotannon kasvu oli erittäin nopeaa. Vuosien 1957—58 talouspula vain pysäytti tuon kasvun lyhyeksi ajaksi tai hidasti sitä.

3. Sodanjälkeisen kehityksen tuloksena kaikki johtavat kapitalistiset teollisuusmaat olivat v. 1958 ylittäneet sodanedellisen tuotantotason noin 2—2,5-kertaisesti. Poikkeuksena on Englanti, joka pystyi kohottamaan tuotantoaan vain 40% ja jää näin ollen tässä suhteessa selvästi jälkeen muista johtavista kapitalistisista maista. Eräänä tärkeänä syynä tähän jälkeenjäämiseen on se seikka, että Englannin taloudessa on suuri ominaispaino niillä teollisuuden aloilla, jotka potevat nykyään „sisäisen järjestelyn" kriisiä, nimittäin tekstiili-, hiili- ja laivanrakennusteollisuudessa.

Voitettujen maiden talouden nopeassa jälleenrakentamisessa esitti tiettyä osaa amerikkalainen pääoma, joka virtasi suoranaisina sijoituksina, lainoina, yhtiöosakkeiden oston, valtionavun ym. muodossa.

Taloudellisen kehityksen epätasaisuus ilmeni sodanjälkeisellä kaudella jyrkästi USAn asemassa. Amerikkalainen pääoma käytti hyväkseen kilpailijoidensa heikentymistä ja valtasi erittäin suuren osan maailman tavaran- ja pääomien viennistä itselleen. USAn osuus kapitalististen maiden viennistä kasvoi vuoden 1937 arvosta, 14%:sta 33%:iin v. 1947.* USA säilytti tällöin kuitenkin „suojelutullijärjestelmänsä", turvatakseen monopoliyhtymille korkeat hinnat kotimarkkinoilla, mikä on monopoliyhtymien yli-

* Ks. *Экономика капиталистических стран*, М., 1959, стр. 494.

voittojen saannin pääedellytys. Tuonnin osuus USAn kansantulossa pysyi tavattoman alhaisena. Vuonna 1938 se oli 2,6%, v. 1954 2,8% ja v. 1956 3,1%.* Yhdysvaltain puhdas vientiylijäämä oli vuosina 1946—49 noin 25 mrd. dollaria. Sellainen tilanne on ilmeisessä ristiriidassa kapitalismin lakien kanssa. Vuonna 1953 me kirjoitimme: „Yksikään imperialistinen maa ei voi loputtomasti viedä ulos enemmän kuin se tuo ulkoa." ** (Siirtomaiden kauppa on säännöllisesti ollut aina vientivoittoista: se on niiden luontoisveroa imperialismille.) Todellakin, Amerikan Yhdysvaltojen kauppapolitiikka, joka ajoi yksipuolisesti amerikkalaisten monopoliyhtymien etuja, aiheutti „dollarinälän", sai aikaan kapitalististen maailmanmarkkinoiden jakautumisen valuuttavyöhykkeisiin, pakotti muut kapitalistiset maat supistamaan amerikkalaisten tavaroiden tuontia ja käymään maailmanmarkkinoilla ankaraa kilpailua niiden kanssa. USAn herruus maailmanmarkkinoilla heikkeni vähitellen. Vuonna 1959 USAn ulkomaankaupan aktiivasaldo oli vain 2,4 mrd. dollaria, ja sen maksutase muodostui jyrkästi passiiviseksi ennen kaikkea valtavien ulkomaisten sotilasmenojen johdosta (sotatukikohdat, ulkomailla sijaitsevien amerikkalaisten asevoimien ylläpito, sotilaallinen „apu" jne.). USA menetti vuoden sisällä 4 mrd. dollarin arvosta kultaa. Mahtavinkaan kapitalistinen suurvalta ei voi kauan rikkoa kapitalismin taloudellisia lakeja.

Syksyllä 1960 kullan pako USAsta saavutti niin laajat mittasuhteet, että dollari joutui kriisitilaan. Kullan hinta kohosi ajoittain Lontoon pörssissä 40 dollariin unssilta, vaikka virallinen hinta oli 35 dollaria. Pelastaakseen dollarin Yhdysvaltojen oli ryhdyttävä kiireellisiin toimenpiteisiin maksutaseen vajauksen pienentämiseksi ja vieläpä lähetettävä maan valtiovarainministeri ja eräitä muita korkea-arvoisia virkamiehiä Länsi-Saksaan ja Englantiin pyytämään apua. Yhdysvaltojen oli pakko ostaa kultaa Kansainvälisestä valuuttarahastosta. Siitä huolimatta kullan pako maasta jatkui.

---

* Ks. *Экономика капиталистических стран,* М., 1959, стр. 518.

** *Е. Варга,* Основные вопросы экономики и политики империализма, Госполитиздат, 1953, стр. 69.

On hyvin mielenkiintoista tarkastella kehitysmaiden teollisuuden kehitystä samalla kaudella.

Teollisuustuotantoindeksi
(1953=100)*

Vuodet	Intia	Pakistan**	Meksiko	Argentiina	Brasilia	Belgian Kongo
1938	76	—	64	64	39	11
1948	87	84	83	105	69	40
1957	130	192	139	121	126	150
1958	132	215	147	125	...	140
1959	147	240	159	111	...	...
1960 (alustavat tiedot)	158	—	170	114	...	...

Nämä luvut ovat vieläkin epätarkempia kuin tiedot johtavista teollisuusmaista, joissa tilastointi on ollut jo kauan järjestetty. Niistä kuitenkin näkyy, että eräissä kehitysmaissa teollisuustuotanto ei ole viime vuosikymmenellä kehittynyt nopeammin, vaan hitaammin kuin korkealle kehittyneissä maissa, kun taas toisissa maissa, esimerkiksi Kongossa ja Pakistanissa, teollisuustuotannon kasvu on ollut nopeampaa. Yleisesti muodostuu sellainen käsitys (tiedot ovat varsin epäluotettavia), että teollisuuden kasvu kehitysmaissa ei ole ollut suinkaan nopeampaa kuin imperialistisissa maissa, vaikka imperialistiset maat ovat tehneet aktiivista propagandaa sen hyväksi, että näitä maita „autettaisiin" kohottamaan teollisuuttaan. Intia, joka on näistä maista suurin, lisäsi teollisuutensa tuotantoa vuoteen 1958 mennessä vähemmän kuin mikään korkealle kehittynyt maa Englantia lukuunottamatta.

Seuraavasta taulukosta selviää, että tähän mennessä ei teollisuustuotannossa vielä ole tapahtunut sodanedelliseen tilanteeseen verrattuna mitään tasoitusta kehitysmaiden eduksi.

---

* YKn tilaston mukaan.
** Vuodelta 1938 ei ole tietoja, koska Pakistan kuului silloin Intiaan.

Korkealle kehittyneiden kapitalistimaiden osuus kapitalistisen maailman teollisuustuotannossa*

Vuodet	USA	Kanada	Englanti	Ranska	Länsi-Saksa	Italia	Japani	Yhteens
1937 . .	41,4	2,7	12,5	6,0	9,0**	3,0	4,8	79,4
1948 . .	56,4	3,6	11,7	4,1	4,3	2,1	1,5	83,7
1957 . .	48,6	3,5	8,1	5,0	9,9	3,6	3,0	81,7

Seitsemän korkealle kehittyneen teollisuusmaan osuus kapitalistisen maailman teollisuustuotannossa kasvoi vuosien 1937 ja 1948 välisenä aikana n. 4% ja laski vuosina 1948—57 likimäärin 2%. Jos kehitys seuraavana kymmenvuotiskautena jatkuu edelleenkin samaan suuntaan, tullaan suunnilleen kymmenen vuoden kuluttua jälleen sodanedelliseen tilanteeseen.

Sodan aikana tapahtui suuria muutoksia maataloustuotannon alalla. USAssa ja Kanadassa kylvöalat laajenivat ja sato kohosi oleellisesti. Länsi-Euroopassa ne supistuivat työvoiman, lannoitteiden ym. puutteen takia. Maailmansotien välillä enemmän tai vähemmän kärkevänä jatkunut maatalouspula päättyi toistaiseksi. Maataloustuotannon kasvu jatkui valtamerentakaisissa maissa useita vuosia sodan jälkeenkin, kun sitävastoin manner-Eurooppa ei vieläkään kyennyt ruokkimaan itseään.

Ajan kuluessa tilanne muuttui. Länsi-Euroopan maat, joiden tuotanto oli sodan aikana melkoisesti supistunut, kunnostivat vähitellen maataloutensa. Vuoden 1955 jälkeen Länsi-Euroopan maiden maataloustuotanto Espanjaa lukuunottamatta ylitti sodanedellisen tason. Se aiheutti maailmanmarkkinoilla ylituotantoa. USAn ja Kanadan osuus maailman vehnäntuotannossa laski 42 prosentista, mitä se oli vuosina 1945—49, 30 prosenttiin v. 1957. Maatalouspula valtamerentakaisissa kapitalistimaissa kärjistyi jälleen: Kanadan ja Australian tuotanto laski alle sodanedellisen tason. Australialaisen vehnän hinta, jota

* Ks. *Экономика капиталистических стран*, стр. 67 (ryhmittely meidän — *J. V.*)

** Koko Saksa.

voidaan likimäärin pitää maailmanmarkkinahintana, oli Lontoossa (Englannin puntaa tonnilta):

1952	1955	1958	1959	elokuu 1960
31,3	26,8	25,3	24,0	24,2

Samanlaista hintojen laskua tapahtui Kanadassa ja muissa vientimaissa.

Erikoislaatuinen tilanne vallitsi USAssa. Poliittisia näkökohtia silmällä pitäen ja turvatakseen itselleen monilukuisimman kapitalistisen kerrostuman — kapitalisti-farmarien — tuen Yhdysvaltojen hallitus käyttää vuosittain 5 mrd. dollaria vehnän ja muiden maataloustuotteiden hintojen tukemiseen. Sellaisen politiikan ansiosta maataloustuotteiden hinnat Yhdysvaltojen kotimarkkinoilla eroavat jyrkästi yleisistä maailmanmarkkinahinnoista. Vehnän hinta laski tuskin huomattavasti: v. 1951 bušseli vehnää maksoi 2,62 dollaria, v. 1959 2,26 dollaria. Farmareille maksetaan korkeita valtionhintoja sillä ehdolla, että he supistavat kylvöalaa. Satojen kohoaminen tekee kuitenkin tyhjäksi liikatuotannon ehkäisemiseen tähtäävät hallituksen pyrkimykset. Vehnäsato oli vv. 1934—38 870 *kg* hehtaarilta, vv. 1950—54 se kohosi 1 160:een ja vv. 1955—57 1 380:een *kg* hehtaarilta. Valtion maataloustuotevarastot ovat lisääntyneet arvoltaan 10 miljardiin dollariin. Tällöin amerikkalaisten farmarien tulot pienenevät vuosi vuodelta. Valtion ponnistukset liikatuotannon ehkäisemiseksi USAn maataloudessa ovat näin ollen tuloksettomia. Maatalouspulaa pidetään keinotekoisesti näkymättömissä. Jos USAn hallitus pidättyisi hintojen tukemisesta ja maan maataloustuotevarastot päästettäisiin maailmanmarkkinoille yleisillä kauppahinnoilla, maatalouspulasta tulisi ilmeinen yleismaailmallinen pula siitä huolimatta, että suurin osa kapitalistisen maailman väestöstä elää, kuten tuonnempana osoitamme, edelleenkin nälän partaalla.

* * *

Toinen maailmansota aiheutti oleellisia muutoksia kapitalististen maiden asemassa.

Saksa, jonka väliaikaisesti miehittämä alue ulottui Atlantin valtamereltä Stalingradiin (nyk. Volgogradiin) ja pohjoiselta napapiiriltä Norjasta Pohjois-Afrikkaan, kar-

kotettiin pois anastamiltaan mailta. Syntyi Saksan Demokraattinen Tasavalta. Länsi-Saksan nykyinen itäraja kulkee Elbellä.

Japani oli hallinnut aluetta Koreasta Indonesiaan saakka, mutta menetti sitten sekä uudet että entiset valtauksensa. Sen alue rajoittuu nyt varsinaiseen Japaniin.

Italia menetti kaikki afrikkalaiset siirtomaansa ja slaavilaisten asuttaman alueen Euroopassa.

USA nousi maailman johtavaksi kapitalistiseksi suurvallaksi.

USAn asema johtavana kapitalistisena suurvaltana perustuu sen suunnattomaan taloudelliseen ylivoimaan muihin kapitalistisiin maihin verrattuna. Ja vaikka tuo ylivoima onkin epätasaisen taloudellisen kehityksen tuloksena viimeisten 15 vuoden aikana supistunut, kuten edellä jo osoitimme, se ei kuitenkaan muuta itse asiaa. Tästä voimme vakuuttua kun vertaamme virallisista lähteistä otettuja tärkeimpiä taloudellisia osoittimia.

	USA	Englanti, Ranska, Länsi-Saksa ja Italia yhdessä*
Alue (tuhatta *km*²)	7 828	1 344
Kyntömaa ja hedelmätarhat (milj. *ha*) . . .	188	52
Väestö (milj. henkeä, v. 1959)	178	199
Teräksen tuotanto (milj. *tn*, v. 1958) . . .	77	65
Sähkövoiman tuotanto (mrd. *kWt*)	721	301
Kultavaranto (mrd. dollaria, v. 1958 lopulla)	21	8
Kansantulo (mrd. dollaria, v. 1957)	364	142**

Esitetty taulukko, jonka osoittimien lukua voitaisiin lisätä huomattavasti, kuvaa USAn valtavaa taloudellista ylivoimaa verrattuna Euroopan imperialistisiin valtioihin

* Tähän ei ole otettu Japania, koska se todellisuudessa on toistaiseksi poliittisesti riippuvainen USAsta.

** Luvut on laskettu dollareiksi virallisen kurssin mukaan. Mainittakoon, että alkuperäisetkin luvut ovat hyvin epätarkkoja eikä niiden laskeminen dollareiksi ole täysin oikea, mutta tässä yhteydessä tuolla epätarkkuudella ei ole oleellista merkitystä.

yhdessä *, paitsi väkilukua. ** Tällöin on otettava huomioon, että OEECn julkaisemien tietojen mukaan amerikkalaisten työläisten työn tuottavuus oli v. 1957 keskimäärin 2,2 kertaa korkeampi kuin Englannin työläisten. Ero taloudellisen kehityksen alalla voi pienentyä, mutta se tuskin poistaa USAn valtavaa ylivoimaa, sillä sellaiset tärkeät tekijät kuin alue ja väestö vaikuttavat vakituisesti ja tärkein tekijä, työn tuottavuus, on USAssa paljon korkeammalla kuin muissa maissa. ***

Tukeakseen asemaansa suurvaltana USA käyttää vuosittain aseistautumiseen, atomienergian tuotantoon, sotilaalliseen ja taloudelliseen „apuun" noin 50 mrd. dollaria. (Vuoden 1960 tapahtumat osoittivat, ettei edes USA kestä jatkuvasti joka vuosi sellaisia menoja.) **** Ranskan koko vuotuinen kansantulo on noin 40 mrd. dollaria. On selvää, ettei Ranska enempää kuin Englanti tai Länsi-Saksakaan kykene nousemaan suurvallaksi USAn rinnalle. Tällöin on otettava huomioon, että Ranska sai 10 vuoden aikana USAlta lähes 6 mrd. dollaria sotilaallista ja taloudellista „apua".

Englannin asema on samanlainen: USA kuluttaa joka vuosi suurvalta-asemansa ylläpitämiseen koko Englannin kansantulon suuruisen summan. Englanti on kylläkin suuren kansanyhteisön keskus. Se voimistaa Englannin asemia, kun on kysymys „yhteisön" jäsenmaiden yhteisistä eduista (valuutta- ja kaupallisista eduista). Mutta asian koskiessa Englannin erikoisetuja maailmanpolitiikassa dominiot, varsinkaan uudet dominiot, eivät auta Englantia.

---

* Teräksen tuotannon suhteen on syytä muistaa, että v. 1958 oli USAssa pulavuosi, v. 1957 USA tuotti 102 milj. *tn* terästä.

** Englannin dominioiden liittäminen väestölukuun muuttaisi tietyssä määrin yleistä kuvaa. Niiden liittäminen ei olisi kuitenkaan oikeutettua. Voimakkain dominio, Kanada, on lähemmässä yhteydessä USAhan kuin Englantiin; Etelä-Afrikan liitto on jo eronnut Brittiläisestä kansainyhteisöstä. Keskipakoisvoimat Englannin imperiumin sisällä vahvistuvat vähitellen.

*** USAn talous on kehittynyt sodanjälkeisinä vuosina hyvin hitaasti. Teollisuustuotannon vuotuinen keskitaso oli vuosina 1954—58 (1953=100):

USA ja Kanada	Länsi-Eurooppa	Aasia
102	124	145

**** Ks. s. 51.

Se seikka, että Englanti on itse asiassa toisen luokan suurvalta, tuli havainnollisesti esille Suezin seikkailun aikana. Englannin oli pakko lopettaa heti sota Egyptiä vastaan (huolimatta liitostaan Ranskan ja Israelin kanssa), kun maailman yleinen mielipide tuomitsi sen ja Neuvostoliitto ilmoitti aikeistaan auttaa Egyptiä.*

USAn poliittinen ylivoima kaikkiin muihin kapitalistisiin maihin verrattuna oli suurimmillaan ensimmäisinä vuosina toisen maailmansodan jälkeen, kun sen kilpailijat olivat huomattavasti heikentyneitä. Muiden maiden asemien lujituttua tuo ylivoima ei ole enää niin huomattava, mutta se on säilynyt tähän päivään saakka.

Johtava englantilainen aikakauslehti *Economist* myöntää, että Englanti on jäänyt toisen luokan suurvallaksi. Lehti kirjoittaa: „Jo melkein kokonaisen sukupolven ajan Englannissa ilmenee piirteitä, jotka ovat perusteiltaan luonteenomaisia toisen luokan valtiolle. Vuodesta 1941 maamme on ollut koko maailman silmissä sotilaallisesti riippuvainen yhdestä suuresta liittolaismaasta tai valtioliittoutumasta, taloudellisesti alituisesti suojaton ja menettää ulkopolitiikan alalla yhä kasvavassa määrin valinnan mahdollisuuksiaan."**

USA käytti asemaansa maailman johtavana kapitalistisena maana seuraavilla peruslinjoilla:

a) „Kylmän sodan" järjestäminen sosialismin leirin maita vastaan. USA kielsi „strategisten" tavarain viennin näihin maihin, asetti esteitä niissä käynneille; „ei tunnustanut" Kiinan Kansantasavaltaa eikä päästänyt sitä YKn jäseneksi jne. USA pakotti usein liittolaisiaankin osallistumaan tuollaiseen politiikkaan niiden oman edun vastaisesti. Räikeä esimerkki „kylmästä sodasta" on

---

* Eden kuvaa muistelmissaan tapahtumia aivan väärin. Hän kuittaa vaitiololla salaliiton Israelin kanssa ja väheksyy sitä merkitystä, mikä oli Neuvostoliiton asettumisella Egyptin puolelle. Eden syyttää USAta, ettei se täyttänyt liittolaisvelvollisuuksiaan. Hän väittää, että sodan lopettaminen aiheutui punnan kurssin voimakkaasta laskusta kapitalistisen maailman pörsseissä, mutta ei huomaa, että se oli osittain seurausta maailman suurporvariston vaikutusvaltaisen osan toiminnasta. Porvaristo oivalsi oikein Englannin sotaseikkailun toivottomuuden. Eden ei halua tai ei voi käsittää, että ne ajat, jolloin Englanti oli suurvalta ja saattoi esittää ratkaisevaa osaa maailmanpolitiikassa, ovat olleet ja menneet.

** *The Economist*, 26. XI 1960, p. 857.

kysymys Länsi-Berliinistä, joka on vielä tänäänkin, 19 vuotta sodan päättymisen jälkeen, länsimaisten miehittäjien vallan alla, ja ne pyrkivät säilyttämään Länsi-Berliinin sotilaallisena sillanpääasemana ja kapitalistisen vaurauden näyttelynä. Aikakauslehti *United States News and World Report* kirjoitti tästä (kesäkuun 8. pnä 1959, s. 72) seuraavaa: „Jos tarkastelemme lähemmin, mitä itse asiassa on Länsi-Berliinin kukoistus, niin osoittautuu, että se perustuu huomattavissa määrin ulkopuoliseen apuun. Saarrosta lähtien Länsi-Saksa on antanut Länsi-Berliinille avustuksena 3,5 mrd. dollaria. USAn apu tekee 850 milj. dollaria." Länsi-Berliinin asukasluku on 2 miljoonaa. Jokaisen asukkaan osalle lankeaa siis enemmän kuin 2 000 dollaria. Mainitun lehden tietojen mukaan kaupungissa oli tuolloin 75 000 työtöntä (todellinen työttömien luku oli luultavasti vielä suurempi), mikä vastaisi suhteellisesti väestömäärään verrattuna 7 milj. työtöntä USAssa. Sellaista on Länsi-Berliinin „kukoistus".

b) Maailmansodan valmistelu sosialistisen maailmanjärjestelmän maita vastaan, tekosyynä „vapaan maailman" suojeleminen maailman kommunismin uhalta. USA muodostaa sotilaallisia liittoja (NATO, SEATO, CENTO, sotilaalliset liitot Japanin ja Espanjan kanssa jne.); aseistautuu kuumeisesti itse ja aseistaa kaikkia niitä kapitalistimaita, jotka ovat suostuneet osallistumaan USAn sotapolitiikkaan; on perustanut lento- ja laivastotukikohtia sosialismin leiriä ympäröiviin maihin sekä järjestänyt sotilaslentokoneiden vakoilulentoja Neuvostoliiton alueelle. USAn sotapolitiikan peruslinjana on tällöin: liittolaistensa varustaminen aseilla, mikä on amerikkalaisille atomiaseistuksen ja yleensä uusimman aseistuksen alalla toimiville monopoliyhtymille hyvin edullista liiketoimintaa (vaikka ensimmäisen atomipommin kehittämiseksi eivät työskennelleetkään amerikkalaiset, vaan ensi sijassa eurooppalaiset tiedemiehet — Bohr, Fermi, Teller, Szilard ym.); kun taas sodassa eniten menetyksiä kärsivät maavoimat muodostetaan liittolaisista — turkkilaisista, japanilaisista, saksalaisista ym.

USAn hallitus ei säästänyt veronmaksajain varoja aseistaessaan kapitalistisia maita sosialismin leiriä vastaan. Vuoden 1960 alussa USAn ulkoministeriö julkaisi ensi kerran tosiasialliset tiedot Länsi-Euroopan maille

annetusta sotilaallisesta avusta edellisten 10 vuoden ajalta. Tuota apua olivat saaneet (milj. doll.):

Ranska	Italia	Belgia	Hollanti	Englanti	Länsi-Saksa	Norja	Espanja
4 337	1 847	1 163	1 093	952	892	623	315

Suuria summia oli annettu myös Turkille, Etelä-Korealle ja Tšiang Kai-šekille.

Länsi-Saksan sotilaallisen mahdin uudelleenluominen kuului oleellisena osana USAn politiikan yleiseen linjaan, jona oli kaikkien niiden aseistaminen, jotka suostuvat lähtemään sosialistista leiriä vastaan. Historia toistuu. Ensimmäisen maailmansodan jälkeen Saksan naapurimaat kuitenkin vastustivat pitkään Saksan sotilaallisen mahdin elvyttämistä ja muodostivat „Pikku Ententen", ja siihen aikaan USAn ja Englannin täytyi käyttää kovaa painostusta, ennen kuin Saksan sallittiin jälleen avoimesti aseistautua, mutta toisen maailmansodan jälkeen kahden järjestelmän välisen taistelun merkitys on kasvanut ja kostoaikeita hautovan Länsi-Saksan sotilaallisen mahdin palauttaminen alkoi paljon aikaisemmin. Saksan Liittotasavalta hyväksyttiin jo v. 1955 NATOn jäseneksi.

Kaikki hitleriläisen Saksan Länsi-Euroopassa suorittamat hirmuteot unohdettiin. Vaikka Neuvostoliitto ja useat muut rauhaarakastavat maat pyrkivät sitkeästi rauhaan, kaikki imperialistiset maat USAn johdolla auttavat Länsi-Saksaa aseistautumaan. USA varustaa sitä ohjuksilla ja lentokoneilla. Englanti toimittaa sille panssarivaunutykkejä, jotka ovat „standardiaseistuksena" englantilais-saksalaisissa panssarivaunuissa, ja toimii yhteistyössä Länsi-Saksan kanssa uusien panssarivaunutyyppien „kehittämiseksi".* Tanskan hallitus on perustanut Bonnin hallituksen kanssa „Itämeren puolustuksesta" huolehtivan yhteisen merivoimien esikunnan.** Länsi-Saksa on tilannut Ranskasta miljardin markan arvosta aseita, kuten Länsi-Saksan silloinen sotaministeri Strauss mainitsi helmikuun 6. pnä 1960. Hollanti sallii Länsi-Saksan pitää Hollannin alueella asevarastoja,*** Ranska antoi 1960

* *Times*, 3. XII 1959.
** *Neue Zürcher Zeitung*, 15. XII 1959.
*** *Times*, 23. II 1960.

Bundeswehrille luvan pitää taisteluharjoitukset Ranskan alueella. Vieläpä Israelkin toimittaa Länsi-Saksan armeijalle pistooleja. Bonnin valtakunnan aseistamisesta on tullut kaikkien sosialismin vihollisten yhteinen asia. Adenauer julisti, kuten Hitler aikoinaan, että Saksan „tehtävänä" on suojella „länsimaista kulttuuria". Entinen sotaministeri Strauss julisti röyhkeästi, että Länsi-Saksan alue on liian ahdas Bundeswehrin voimien kehittämistä varten ja että Saksan Liittotasavalta tarvitsee ulkomaisia sotatukikohtia.

* * *

Nykyään, kun toisen maailmansodan päättymisestä ja „kylmän sodan" alkamisesta on kulunut lähes kaksikymmentä vuotta, näkyy jo selvästi, että maailmanherruuden pystyttämiseen tähdätty USAn politiikka on epäonnistunut.

USAn politiikka nojasi kahteen perusajatukseen: 1) olettamukseen, että USAn monopoliasema tai ylivoima uusimman aseistuksen alalla takaa sen, ettei USAn alue joudu kolmannen maailmansodan syttyessä sotanäyttämöksi; 2) olettamukseen dollarin kaikkivoipaisuudesta, jonka turvin muka voidaan ostaa mikä maa tahansa.

Mutta nämä molemmat perustukset luhistuivat. Neuvostoliiton tieteen ja tekniikan valtavan edistyksen ansiosta kävi mahdolliseksi rakentaa tehokkaita mannertenvälisiä ohjuksia, jotka kykenevät tuhoamaan minkä tahansa kohteen missä maapallon pisteessä hyvänsä. USAn ylivoimasta uusimpien aseiden alalla on tehty loppu. G. Kennan kirjoitti tästä aivan oikein: „Edessämme ei ole enää ongelmaa, miten voidaan estää kansoja oppimasta tuhoamaan meitä; siinä olemme jo myöhästyneet. Edessämme on nyt pulma, miten saadaan aikaan, etteivät nuo kansat haluaisi soveltaa oppimiaan tietoja käytäntöön." *

Syntynyt uusi tilanne murskasi kaikki USAn hallitsevien luokkien strategiset ja ulkopoliittiset ideat. **

---

* *George F. Kennan*, Russia, the Atom and the West, London 1958, p. 12.

** Tätä todistaa havainnollisesti koko USAn nykyinen sotilaspoliittinen kirjallisuus (Kissinger ym., asiantuntijalausunto USAn kongressille jne.).

Viralliset amerikkalaiset sotilasasiantuntijat koettavat rauhoittaa Amerikan kansaa lausunnoillaan, että amerikkalaisten lentokoneilla kuljetettavien vetypommien tuhoamisvoima muka on yhä vielä mannertenvälisten ohjusten tuhovoimaa suurempi. Chester Bowles vastasi siihen aivan oikein: jos venäläiset ohjukset hävittävät maamme, niin mitä hyötyä meille on siitä, että omat pommittajamme saavat aikaan vielä suurempaa hävitystä Neuvostoliitossa.

Uusi tilanne tekee vähitellen amerikkalaisen hyökkäyspolitiikan tärkeimmän aseen, NATOn, kelpaamattomaksi. Yhteisen politiikan muotoilu NATOn sisällä on käynyt yhä vaikeammaksi. Ranska ja Länsi-Saksa vaativat tasaveroisia oikeuksia USAn kanssa NATOn johdossa. NATO muuttuisi tällöin USAn politiikan välikappaleesta Euroopan imperialististen mannermaavaltojen välikappaleeksi. NATO potee kroonillista kriisiä.

Myös dollarin kaikkivoipaisuuteen kohdistetut toiveet raukesivat. Marshallin suunnitelman puitteissa suunniteltusta „avusta" eivät kieltäytyneet vain sosialistiset maat, myös USAn länsieurooppalaiset liittolaiset esittivät taloudellisesti lujituttuaan tunnuksen „ei apua, vaan kauppaa". Tärkeintä on kuitenkin se, että yhä useammat ei-sosialistiset maat, niin suuret kuin pienetkin, kieltäytyvät seuraamasta amerikkalaista vihamielisyyspolitiikkaa sosialistiseen leiriin nähden ja noudattavat itsenäistä politiikkaa, pitävät yllä ystävällisiä suhteita Neuvostoliittoon ja muihin sosialistisiin maihin. Sellaisia maita ovat Intia, Birma, Ceylon, Indonesia, Afganistan ja joukko muita Aasian maita, Yhdistynyt Arabitasavalta, Etiopia, Guinea ja muut Afrikan maat. Tunisia ja Marokko yrittävät vapautua alueillaan olevista ulkomaisista sotilastukikohdista. Kaikissa näissä maissa asuu yhteensä noin miljardi ihmistä, ts. enemmän kuin kolmannes maapallon väestöstä. Niiden kansat pitävät riippumattomuuttaan Amerikan dollareita parempana.

* * *

Kehitysmaiden ongelma. Kapitalismin yleisen kriisin toisen vaiheen mitä tärkeimpänä tapahtumana oli imperialismin siirtomaajärjestelmän alkanut hajoamisprosessi.

Toisen maailmansodan edellä siirtomaissa (ilman puolisiirtomaita) oli melkein miljardi asukasta. Vuoden 1960 keskivaiheilla niiden asukasluku oli enää noin 100 miljoonaa: Borneon väestö, Portugalin aasialaisten siirtomaiden ja Arabian itäosissa sijaitsevien Englannin siirtomaiden väestö, Englannin ja Ranskan siirtomaaimperiumien rippeiden väestö Keski-Amerikassa sekä Englannin, Ranskan ja Portugalin afrikkalaisten siirtomaiden asukkaat.

Valtiollinen itsenäisyys ei tietenkään merkitse aina siirtomaakomennon puuttumista. Etelä-Afrikan liittovaltio on itsenäinen valtio, mutta 10 miljoonalle alkuasukkaalle se on pahinta siirtomaaorjuutta.

Siirtomaiden vapautuminen on siirtomaakansojen taistelun tulosta. Imperialistien „vapaaehtoinen" luopuminen siirtomaista on tyhjää lorua! Hollannin imperialismi hallitsi Indonesiaa lähes neljäsataa vuotta ja Englannin imperialismi Intiaa enemmän kuin kaksisataa vuotta. Kysyttäneen, miksi ne eivät aikaisemmin luopuneet „vapaaehtoisesti" herruudestaan? „Vapaaehtoisuus" ilmeni siinä, että imperialistit vakuuttuivat, etteivät siirtomaakansat enää siedä kauemmin heidän poliittista herruuttaan, ja „luopuivat" sellaisesta herruudesta yrittäen siten pelastaa taloudelliset asemansa näissä siirtomaissa.

Siirtomaakansat kävivät taistelua konkreettisesta historiallisesta tilanteesta riippuen eri muodoissa — joukkojen rauhallisesta vastarinnasta sotaan saakka, jota käytiin melkein vakinaisten armeijain voimin. Ratkaisevaksi taistelumuodoksi tuli kaikkialla kuitenkin poliittinen taistelu, sillä imperialisteilla oli aina ja kaikkialla valtava sotilaallinen ylivoima, vieläpä Vietnamissakin, missä Ranskan imperialismi kärsi avoimen sotilaallisen tappion. Eräs amerikkalainen silminnäkijä kirjoitti: „Tuskinpa kukaan niistä, jotka olivat näkemässä Vietminin kommunististen joukkojen marssia Hanoihin lokakuussa 1954, unohtaa koskaan sitä kuvaa. Voittajat tarpoivat kuraisia katuja jalassaan purjekankaiset urheilukengät, kantaen taisteluvarusteitaan bamburuokopaareilla. Viestijohtoja kuljetettiin kolmipyöräisillä polkupyörillä ja viestimiehet ajoivat tavallisilla polkupyörillä. Voitetut perääntyivät hyökkäysvaunuilla, panssariautoilla,

maasto- ja kuorma-autoilla hinaten perässään kranaatinheittimiä ja muita aseita... Koko kahdeksanvuotisen sodan aikana vietnamilaisilla ei ollut yhtään lentokonetta. Jokapäiväisiin lentoretkiin osallistuneet pommitus- ja hävittäjäkoneet olivat aina olleet ranskalaisten koneita."*

Talonpoikaisto ja proletariaatti esiintyvät siirtomaissa vapaustaistelun perusvoimana, vaikka siihen osallistuvatkin enemmän tai vähemmän johdonmukaisesti kaikki luokat ja ryhmät (comprador-porvaristoa lukuunottamatta) aina kuninkaita (esimerkiksi Marokossa) ja afrikkalaisia heimonjohtajia myöten. Poliittisen itsenäisyytensä saavuttaneissa siirtomaissa tilanteen edelleenkehittyminen riippuu ennen kaikkea siitä, kuka asettuu johtamaan kansan taistelua. Siellä missä johdossa on ollut proletariaatti (kuten esimerkiksi Kiinassa ja Pohjois-Vietnamissa), poliittista vapautusta on seurannut täydellinen taloudellinen vapautus, ulkomaisen pääoman asemien ja feodalismin jäänteiden hävittäminen ja on pantu alulle sosialismin rakentaminen. Siellä missä taistelua ovat johtaneet hallitsevat luokat — niin on asia ollut useimmissa maissa — on useasti menty kompromissisopimuksiin imperialismin kanssa eikä feodalismin jäänteitä ole hävitetty. Poliittinen itsenäisyys ei siis merkitse vielä riippumattomuutta imperialismista.

Esimerkkinä voimme mainita Intian. Vapautumisen jälkeen 12 vuoden aikana englantilaiset pääomansijoitukset Intiassa eivät ole supistuneet, vaan päinvastoin lisääntyneet kaksinkertaisiksi: v. 1958 niiden arvo oli 4,3 mrd. rupiaa eli 81% kaikista Intiaan sijoitetuista ulkomaisista pääomista. „Englannin ja Intian teollisuusyhtymien välinen yhteistyö on lakkaamatta laajentunut eikä yksin raskaan teollisuuden ja raskaan koneenrakennusteollisuuden tuotantolaitosten rakentamisen alalla, vaan myös vähemmän tärkeillä aloilla."** Nähtävästi Intia maksaa valtiollisesta riippumattomuudestaan huolimatta joka vuosi melkoista pakkoveroa Englannin imperialismille. Intiassa ei ole suoritettu myöskään perusteellista agraariuudistusta. Talonpoikaiston kurjuus jatkuu. „Yhdeksän kymmenesosaa

---

* *Denis Warner*, Have We Learned the Lessons of the War? *New Republic*, 14. XII 1959, p. 10.
** *Times*, 22. XII 1959.

kaikista maatalousluotoista saadaan edelleenkin koronkiskureilta ja maanomistajilta." *

Indonesiassa on likvidoitu pääpiirteissään hollantilaisen pääoman asemat, mutta feodalismin jäänteitä ei ole poistettu. Indonesian Kommunistisen Puolueen johtaja Aidit kirjoitti 1960, että Indonesiassa talonpojat saavat vieläkin vain 50% sadosta, ja maanomistajat saavat toiset 50%. Kommunistinen puolue on esittänyt vaatimuksen talonpoikien sato-osuuden suurentamisesta. **

Imperialismin ikeestä vapautuneissa maissa kehitetään teollisuutta melko huomattavaa vauhtia. Siitä kertoo koneiden tuonnin voimakas kasvu näiden maiden kohdalla.

Koneiden tuonti
(milj. doll.)***

	1938	1951	1957
Intia	13	142	478
Indonesia	8	24	96
Egypti	15	65	56
Irak	6	16	57

Edellä esitettyjen numeroiden merkitystä ei saa kuitenkaan yliarvioida. Dollarin ostovoima ei ole nykyään puoltakaan vuoden 1938 tasosta. Uusien pääomansijoitusten määrä kapitalistisissa kehitysmaissa on asukasta kohti laskettuna vielä verrattomasti pienempi kuin korkealle kehittyneissä kapitalistimaissa.

Entisistä siirtomaista Intia on epäilemättä sellainen maa, joka pyrkii johdonmukaisimmin kehittämään teollisuuttaan ja talouttaan. Uudet pääomansijoitukset (asuntorakennustoiminta ja kunnallislaitokset mukaan luettuna) olivat Intiassa toisen viisivuotissuunnitelman

* *The Economist*, 6. VI 1959, p. 951.

** *Проблемы мира и социализма* № 2, 1960 г., стр. 23.

*** *Yearbook of International Trade Statistics*, 1950, 1952, 1957 (laskettu dollareiksi virallisen kurssin mukaan).

mukaisesti 4,7 mrd. Englannin puntaa.* Sitä vastoin Englannissa, jonka asukasluku on vain yksi kahdeksannes Intian asukasluvusta, uusien kotimaisten investointien summa vv. 1954—58 oli 15,5 mrd. puntaa. Ja USAssa, jonka asukasluku on puolet Intian asukasluvusta, yksityisten kotimaisten pääomansijoitusten summa oli samoina vuosina 280 mrd. dollaria eli 100 mrd. puntaa. Asukasta kohti laskettuna uudet investoinnit olivat USAssa 40 kertaa suuremmat kuin Intiassa! Lisäksi osa kehitysmaihin sijoitetuista uusista pääomista on imperialististen maiden kapitalistien omaisuutta.

Esitetyt numerotiedot ovat todistuksena siitä, että mitään tasoittumista korkealle kehittyneiden maiden ja heikosti kehittyneiden kapitalistimaiden välillä ei tapahdu. (Neuvostoliiton ja muiden sosialistisen leirin maiden osuudesta kehitysmaiden teollisuuden kehittämisessä ks. seuraavaa lukua.)

Kaiken lisäksi kehitysmaissa kehitetään halvan työvoiman pohjalla etupäässä „vanhoja" teollisuuden aloja. Uusimmat alat ovat edelleenkin korkeallekehittyneiden maiden monopolioikeutena.

Värttinäin lukumäärä

(milj. kpl.)**

	1939	1957
Kapitalistinen maailma yhteensä	113	102
Korkealle kehittyneet maat (USA, Englanti, Ranska, Länsi-Saksa)	70	53
Muut maat	43	49

Neljässä korkealle kehittyneessä maassa värttinäin luku on supistunut 17 miljoonaa; muissa maissa on kasvu 6 milj. värttinää. (Värttinäin tuotantokyky on tänä aikana tietenkin noussut.)

Tarkasteltaessa siirtomaiden vapautumista imperialismin ikeestä viimeisten 15 vuoden aikana voidaan havaita seuraavaa.

* *The Economist*, 26. III 1960, p. 1269.

** *Statistical Yearbook*, 1958, p. 189 (muulikoneen värttinät on laskettu rengasvärttinöiksi käyttäen kerrointa 0,6).

Imperialistit suostuvat kansallisen vapausliikkeen painostuksesta vapauttamaan valtiollisesti ne siirtomaat, joissa vakinaisesti asuvien kolonialistien luku on vähäinen, maa on pääasiassa alkuasukkaiden käsissä ja on toivoa siitä, että kolonialistien yksityisomistus säilyy valtiollisen vapauttamisen jälkeen. Esimerkkinä voidaan mainita entinen Belgian Kongo. Kongossa tapahtuneiden vakavien „levottomuuksien" jälkeen Belgian oli pakko suostua myöntämään Kongolle itsehallinto, tosin sillä ehdolla, että Belgian taloudelliset asemat säilyvät koskemattomina.

Kongon tapahtumat osoittivat havainnollisesti, että kolonialistit eivät luovu „vapaaehtoisesti" siirtomaiden tuottamista ylivoitoista.

Kongon tapahtumien käsittämiseksi on otettava huomioon, että tämä laaja maa on alueeltaan melkein koko Länsi-Euroopan kokoinen — 2,3 miljoonaa neliökilometriä. Belgialaisia kolonialisteja kiinnosti Kongossa pääasiassa vuoriteollisuus, joka tuotti suunnattomia voittoja. Tärkeimmällä teollisuusyrityksellä Union Minière du Haut-Katangalla on 34 000 neliökilometrin laajuinen toimilupa-alue Katangassa. Yhtiön puhdas voitto oli 1959 verojen poiston ja salaisiin rahastoihin tehtyjen huomattavien siirtojen jälkeen 57 milj. dollaria.* Tämä valtava summa oli puristettu 24 011 työläisestä; jokainen työläinen tuotti puhdasta voittoa 2 400 dollaria vuodessa.

Käytettävissämme ei ole aineistoa Kongon vuorityöläisten palkoista. Mutta on olemassa yleiset tiedot, jotka Kansainvälisen työjärjestön komissio julkaisi suoritettuaan maassa tutkimuksia keväällä 1960. Niiden mukaan kongolaisen minimipalkka oli 6 dollaria kuussa. Belgiasta Kongoon palkatun belgialaisen minimipalkka oli 9 687 frangia ja lisäksi asuntoedut, ts. n. 30 kertaa suurempi kuin kongolaisen palkka. „Useimmat eurooppalaiset saavat vielä huomattavasti suurempaa palkkaa."** On selvää, että vaikka Kongon vuorityöläiset ansaitsisivat 6 dollarin asemesta 30 dollaria kuussa (mikä on aivan uskomatonta), olisi riiston suhdeluku sittenkin yli 500%. Samanlainen on tilanne maan muillakin vuoriteollisuusalueilla.

---

* *Fortune*, August 1960, p. 137.

** *Neue Zürcher Zeitung*, 21. X 1960.

On ymmärrettävää, etteivät belgialaiset kolonialistit, kuningas etunenässään, enempää kuin amerikkalaiset sekä englantilaiset kolonialistit ja Rooman paavikaan * halunneet millään luopua noista voitoista.

Mutta Katangalla on myös suuri sotilaallinen merkitys. Sillä on tärkeä sija koboltin tuottajana, sieltä saadaan runsaasti uraania, kuparia, timantteja ja muita sotateollisuuden raaka-aineita. Senpä vuoksi imperialistit eivät lainkaan halua noiden Katangan rikkaiden kaivannaisesiintymien joutuvan Kongon kansan käsiin. Lisäksi kolonialisteilla on siellä suuria (puuvilla- ja kopra-) plantaaseja, joilla työskenteli 200 tuhatta työläistä. Kolonialistien käsissä on Kongon laiva- ja ilmaliikenne, pankit ja ulkomaankauppa. Belgialaisten pääomansijoitusten yhteinen summa Kongossa oli 1,5 mrd. dollaria. ** Kongon tuotantolaitosten osakkeiden yhteinen arvo oli 1955 Brysselin pörssissä 2 mrd. dollaria.

Sellainen on Kongon monitahoisten tapahtumien poliittinen ja taloudellinen tausta.

Kolonialistit alistivat maan talouden palvelemaan vuoriteollisuusmagnaattien etuja. Rautateitä rakennettiin kaivannaisraaka-aineiden kuljettamiseksi naapurimaiden merisatamiin. Varsin kuvaavia ovat seuraavat numerot: v. 1957 oli pienessä Belgiassa 1 902 höyryveturia, 6 600 matkustajavaunua ja 71 000 tavaravaunua (kapearaiteista kalustoa lukuunottamatta), mutta valtavan laajassa Kongossa vain 464 veturia, 261 matkustaja- ja 9 000 tavaravaunua. Liikenneyhteyksien puuttuessa suuria osia maasta oli eristetyssä asemassa. Kolonialistit vaalivat kansan sisäisen hajaannuksen ylläpitämiseksi heimo- ja sukuyhteiskuntajärjestelmää, vaikka Kongossa oli suuria kapitalistisia teollisuuslaitoksia ja niissä 800 000 työläistä (huomattava osa heistä oli v. 1959 työttömänä).

Kolonialistit huononsivat Kongon kansan asemaa. Kantaväestön lukumäärä väheni 80 vuotta kestäneen belgialaisen siirtomaaherruuden aikana 20 miljoonasta 14 miljoonaan. Siirtomaaorjuuttajat riistivät tahallisesti kansalta mahdollisuudet kehittää kulttuuriaan. He sulkivat

---

* Paavi on osakkaana suuressa belgialaisessa Société Générale-pankissa, joka on Union Minièren perustaja ja rahoittaja.

** *Fortune*, November 1960, p. 129.

kongolaisilta tien korkeakoulusivistykseen. Maassa lienee tuskin kymmentä akateemisen loppututkinnon suorittanutta kongolaista. Kongossa on 594 lääkäriä, jotka asuvat etupäässä kaupungeissa ja huoltavat pääasiassa yhdeksääkymmentä tuhatta maassa asuvaa belgialaista. Rotusyrjintää harjoitettiin Kongossa vähintään yhtä laajassa mitassa kun Etelä-Afrikassakin. Samoin kuin Etelä-Afrikan kantaväestöllä, kongolaisillakin piti olla erikoiset todistukset käydessään kaupungeissa valkoihoisten kortteleissa.

Belgialaiset kolonialistit terrorisoivat kansaa käyttäen siihen itse kongolaisia. He muodostivat kongolaisista kongolaisia vastaan voimakkaan armeijan, Force Publiquen. Tuo armeija oli olemassa 70 vuotta ja koostui värvätyistä kongolaisista, joiden oli palveltava seitsemän vuotta (sotilaat saattoivat palkkautua vielä toisen kerran seitsemäksi vuodeksi) belgialaisten upseerien komennossa ankaran kurin alaisina. Armeijassa vallitsi rotusyrjintä: siinä ei ollut ainoatakaan kongolaista upseeria. Sotilaita ei koulutettu taistelemaan sotaväkeä, vaan suojatonta kansaa vastaan; sotilaat muistuttivat „rosvojoukkiota" *, he vihasivat suuripalkkaisia belgialaisia upseereita. Armeijassa oli 23 000 sotamiestä ja 1 006 belgialaista upseeria.

Mutta niin kovin kuin belgialaiset kolonialistit yrittivätkin pitää kansaa tietämättömyyden kahleissa, myös Kongossa alkoi vapausliike. Jo ennen tammikuussa 1959 puhjennutta Léopoldvillen kapinaa maassa oli neljätuhatta poliittista vankia.

Kolonialistit päättivät ikävyyksistä selvitäkseen myöntää Kongolle näennäisen valtiollisen itsenäisyyden. Kesäkuun lopulla 1960 Belgian ja „riippumattoman" Kongon hallituksen allekirjoittama sopimus sisälsi varauksen, että Kongossa olevat Belgian sotilastukikohdat jäävät sinne, että ulkopolitiikkaa toteutetaan „Belgian ulkoministeriön avulla" ja että molemmat maat auttavat toisiaan. ** Osapuolet sopivat myös siitä, että belgialaiset upseerit jäävät paikoilleen (Belgian piti maksaa puuttuva osa heidän palkoistaan) samoin kuin muutkin belgialaiset virkamiehet.

---

* *Basil Davidson,* Report on the Congo, *New Statesman;* 23. VII 1960, p. 110.

** Reuterin tiedonanto Léopoldvillestä kesäkuun 29. pnä 1960.

Kolonialistien laskelmat sotki kuitenkin kaksi tekijää:

1) parlamentin valitsema pääministeri Patrice Lumumba antoi selvästi ymmärtää, että hän pyrkii täyttämään kansan toivomuksen päästä itsenäiseksi ei ainoastaan muodollisesti, vaan todellisuudessa, vapauttamaan maan belgialaisten kolonialistien vallasta;

2) Force Publiquen sotilaiden kapina ja tuon armeijan täydellinen hajoaminen. Sotilaat odottivat, että „itsenäisyyden" saavuttaminen tuo jotain muutoksia heidän asemaansa. Mutta armeijan ylipäällikkö, belgialainen kenraali Janssens antoi „itsenäisyysjuhlana" päiväkäskyn ilmoittaen, että armeijassa jää kaikki ennalleen. Sotilaat nousivat kapinaan ja kohtelivat belgialaisia upseereita ja heidän perheitään samoin kuin heitä oli opetettu kohtelemaan kansaa. Väkivaltakoneisto hajosi.

Myöhemmät tapahtumat tunnetaan lehtiuutisten mukaan.

Tuloksena oli, että belgialaiset kolonialistit eivät menettäneet hetkeksikään valtaansa maan rikkaimmassa osassa, Katangassa. Pariisilaisen *L'Express*-lehden kirjeenvaihtaja J. Daniel kirjoitti Katangasta palattuaan: „Kolmella henkilöllä on Katangassa paljon vaikutusvaltaisempi asema kuin Tšombella: Katangan belgialaisten joukkojen komentajalla kenraali Geysensillä, Katangan armeijan komentajalla majuri Crevecoeur'illa ja niin sanotulla Katangan pääministerin 'sotilasattašealla' eversti Weberillä. Nämä kolme belgialaista valvovat poliisia, armeijaa, tiedotustoimintaa, propagandaa ja elintarvikehuoltoa. Belgian 'teknillisestä avusta' on tullut hieno kolonialismin muoto." * Belgialaiset kolonialistit liitossa amerikkalaisen imperialismin kanssa ja YKn joukkojen avulla palauttivat vähitellen asemansa suuressa osassa maata. Imperialismin kätyrit murhasivat maan laillisen pääministerin Lumumban. YKn suojeluksessa toimineiden kolonialistien ulkokultaisuus, kyynillisyys ja julmuus paljastettiin koko maailman silmissä. Imperialisminvastaiset maat, jotka antoivat alussa johtaa itseään harhaan YKn päätöksellä, että armeijoita lähetetään Kongoon tekemään loppua belgialaisesta siirtomaakomennosta, alkoivat toinen toisensa

---

* *New Statesman*, 13. VIII 1960, p. 204.

jälkeen kutsua joukkojaan pois Kongosta (Ghana, Guinea, Mali, Marokko, Yhdistynyt Arabitasavalta, Indonesia ym.).

Nyt voidaan jo sanoa täydellä varmuudella, että Kongo olisi tänään vapaa imperialismin ja sisäisen taantumuksen ikeestä, ellei belgialaisten monopoliyhtymien ja paikallisten taantumusmiesten avuksi olisi tullut kansainvälinen imperialismi ja ennen kaikkea amerikkalainen imperialismi, joka suoritti YKn lipun suojassa tosiasiallisen intervention Kongoon estääkseen maata saavuttamasta todellista vapautta.

Imperialistien tilapäisestä menestyksestä huolimatta siirtomaakomennosta tulee pian loppu Kongossa samoin kuin muuallakin maailmassa.

Kokonaan toisin ovat asiat niissä maissa, joissa ilmastolliset olot olivat valkoihoiselle siirtolaisväestölle suotuisat ja joihin valkoihoiset siirtyivät suurin joukoin ja riistivät paikalliselta väestöltä melkein kaikki hedelmälliset maat, kuten esimerkiksi Etelä-Afrikan tasavallassa, Rhodesiassa, Njassamaassa ja Algeriassa. Seuraavat esimerkit osoittavat, millaisin toimenpitein valkoihoiset riistivät näiden maiden kansoilta tärkeimmän toimeentulolähteen, maan.

Etelä-Afrikan tasavallassa on alkuasukkailta kielletty vuodesta 1913 lähtien maan osto reservaatioiden ulkopuolelta. Reservaatioiden alue käsittää Natalissa 25%, Kapmaassa 7%, Transvaalissa 3% ja Oranjen maakunnassa 0,5% koko alueesta. Lisääntyvä neekeriväestö ei tietenkään voi tulla toimeen sellaisilla maatilkuilla. Paikallisten asukkaiden on pakko palkkautua työhön kolonialistien farmeille ja tehtaisiin, elää vailla kansalaisoikeuksia omassa maassaan.

Samanlainen tilanne vallitsee Rhodesiassa, Tanganjikassa ja Njassamaassa. Etelä-Rhodesian 97 miljoonasta eekkeristä on 52 milj. eekkeriä parasta maata annettu 211 tuhannelle eurooppalaiselle kolonialistille ja 2,6 miljoonalle neekerille on jäänyt vain 42 milj. eekkeriä huonoimpia maita. Näin ollen jokainen valkoihoinen omistaa keskimäärin 2 500 eekkeriä ja jokaisen kanta-asukkaan osalle tulee vain 16 eekkeriä.

Etelä-Afrikan tasavallassa ja Rhodesiassa jokaisen neekerin täytyy reservaation ulkopuolella oleskellessaan pitää mukanaan henkilöllisyystodistus. Rhodesiassa v.1957

hyväksytyn alkuasukkaiden rekisteröintiä ja henkilöllisyyden toteamista koskevan lain mukaan jokainen alkuasukas, joka tavataan tarkastuksen aikana maan millä alueella tahansa ilman sertifikaattia, henkilöllisyystodistusta tai virallista lupapaperia... katsotaan syylliseksi järjestyksen rikkomiseen ja tuomitaan vankeuteen kolmen kuukauden ajaksi (21. pykälä). Tämän lain määräysten rikkomisesta epäilty alkuasukas, mies tai nainen, voidaan pidättää vangitsemismääräyksen perusteella tai ilman sitä (25. pykälä). Ei voida olla korostamatta, että mainittu laki on säädetty aikana, jolloin Afrikan kansojen vapausliike oli jo käynnissä.

Mainittujen maiden orjuuttajat eivät halua kuullakaan alkuasukkaiden yhdenvertaisuudesta. Kolonialistit käyvät „valkoisen kulttuurin säilyttämisen" verukkeella kiivasta taistelua maaomaisuuksiensa ja kanta-asukkaiden puolittaisen orjatyön säilyttämiseksi. Ja vaikka he ovat valmiit järjestämään vallankaappausyrityksiäkin — kuten esimerkiksi nähtiin Algeriassa, missä he järjestivät kapinan Ranskan tasavaltaa vastaan,— siitä huolimatta taistelu näissä siirtomaissa johtaa epäilemättä kansojen vapautumiseen kolonialistien ikeestä. Etelä-Afrikan tasavallassa tilanne kärjistyi huhtikuussa 1960 valkoihoisten kansalaissodaksi kanta-asukkaita vastaan. Alkuasukkaiden joukkomurhiin eivät osallistuneet vain armeija ja poliisi, myös valkoihoiset farmarit oli aseistettu taisteluun maan kanta-asukkaita vastaan. Kanta-asukkaat järjestivät yleislakon. Vuoriteollisuusyritysten osakkeiden kurssit alkoivat Lontoon pörssissä jyrkästi laskea. Tässä tilanteessa Etelä-Afrikan tasavallan suurkapitalistit, kuten esimerkiksi vuoriteollisuusmagnaatti Oppenheimer, vastustavat kolonialistimaanomistajien politiikkaa, he haluavat „normaaleja" oloja voidakseen riistää työläisiä, haluavat säilyttää „rauhan ja järjestyksen".

Tehköötpä siis valkoihoiset kolonialistimaanomistajat millaista vastarintaa tahansa, loppujenkin siirtomaiden vapauttaminen on lähitulevaisuudessa kiertämätöntä.

V LUKU

NYKYPÄIVIEN KAPITALISMI

1. Uusi maailmantilanne

Aika 20. vuosisadan alusta nykypäiviin saakka on ollut kapitalismin kehityksen katastrofaalisinta kautta, johon sisältyy kaksi ihmiskunnan historian tuhoisinta maailmansotaa, miljoonien ihmisten, määrältään arvaamattomien tuotantovoimien, aineellisten ja kulttuuriarvojen tuhoaminen. Tällä kaudella syntyivät imperialismin taantumuksellisimpien voimien kammottava ideologia ja politiikka — fasismi ja sen inhottava rotuteoria. Fasismi polki maahan porvarillisen demokratian, tukahdutti ihmisen yksilöllisyyden, vainosi ja surmasi joukoittain edistyksellisiä toimihenkilöitä. Imperialismi, sen ideologia ja politiikka paljastivat maailman kansoille barbaarisen olemuksensa kaikessa alastomuudessaan.

Samanaikaisesti tällä kaudella syntyi mahtava sosialistinen järjestelmä, joka on osoittanut lyhyessä historiallisessa ajassa paremmuutensa kapitalismiin verrattuna. Se on kehittänyt tuotantovoimia ja kulttuuria, kohentanut kansan elintasoa ennennäkemättömän nopeaa vauhtia ja vaikuttanut erittäin myönteisellä tavalla maailman kohtaloihin. Maailman sosialistisen järjestelmän syntyminen ja kehitys johti kapitalismin yleisen kriisin edelleen kärjistymiseen, joudutti siirtomaajärjestelmän hajoamista, loi edellytykset maailmansodan ehkäisemiselle ja kansojen välisen rauhan lujittamiselle.

Sadan vuoden ajan ovat kapitalismin puolustajat — poliitikot, taloustieteilijät, filosofit ja sosiologit, kirkon-

miehet, oikeistososialidemokraatit ja kommunismin luopiot — kirjoittaneet tuhansia kirjoja ja satojatuhansia artikkeleita „todistaakseen" Marxin opin paikkansapitämättömäksi. Historia on kuitenkin kulkenut Marxin ennustamaa tietä. Miljardi ihmistä, enemmän kuin kolmannes maapallon väestöstä, on heittänyt harteiltaan kapitalismin ikeen, rakentaa sosialismia ja kommunismia todistaen siten käytännössä oikeaksi Marxin opin siitä, että kapitalismi ei ole ihmisyhteiskunnan lopullinen ja ikuinen olemassaolon muoto, vaan ohimenevä historian ilmiö.

Kapitalismin puolustajat eivät voi olla ottamatta huomioon sosialistisen maailman olemassaoloa. He eivät voi enää kumota marxismia-leninismiä vanhaan tapaan. Heidän on ollut pakko muuttaa asennettaan. Nyt he selittävät, että marxilaisuus on oppi 19. vuosisadan kapitalismista, alkeellisesta ja heikosti kehittyneestä kapitalismista. 20. vuosisadan kapitalismi sen sijaan on ainakin korkealle kehittyneissä maissa kokonaan toisenlaista kapitalismia; se ei enää yleensä ole kapitalismia, vaan jotakin muuta, sosialismille läheisempää. Hyvin tunnettu amerikkalainen diplomaatti Kennan esimerkiksi kirjoitti: „...ei-kommunistisessa maailmassa... termillä 'kapitalismi' ei ole enää entistä kaikkikäsittävää merkitystä ja käyttöä... Kommunistisen vaikutuspiirin ulkopuolella ei ole enää olemassa vain yksi yhteiskunnallinen ja taloudellinen järjestelmä; siellä on nykyään lähes yhtä monta järjestelmää kuin maatakin, *ja monet noista järjestelmistä ovat lähempänä sitä, minkä Marx määritteli sosialismiksi, kuin hänen aikansa vapaata kapitalismia."* *

Toisena monista esimerkeistä voidaan esittää Länsi-Saksan sosialidemokraattisen puolueen johtajan lausunto sosialistisen Internationalen Hamburgin kongressissa, joka hyväksyi uuden, läpeensä porvarillisen ohjelman. Tuo johtaja sanoi, että vaatimus Karl Marxin ja Friedrich Engelsin poliittisen ohjelman asettamisesta vuoden 1959 periaatteellisen sosialidemokraattisen ohjelman sisällöksi ei ole laisinkaan Marxin mukaista.

Englannin työväenpuolueen johtaja Gaitskell sanoi puheessaan Leedsin ylioppilaille, ettei kapitalisteja enää

---

* *G. F. Kennan*, Peaceful Coexistence. *Foreign Affairs*, January 1960, p. 175 (kursivointi tekijän).

ole. „Ihmiset, joiden mielestä on olemassa kapitalistien luokka ja työväenluokka, eivät tunne todellista asiaintilaa, sillä 99,9% ihmisistä tekee työtä, eikä työkykyisten mutta työtä tekemättömien ihmisten luokkaa enää ole." *

Tässä kirjassa on mahdotonta selvitellä yksityiskohtaisesti kaikkia loputtomia muunnelmia „teoriasta", joka väittää nykypäivien kapitalismin eroavan perusteellisesti 19. vuosisadan kapitalismista. Tuollaisten „teoreetikkojen" perustelut ovat pääasiassa seuraavanlaisia:

a) korkealle kehittyneiden maiden työläisistä tulee nykyisen kapitalismin oloissa kapitalisteja;

b) kapitalisti ei enää ole tuotantolaitoksensa isäntä. Tuotantolaitoksen isäntiä ovat osakkeenomistajien valitsemat johtajat („hallintososialismi");

c) nykyinen valtio on „yleisen hyvinvoinnin" valtio: se ottaa kapitalisteilta huomattavan osan heidän voitoistaan ja käyttää sen työväenluokan aineellisen aseman parantamiseen.

Kaikki nämä väitteet ovat valhetta. Joillakin amerikkalaisilla työläisillä saattaa tietenkin olla pari osaketta, he voivat omistaa vähittäismaksulla hankitun talon, auton ja kaluston, heillä voi olla henkivakuutus. Kapitalismin puolustajat voivat laskea, että sellaisen työläisen „pääoma" on 10—15 tuhatta dollaria. Mutta se ei suinkaan tee hänestä kapitalistia. Kapitalisti on se, jolla on riistotuloja niin paljon ettei hänen tarvitse elääkseen tehdä työtä, ei ainakaan ruumiillista työtä. Amerikkalaisen työläisen, vaikka hänellä olisi niin sanottua pääomaa 25 tuhatta dollaria, on kuitenkin myytävä joka päivä kapitalistille työvoimaansa, koettava riistoa aivan kuin hänellä ei olisi minkäänlaista omaisuutta.

Mitä tulee johtajien „valtaan", niin se on silkkaa huijausta. Johtajien nimityksistä määräävät todellisuudessa suurkapitalistit, joiden hallussa on kyseisen teollisuusyrityksen osakkeiden kontrollipaketti, osake-enemmistö; he voivat erottaa johtajansa minä hetkenä tahansa.

Kapitalisteilta perittävien korkeiden verojen suhteen mainittakoon, että kapitalistit eivät siitä kärsi ollenkaan. Onhan tunnettua, että ei vain yleinen voittosumma vero-

---

* *Times*, 12. III 1960.

poistojen jälkeen, vaan myös osakkaille maksettavat osingot kasvavat vuosikymmenestä toiseen (pulista huolimatta). Ohimennen sanoen, USAn sanomalehdistä voidaan lakkaamatta lukea, että rikkaimmat kapitalistit maksavat veroina 90% tuloistaan. Se on silkkaa petkutusta. Tulojen lisääntyessä tulovero kasvaa, mutta korkeinta veroprosenttia ei peritäkään koko tulosta, vaan siitä tulon osasta, joka ylittää edellisen tulotason. Toisinaan kapitalistit maksavat 90% tulojensa vähäisestä huippuosasta. Sellainen suurkapitalistien arvovaltainen äänenkannattaja kuin *National City Bank Monthly Letter* kirjoitti, että „...v. 1957 yli 50%:n veroluokat tuottivat kaikkiaan vain 700 milj. dollaria eli 2% fyysillisten henkilöiden tuloveron kokonaissummasta, joka oli 35,2 mrd. dollaria".

Asiain todellinen tila on aivan päinvastainen kuin mitä kapitalismin puolustajat väittävät. Nykyinen kapitalismi korkealle kehittyneissä maissa muistuttaa sosiaaliselta kokoonpanoltaan paljon enemmän sitä kahdesta luokasta — porvaristosta ja proletariaatista — koostuvaa kapitalistista yhteiskuntaa, jonka olemassaolon Marx otti teoreettisen analyysinsa lähtökohdaksi, kuin sitä reaalista kapitalistista yhteiskuntaa, joka oli olemassa Marxin eläessä. Silloinhan oli kapitalistien ja proletariaatin lisäksi vielä monilukuinen talonpoikaisto, joka tuotti etupäässä omaa kulutustaan varten, ja paljon käsityöläisiä, jotka myivät tavaransa paikallisilla ei-kapitalistisilla markkinoilla; oli olemassa vielä huomattavia feodalismin jäänteitä. Nykyään samoin kuin silloinkin palkkatyöntekijät, työläiset ja toimihenkilöt, muodostavat korkealle kehittyneissä maissa väestön valtaenemmistön, kun taas talonpoikien ja käsityöläisten luku on huomattavasti supistunut, feodalismin jäänteet on hävitetty.

Nykypäivien kapitalistisessa yhteiskunnassa ei ole tapahtunut 20. vuosisadan alkuvuosien kapitalismiin verrattuna mitään periaatteellisia, perusteellisia muutoksia.

Kapitalismin lait eivät ole muuttuneet. Pääoman keskittyminen kasaantumisen ja yhteenkokoutumisen tietä, pääoman elimellisen kokoonpanon kohoaminen, työn tuottavuuden kasvu ja riiston suhdeluvun kohoaminen, talouspulat, tuotannon anarkia ja kilpataistelu ym. vaikuttavat muuttumattomina. Luokkasuhteet kapitalistisen yhteiskunnan sisällä ovat niin ikään pysyneet entisellään.

Maailmassa on kuitenkin tapahtunut huomattavia muutoksia. Maapallolla asuu nyt kaksi kertaa enemmän ihmisiä kuin vuosisadan alussa. Väestönkasvu on siten ollut näiden kuuden vuosikymmenen aikana samanlainen kuin ihmiskunnan koko vuosituhantisen historian aikaisempina kausina. Yhteiskunnan aineelliset tuotantovoimat ovat niin ikään huomattavasti kasvaneet. Valtavaa edistystä havaitaan tieteen ja tekniikan alalla. Työn tuottavuus on noussut suuresti. Kapitalistisen maailman teollisuustuotanto on nykyään noin 5 kertaa suurempi kuin vuosisadan alussa. Vaikka nykyisellä tekniikan kehitystasolla voitaisiin, jos katkottaisiin kapitalismin kahleet, tuottaa 20—30 kertaa enemmän kuin silloin, vallitsee kapitalistisessa maailmassa edelleenkin nälkä, kurjuus, pelko huomisesta päivästä. Yhdistyneiden Kansakuntien kehitysmaiden avustamisrahaston johtaja P. Hoffmann sanoi mm., että „YKn 82 jäsenmaasta voidaan laskea 60 vähemmän kehittyneiden maiden luokkaan. Noissa 60 maassa oli v. 1957 toista miljardia asukasta, joiden keskimääräinen vuositulo asukasta kohti oli arviolta 120 dollaria." * Se tekee 33 senttiä päivää kohti. Työtätekevät saavat tuosta tulosta todellisuudessa vain noin puolet, toisen puolen anastavat itselleen maanomistajat, koronkiskurit, kotimaiset ja ulkomaiset kapitalistit.

Jyrkkä ero imperialististen maiden ja kehitysmaiden väestön elinehtojen välillä ilmenee niin ikään siinä, että ensiksi mainituissa maissa ihmisen keski-ikä on 65 vuotta, mutta esimerkiksi Intiassa ja Etelä-Amerikassa noin 33 vuotta.

Vaikka tekniikan edistys ja tuotannon kasvu kapitalistisessa maailmassa kokonaisuudessa otettuna onkin voimakasta, se ei koske kehitysmaita eikä varsinkaan niiden talouden ratkaisevaa alaa, maataloutta. Siitä johtuukin kehitysmaiden väestön köyhyys. Se voidaan nähdä Intian esimerkistä. Vuonna 1956 suoritetun tilastotiedustelun mukaan Intiassa oli:

Puusahroja	37 milj.
Teräsauroja	2 „
Traktoreita	18 tuhatta

---

* *Times*, 17. VII 1959.

Muissa kehitysmaissa on maataloustuotannon teknillinen taso vieläkin kehnompi. Siitä johtuu, että elintarvikkeiden tuotannon kasvu kapitalistisessa maailmassa asukasta kohti laskettuna on vähäinen.

Kapitalistisen maailman keskimääräinen vuotuinen tuotanto
(koottu sato milj. tonnia)*

	1909–1913	1954–1956
Vehnää	103	120
Riisiä	78	123
Ruista	45	9
Maissia	104	146
Perunoita	54	61

Nämä numerot ovat hyvin epätarkkoja, virhe voi olla jopa 20%. Kapitalistisen maailman väkiluku oli v. 1910 noin 1 600 miljoonaa ja v. 1956 yli 1 800 milj. Viljan tuotanto kasvoi 330 miljoonasta 398 miljoonaan tonniin. Lisäys on sangen vähäinen, varsinkin kun otetaan huomioon, että kasvu tapahtui ennenkaikkea rikkaissa maissa (USAssa, Kanadassa, Australiassa) ja että tuotanto lisääntyi etupäässä maissin osalta, josta suurin osa käytetään eläinten rehuksi.

Nälkä ja kurjuus eivät kuitenkaan ole ominaisia vain kehitysmaille. Kapitalistisessa „paratiisissa", Amerikan Yhdysvalloissa, oli vuoden 1957 virallisten tietojen mukaan 7 512 000 perhettä ja yksinäistä itsenäistä henkilöä, joiden yhteinen tulo oli 8,4 mrd. dollaria, ts. 1 120 dollaria vuodessa perhettä kohti. Samaan aikaan Hellerin komitean laatima perheen tyyppibudjetti edellytti yli 4 000 dollarin tuloja. Vallitsevan korkean asuntovuokratason ja kalliiden kunnallispalvelumaksujen oloissa se merkitsee, että sellaiset ihmiset elävät puolinälässä. Samanlainen toimeentulo on niillä miljoonilla työttömillä, jotka ovat jo käyttäneet loppuun työttömyysavustuksensa. Ammattiliit-

* Ks. *Сельское хозяйство капиталистических стран*, М., 1959, стр. 119 (numerot otettu YKn julkaisuista).

tokeskuksen (joka on eräitä kommunisminvastaisia pääkeskuksia USAssa) äänenkannattaja *Labor's Economic Review* kirjoitti: „Slummien ja hädänalaisten kaupunki- ja maaseutupiirien kasvu jatkuu koko maassa syöpäkasvaimen kehityksen lailla... Laajasti mainostetusta 'hyvinvointiyhteiskunnastamme' huolimatta vähintään 20% kaikista amerikkalaisista elää yhä vielä alentavassa kurjuuden tilassa." *

Morgantownin kaupungin sosiaalihuollon työntekijä T. R. Fulton kuvasi USAn senaatin alivaliokunnassa antamissaan todistajalausunnoissa työttömien asemaa kaupungissa tähän tapaan: „Kävin heidän asunnoissaan ja näin seuraavaa: ihmiset asuvat taloissa, joissa ei ole lämmityslaitteita, vesikattoa eikä mitään mukavuuksia. Näin lapsia, jotka kävivät koulussa ilman jalkineita ja lämpimiä vaatteita. Näin koteja ja perheitä, joiden lapsilla ei ole muuta syötävää kuin se, mitä heidän vanhempansa saavat avustuksena tai keräävät kesällä pelloilta ja pensaikoista... Tämä kuva on yhtä synkkä kuin se, jonka näin vuosina 1932 ja 1934 Baltimoressa. Nyt näin kuitenkin ensi kerran lapsia, jotka kävelivät lumessa paljain jaloin. Ja se on pahempaa kuin silloin." **

„Taloudellisen ihmeen" maassa, Länsi-Saksassa, on tilanne englantilaisen porvarilehden kertoman mukaan vieläkin huonompi: „Düsseldorfissa on pahimpana kurjala-alueena uskomaton rykelmä asunnoksi kelpaamattomia hökkeleitä, särkyneistä kuorma-autoista ja busseista tehtyjä asumuksia, aaltopellistä, asbestista ja pahvista kyhättyjä 'mökkejä'. Tällaisten 'mökkien' välit ovat täynnä jätekasoja... Tapasin eräässä huoneessa kolme naista, joiden asunto oli 5 jalkaa leveä ja vajaat 11 jalkaa pitkä. Huone oli kostea ja hyvin kylmä, ilman ikkunoita. Naiset ovat asuneet siinä jo kolme vuotta. Yhdellä naisista, yhdeksäntoistavuotiaalla tytöllä, on jalat halvaantuneet. 'Huoneen' pahvinurkka vuotaa, ja vesi tippuu sateella suoraan hänen vuoteelleen... Düsseldorfin hallintopiirissä on 50 tuhatta koditonta ja heidän lukumääränsä yhä kasvaa. (Esimerkiksi Essenissä oli v. 1950 asunnottomia 3 900, nyt heitä on jo yli 12 tuhatta.)" ***

---

* *Labor's Economic Review* n:o 11, vol. IV, November 1959, p. 72.

** *Political Affairs*, April 1960, p. 9.

*** *Manchester Guardian*, 28. XII 1959.

Kuinka paljon nälkäänäkeviä ja kurjuudessa eläviä perheitä onkaan sellaisissa maissa kuin Italiassa (varsinkin sen eteläosissa), Espanjassa jne. Vielä tänäkin päivänä on kokonaisia maanosia, joissa esiintyy maaseudun liika-asutusta.* Voidaan laskea, että kapitalistisessa maailmassa elää köyhyydessä noin 1,5 mrd. ihmistä; varsin huomattava osa heistä on neekereitä, jotka asuvat USAn etelävaltioissa, Etelä-Afrikassa, Rhodesiassa ym. ja ovat puolittain orjuudessa. „Maailma on yhä edelleenkin suurimmalle osalle omistamattomia ihmisiä puutteen, nälän ja onnettomuuksien tyyssija." ** Riiston suhdeluku on noussut. Työviikko on teollisuusmaissa jonkin verran lyhentynyt, mutta työ on verrattomasti voimaperäistynyt ja muuttunut entistä yksitoikkoisemmaksi ja uuvuttavammaksi.

Pelko huomisesta päivästä synkentää yhä vieläkin työtätekevien elämää kapitalistisessa maailmassa: työttömyyden pelko,*** pelko kapitalistin, maanomistajan, talonomistajan ja verokarhun edessä, pelko poliisia, santarmeja, porvarillista oikeuslaitosta kohtaan ja ennen kaikkea sodan aiheuttama pelko.

Miksi sitten kapitalistisen maailman väestön enemmistö elää edelleenkin kurjuudessa tuotantokapasiteetin ja tuotantolukujen valtavasta kasvusta huolimatta? Perussyy on tietysti itsessään kapitalistisessa järjestelmässä, riistoon perustuvan tuotantotavan luonteessa ja siitä johtuvassa antagonistisessa jakelutavassa. Konkreettisesti se ilmenee seuraavalla tavalla.

Noin 20% työvoimasta työskentelee välittömästi tai välillisesti sodan tarpeiden tyydyttämiseksi ja tuottaa kansalle täysin hyödyttömiä esineitä.

Pääoman elimellisen kokoonpanon jatkuvan kohoamisen johdosta yhteiskunta käyttää entistä suuremman osan

---

* Brasiliassa ja Chilessä „noin kaksi prosenttia väestöstä omistaa puolet koko maa-alasta" (*Times*, 25. VII 1959).

** *Times*, 7. X 1959.

*** USAn entinen työministeri Mitchell sanoi, että 3 miljoonaa työtöntä on „käytännöllisesti katsoen pienin työttömien määrä maissa, joiden rauhanomainen talous on säännöstelemätöntä" (*National City Bank Monthly Letter*, November 1959, p. 123). Englannin suurporvariston äänenkannattaja *Economist* toistaa lakkaamatta, että Englannissa työttömien luvun tulee aina pysyä noin miljoonan paikkeilla.

työajasta tuotantovälineiden ja varsinkin sotateollisuuden tuotantovälineiden tuotantoon, mikä antaa monopoliyhtymille satumaisia voittoja, jotka ovat tällä alalla verrattomasti korkeammat kuin kulutustarvikkeiden tuotannon alalla. Esimerkiksi USAn tuotantoindeksi osoittaa Federal Reserve Bankin laskelmien mukaan seuraavaa kehitystä (1947—49 = 100):

Vuodet	Kesto-kulutus-tavarat	Lyhytaikaiseen käyttöön tarkoitetut tavarat
1919	38	37
1957	160	130

Vielä 1919 tuotannon I lohko (tuotantovälineiden tuotanto) ja II lohko (kulutustarvikkeiden tuotanto) olivat tasoissa (vuosisadan alussa II lohko oli todennäköisesti vielä edellä), mutta v. 1957 I lohkon tuotanto oli jo huomattavasti edellä.*

Rikkauksien ja tulojen keskittyessä omistavien luokkien käsiin saa ylellisyystavarain luontoismuoto entistä suuremman osuuden tuotannossa.

Välittömästi tuotantoprosessiin osallistuvien työläisten lukumääräinen osuus on tuntuvasti supistunut. Eräissä teollisuusmaissa se on vähemmän kuin puolet kaikkien työntekijäin lukumäärästä. Vastaavasti on kasvanut niiden työntekijäin osuus, jotka eivät tuota uutta arvoa. Tämä ryhmä käsittää suunnattoman suuren väkivaltakoneiston sekä hallintokoneiston, pankkivirkailijat, kauppatyöntekijät ja palveluammatit. Vuoden 1959 alussa USAn maataloudessa, teollisuudessa, rakennusalalla ja kulkulaitoksessa työskenteli 29 milj. työntekijää, ts. 40% maan työvoiman kokonaismäärästä.

Jos lähdetään tuotantokoneiston täyskuormituksesta, niin tuotantokapasiteettia käytetään tuotantojakson

* Tuotannon jako „kesto-kulutustavaroiden tuotantoon" ja „lyhytaikaiseen käyttöön tarkoitettujen tavaroiden tuotantoon" ei vastaa täydellisesti jakoa I ja II lohkoon. Esimerkiksi henkilöautot, televisio- ja radiovastaanottimet lasketaan „kesto-kulutustavaroihin" kuuluviksi; toisaalta osa „lyhytaikaiseen käyttöön tarkoitetuista tavaroista" palvelee myös tuotantovälineinä.

aikana keskimäärin vain noin puoleksi. Huomattava osa hedelmällistä maata on valtamerentakaisissa kapitalistimaissa viljelemättömänä. USAn hallitus on Maatalouspankin välityksellä poistanut viljelyksestä 28 milj. eekkeriä hedelmällisiä maita ja maksanut farmareille miljardeja dollareita korvaukseksi siitä, että nämä jättävät nuo maat kylvämättä. Entinen presidentti Eisenhower ehdotti sanomassaan helmikuun 9. pnä 1960 viljelemättömän maa-alan laajentamista Maatalouspankin toimenpitein 60 milj. eekkeriin. Markkinoilta poistettiin „liikoja" maataloustuotteita 9 mrd. dollarin arvosta. Maataloustuotteita tuhotaan useinkin tahallisesti.

Kehitysmaissa työn tuottavuus on vielä hyvin alhainen, mikä johtuu siitä, että siellä käytetään, varsinkin maataloudessa, vanhanaikaisia tuotantovälineitä.

Tällaisia ovat „konkreettiset" perussyyt siihen, miksi kapitalistisen maailman väestön valtaenemmistö elää kurjuudessa. Kapitalismi ei voi olla olemassa ilman työtätekevien köyhyyttä ja kurjuutta.

Kaikki nämä seikat osoittavat pitkälle kehittynyttä kapitalismin lahoamista ja sitä, että sosialismin ja kommunismin aineelliset edellytykset kapitalismin sisällä ovat kypsyneet täydellisesti.

Vaikka porvarillisen yhteiskunnan sisäiset liikkeellepanevat lait ovat edelleenkin samat, kapitalismin nykyinen asema eroaa huomattavasti siitä, mikä sillä oli vuosisadan alussa. Tapahtuneista muutoksista ovat tärkeimpiä seuraavat.

Lahoavan kapitalismin rinnalla on olemassa kehittyvä sosialistinen maailma, joka käsittää jo yli kolmanneksen (väkiluvun mukaan) maapallosta. Kapitalistisen maailman sisällä ei ole imperialististen valtioiden rinnalla pelkkiä siirtomaita, puolisiirtomaita ja riippuvaisia maita kuten vuosisadan alussa, vaan lisäksi yhä kasvava määrä itsenäisiä valtioita, jotka suhtautuvat vihamielisesti imperialismiin ja solmivat ystävällisiä suhteita sosialistiseen maailmaan.

Imperialistien politiikan ja samoin myös ideologian ytimenä on huolenpito kapitalistisen järjestelmän säilymisestä ja taistelu kommunismia vastaan. Taistelussa työtätekeviä joukkoja vastaan monopolistinen pääoma nojaa tavattomasti laajentuneen ja piirteiltään erittäin

taantumukselliseksi käyneen valtio- ja sotakoneiston voimaan. Kaikki taantumuksen voimat pannaan liikkeelle taisteluun kommunisteja ja kommunismin ideologiaa vastaan, koko sosialistista maailmaa vastaan. Väkivaltakoneisto vainoaa kommunisteja. Länsi-Saksassa, Espanjassa, Kreikassa ja eräissä muissa maissa on kommunististen puolueiden toiminta kielletty. USAn hallitsevat piirit yrittävät myös lakkauttaa kommunistisen puolueen. Kommunistien lisäksi vainotaan kaikkia edistysmielisiä toimihenkilöitä. Jokainen monopoleja ja suurmaanomistajia vastaan esiintyvä henkilö leimataan „kommunistiksi". Samaan aikaan monopolistinen pääoma yrittää joukkojen painostamana lievittää työväenluokan tyytymättömyyttä saattamalla voimaan yhteiskunnallisen huoltojärjestelmän, lyhentämällä työpäivää, ottamalla käytäntöön maksulliset vuosilomat. Suurten imperialististen maiden monopolistinen pääoma yrittää sitkeästi — ja eräissä tapauksissa menestyksellisestikin — levittää vastavallankumouksellista ideologiaa proletariaatin keskuuteen tukemalla siinä tarkoituksessa työläisaristokratiaa ja varsinkin työläisbyrokratiaa, jotka ovat sen tukipylväitä työväenluokan sisällä.

Eräänä tärkeimpänä monopolistisen pääoman välikappaleena kommunisminvastaisessa taistelussa toimii kirkko, varsinkin katolinen kirkko. Kristinusko, joka syntyi aikoinaan orjien ja köyhien uskonnoksi, on muuttunut monopolipääoman tueksi. Katolinen kirkko taistelee kommunismia vastaan kaikkialla maailmassa ottaen avuksi valtavan laajan koneistonsa, lähetyssaarnaajat, piispat, papit ja jesuiitat sekä käyttäen hyväksi vuosisataisia uskonnollisia perinteitä. Taistelu käy yhä avonaisemmaksi. USAssa ilmestyvä suurporvariston sanomalehti *New York Times* kirjoitti vahingoniloisena: „Paavi Johannes XXIII on kieltänyt kaikkia roomalaiskatolilaisia, asuivatpa he missä maassa tahansa, äänestämästä kommunisteja kannattavia tai heille myötämielisiä ehdokkaita tai puolueita. Tämä on Vatikaanin ensimmäinen kielto jotain ehdokasta tai puoluetta vastaan. Kielto on ehdoton. Se koskee myös niitä ehdokkaita ja puolueita, jotka... lukeutuvat katolilaisiin... Se oli paavi Johanneksen ensimmäinen suuri poliittinen ratkaisu kommunismin suhteen. Kielto osoittaa, että paavi Johannes XXIII noudattaa kommunismin suhteen ainakin

yhtä tiukkaa politiikkaa kuin hänen edeltäjänsäkin Pius XII." * N. S. Hruštševille esitetyn USAn vierailua koskevan kutsun johdosta Bostonin arkkipiispa Cushing kirjoitti: „Neuvostovaltion johtajan kutsuminen USAhan merkitsee samaa kuin rajojemme avaaminen viholliselle sotatoimien aikana." ** Ei ole ihme, että katolilaisuus on niin laajalle levinnyttä USAn suurporvariston keskuudessa. Kennedy oli USAn historiassa ensimmäinen katolinen presidentti.

Vatikaanin ilmeisen taantumuksellinen politiikka on kuitenkin ristiriidassa työläisten ja talonpoikien luokkaetujen kanssa ja heikentää Vatikaanin vaikutusta joukkoihin. Siitä johtuu katolisen hallituspuolueen vararikko Ranskassa, katolisen puolueen vaalitappio Sisiliassa, missä miljoona katolilaista äänesti vastoin Vatikaanin ohjeita, sekä Adenauerin puolueen heikkeneminen.

Taistelussa työtätekeviä vastaan monopolistinen pääoma käyttää hyväkseen sosialidemokraattisten puolueiden oikeistojohtoa, joka hajottaa työväenluokan rivejä, heikentää työväenliikettä ja yrittää alistaa sen palvelemaan porvariston asiaa. Sosialidemokraattiset puolueet ovat vielä suuri voima. Sosialistisen Internationalen heinäkuussa 1959 pidetyn Hampurin kongressin aattona sosialidemokraattisissa puolueissa oli lähes 11 miljoonaa jäsentä ja ne olivat saaneet vaaleissa maailman mitassa yli 60 milj. ääntä. Oikeistolaisten johtama sosialidemokratian politiikka loittonee yhä enemmän marxilaisuudesta, sosialismista. Uusissa ohjelmissaan oikeistososialidemokraatit eivät ole luopuneet vain „lopullisesta päämäärästä", taistelusta sosialismin voiton puolesta ja luokkataistelusta, vaan jopa porvarillisesta tuotantovälineiden kansallistamisestakin. „Vanha vihollinen, kapitalistinen riisto, sai osakseen tuskin enempää huomiota kuin ylimalkaisen maininnan", kirjoitti *Times* (heinäkuun 20. pnä 1959) Hampurin kongressin johdosta. Kongressin työn peruslinjana oli taistelu kommunismia vastaan ja imperialismin neuvostovastaisen politiikan puolustelu. Vieläpä Bevankin, esittäessään kongressille suunnitelman arabimaiden auttamisesta, perusteli ehdotustaan sillä, että se

---

* *New York Times* (International edition), 15. IV 1959.
** *Times*, 8. VIII 1959.

koituisi „reaaliseksi suojaksi kommunismin leviämistä vastaan Keski-Idässä”.*

Täysin amerikkalaisen imperialismin ohjeiden mukaisesti kongressi vaati päätöslauselmassaan „Itä-Euroopan kansojen vapauttamista”. Euroopan kansandemokratian maista karkotetut oikeistososialistit, jotka olivat kokoontuneet Hampurissa erikseen, vaativat päätöslauselmassaan: „Maan yksityisomistus on palautettava ja taattava... Pienet ja keskisuuret teollisuuden alat samoin kuin vähittäiskauppa... on jätettävä yksityisyrittäjille.” ** Lyhyesti sanoen, he vaativat kapitalismin palauttamista.

Politiikan alalla oikeistososialidemokraattien osaa esittävien amerikkalaisten ammattiyhdistysjohtajien kommunisminvastainen asenne on yleisesti tunnettu. He käyttävät vuosittain valtavia summia — Amerikan työläisten varoja — kommunistisen liikkeen vastustamiseen kaikkialla maailmassa. Heidän viralliset lausuntonsa eivät eroa missään mielessä edesmenneen Dullesin lausunnoista. AFLn ja CIOn yhdistämistä koskevassa päätöslauselmassa esimerkiksi sanotaan: „Nykyinen taistelu kommunistisen diktatuurin ja vapaan maailman maiden välillä... on taistelua kahden vastakkaisen elämäntavan välillä — demokratian taistelua... kommunistista totalitarismia ja sen kaikkikäsittävää maailmanvalloitus- ja -muuttamisohjelmaa vastaan...” ***

Eräiden sosialidemokraattisten puolueiden oikeistojohtajat ovat siinä määrin kasvaneet kiinni porvaristoon (useat heistä ovat lähtöisin suurporvarisperheistä kuten esimerkiksi Attlee, Cripps, Gaitskell, Guy Mollet), että porvaristo uskoo ilman pelkoa maan hallinnan heidän käsiinsä. Että sosialidemokratian oikeistojohtajat palvelevat uskollisesti suurporvariston asiaa, osoittaa mm. se laaja ylistys, jota Bevinin valtiomiesavuille on vuodatettu Englannissa. On hyvin luonteenomaista, että Ranskan sodan Vietnamia vastaan aloitti sosialistinen pääministeri Blum, sodan Algeriaa vastaan sosialistinen pääministeri Guy Mollet; hän niin ikään päätti yhdessä Edenin kanssa aloittaa sodan Egyptiä vastaan v. 1956. Ruotsin

---

* *New York Times*, 17. VII 1959.

** *New York Times*, 3. VIII 1959.

*** *American Federationist*, December 1958, p. 31.

sosialidemokraattinen puolue on runsaan neljännesvuosisadan ajan ollut yksin tai yhdessä muiden puolueiden kanssa hallituksessa tuottamatta Ruotsin monopolistiselle pääomalle pienintäkään vahinkoa.

Poliittisesta harjaantuneisuudestaan huolimatta reformististen johtajien käy kuitenkin yhä vaikeammaksi saada proletariaatti tyytymään kapitalistiseen järjestelmään. Ranskan sosialistinen puolue on muuttunut sekä politiikkansa puolesta että jäsenistönsä ja äänestäjiensä kokoonpanolta melkein puhtaasti pikkuporvarilliseksi puolueeksi. Englannissa käy yhä vaikeammaksi sovittaa yhteen työväenpuolueen oikeisto- ja vasemmistosiiven politiikkaa.

Ei tarvinne todistaa, että imperialismin ulkopolitiikan ydinajatukseksi on muodostunut taistelu kommunismia vastaan. Siitä ovat todistuksena NATO ja muut sotilaalliset liittoutumat, sotilaallisten lentotukikohtien rakentaminen sosialistisen maailman ympärille, USAn sotilaallinen apu kaikille taantumuksellisille valtioille, yhä tuhoisampien sodankäyntivälineiden tuotanto.

Sosialidemokratian oikeistojohtajat hyväksyvät tuollaisen politiikan. NATOn entinen pääsihteeri, sosialisti Spaak kirjoitti äärimmäisen taantumusmiehen tapaan: „Ellei tasapainoa saavuteta aseistariisunnan tietä, niin pelon tasapaino on parempi kuin tasapainon puuttuminen kokonaan." *

Työväenpuolueen „varjohallituksen" ** „sotaministeri" Brown lausui: „NATO, ollen kaukana siitä, että se... vetäisi meidät sotaan, on tosiasiallisesti ollut ehkä kaikkein mahtavin voima, joka on suojellut vapautta enemmiltä hyökkäyksiltä Euroopassa." ***

Taistelu sosialistisen leirin maita vastaan vaikuttaa myös imperialismin sisäiseen taisteluun. Imperialismin sisäiset lait johtavat kuten ennenkin sotaan. Toisen maailmansodan päätyttyä on ollut jo toistakymmentä „pientä" sotaa (Korea, Vietnam, Suez, Algeria ym.). Mutta imperialistien ei ole nyt niinkään helppo aloittaa uutta maailmansotaa. Nykykaudella on olemassa voimia, jotka voivat

---

* *Foreign Affairs*, April 1959, p. 363.

** „Varjohallitukseksi" sanotaan sitä työväenpuolueen parlamentaarikkojen suppeaa ryhmää, jonka on määrä muodostaa ministeristö siinä tapauksessa, että puolue voittaa vaaleissa.

*** *Times*, 13. VII 1959.

ehkäistä maailmansodan syttymisen. Sellainen voima on ennen kaikkea mahtava sosialistinen maailmanjärjestelmä, joka kykenee tekemään tyhjäksi sodanlietsojien hankkeet. Huoli kapitalistisen järjestelmän säilymisestä ja pelko sosialistisen maailman voimistumisesta estävät kapitalististen suurvaltojen välillä kärjistyviä ristiriitoja kehittymästä sodiksi. Vaikka amerikkalainen pääoma tunkeutuukin Englantiin ja sen dominioihin ja koko USAn talouspolitiikka loukkaa sen etuja ja vaikka Englanti ei hyväksykään USAn politiikkaa Kiinaan ja Länsi-Euroopan talousyhteisöön („yhteismarkkinoihin") nähden, Enganti siitä huolimatta sopii ulkopolitiikastaan USAn ja Länsi-Saksan hallitusten kanssa. Ranskan ja Länsi-Saksan monopolistit ovat taantumuksellisen sisäpolitiikkansa mukaisesti kiinteässä yhteistyössä keskenään talouselämän ja ulkopolitiikan alalla. Vaikka muisto hitleriläisten ennenkuulumattomista konnantöistä toisen maailmansodan aikana, muisto miljoonien viattomien ihmisten tuhoamisesta kaikissa Euroopan maissa ei ole vielä arpeutunut Euroopan kansojen tietoisuudessa imperialististen maiden hallitsevat luokat siitä huolimatta aseistavat sosialismin leirin maihin kohdistuvan vihan sokaisemina imperialistista Länsi-Saksaa samoin kuin ne aseistivat Saksan imperialismia ensimmäisen maailmansodan jälkeen. Huolimatta siitä, että kapitalististen maiden väestön valtava enemmistö haluaa rauhaa, huolimatta siitä, että N. S. Hruštševin YKn Yleiskokoukselle esittämät Neuvostoliiton hallituksen ehdotukset yleisestä ja täydellisestä aseistariisunnasta saivat puolelleen maailman kaikkien kansojen kannatuksen, ei asetoimituksista kiinnostunut monopolipääoma eivätkä taantumukselliset piirit, eritoten sotilaspiirit, halua luopua aseistautumiskilvasta ja „kylmästä sodasta". Ne propagoivat tunnusta „Rauha ilman aseistariisuntaa".

Olisi kuitenkin väärin uskotella, ettei kapitalismi voisi nykyisellä kehitysasteellaan yleensäkään tulla toimeen ilman sotilasluontoisia tilauksia. Tässä yhteydessä voidaan esittää Morganin lehden *Morgan Guaranty Trust Company Surveyn* varsin luonteenomainen lausunto siitä, että todennäköisimmältä näyttävä aseistariisunnan näköala, nimenomaan aseistusten rajoitettu ja asteittainen supistaminen, ei voi herättää pelkoa taloudellisten seuraamus-

tensa suhteen. Päinvastoin, jos jokin oleellinen aseistariisunnan aste voidaan saavuttaa sellaisella pohjalla, ettei se ole ristiriidassa kansallisten turvallisuusnäkökohtien kanssa, niin se lupaa suurta ja pitkälti vaikuttavaa taloudellista hyötyä.

Mutta monet suuret ja vaikutusvaltaiset monopoliyhtymät, varsinkin amerikkalaiset, eivät halua luopua jättiläisvoitoista, joita sotatarvikehankinnot tuottavat niin vähällä vaivalla. Kuvaavaa on, että aseistariisuntaa ja sodan ehkäisemiseen suunnattuja toimenpiteitä koskevat Neuvostoliiton ehdotukset aiheuttavat aina osakekurssien laskua New Yorkin pörssissä. Taistelu rauhanvoimien ja sodanvoimien välillä tulee vielä jatkumaan kauan, niin kauan kunnes rauhanvoimat pääsevät voitolle. Lukuisien monopoliyhtymien aineelliset edut, porvarillisen lehdistön ja oikeistolaisten ammattiyhdistysjohtajien harjoittama propaganda, että sotatarviketuotannon supistaminen aseistariisunnan seurauksena aiheuttaisi jatkuvaa joukkotyöttömyyttä, viha kommunismia kohtaan, jota päivästä päivään lietsoo sekä vapaamielinen että uskonnollinen lehdistö ja vieläpä osa työväenlehdistäkin, loppumattomat väitteet, että „kommunisteihin ei saa luottaa" jne.— kaikki se vaikeuttaa taistelua rauhanomaisen rinnakkainolon puolesta, vaikka yhä laajemmissa piireissä, varsinkin kapitalistimaiden sivistyneistön keskuudessa oivalletaan, että nykyaikaisten sodankäyntivälineiden kaudella kolmas maailmansota merkitsisi katastrofia.

Taistelu vaikutusvallasta kehitysmaissa. Imperialistiset vallat kävivät 20. vuosisadan alussa sotia siirtomaittensa laajentamiseksi. Ensimmäinen maailmansota käytiin siirtomaiden uudelleenjakamiseksi. Nyt on entisistä tavattoman laajoista siirtomaa-alueista jäänyt jäljelle vain pieni osa.

Tämä perusteellinen muutos asettaa imperialismin eteen aivan uusia taloudellisia ja poliittisia ongelmia, joita ei ollut vuosisadan alussa ja jotka punoutuvat yhä kiinteämmin kapitalismin ja sosialismin väliseen taisteluun. Poliittiset ongelmat ovat tällöin imperialismille paljon vaikeammin ratkaistavissa kuin taloudelliset.

Jos tarkastelemme imperialismin taloudellista asemaa kokonaisuudessaan tahi vaikkapa vain erinäisissä maissa, esimerkiksi Englannissa, Ranskassa tai Hollannissa, emme

voi sanoa, että nämä maat olisivat tähän mennessä kovin kärsineet taloudellisesti siirtomaiden vapautumisen johdosta. Ottakaamme esimerkiksi Hollanti, joka omisti lähes 400 vuoden ajan omaan väkilukuunsa verrattuna eniten siirtomaaorjia. Aikakauslehti *Economist* kirjoitti kerran, että Indonesia on se korkki, jonka varassa Hollanti kelluu. Ja kuitenkin Hollannin talous näkyy selviävän Indonesian menetyksestä. Hollannin teollisuustuotantoindeksi nousi vuodesta 1953 lokakuuhun 1959 42%. Vuonna 1952 maassa rakennettiin 45 tuhatta uutta asuintaloa ja 1958 vastaava luku oli 89 tuhatta. Hollannin valuutan kurssi suhteessa dollariin ei ole muuttunut vuodesta 1949 lähtien. Vienti kasvoi vuoden 1952 määrästä, 8 mrd. guldenista, 12,2 mrd. guldeniin vuonna 1958. Teollisuuslaitosten osakekurssin indeksi kohosi vuoden 1953 100:sta pisteestä 255:een joulukuuhun 1959 mennessä. Hollannilla on tietenkin taloudellisia vaikeuksia, mutta ne eivät periaatteessa eroa niiden kapitalistimaiden taloudellisista vaikeuksista, joilla ei ole ollut siirtomaita ja jotka eivät ole niitä menettäneet.

Tärkeimpiä syitä siihen, että imperialistiset maat eivät ole toistaiseksi paljoakaan kärsineet taloudellisesti siirtomaiden menetyksestä, ovat seuraavat:

1. Pääoma saa proletariaatin riistosta kotimaassa huomattavasti enemmän lisätuotetta kuin ennen, mikä johtuu siitä, että työn tuottavuus on teknillisen edistyksen tuloksena kasvanut sodanjälkeisellä kaudella nopeasti, työpäivän pituuden muuttumatta juuri lainkaan. (Tähän seikkaan palaamme vielä tuonnempana.)

2. Se tosiasia, että siirtomaiden valtiollinen vapautuminen ei vielä merkitse, että niiden talous olisi lakannut olemasta luonteeltaan siirtomaataloutta. Vain ne entiset siirtomaat, jotka ovat lähteneet sosialismin tielle, poistavat nopeasti taloudestaan siirtomaatalouden piirteet. Vaikka entisissä siirtomaissa onkin jo tapahtunut tiettyä teollista kehitystä, on imperialististen teollisuusmaiden ja porvarillisten kehitysmaiden välinen taloudellinen eroavuus säilynyt nykypäiviin saakka. YKn laskema kapitalistisen maailman teollisuustuotantoindeksi antaa seuraavanlaisen kuvan maailman eri alueiden välisestä suhteesta.*

---

* *Statistical Yearbook*, United Nations, 1958, p. 98, 99.

Maailman eri alueiden osuus teollisuustuotannossa v. 1953
(prosentteina)

	Jalostusteollisuus kokonaisuudessaan	Siitä metalliteollisuus
Pohjois-Amerikka . . .	57,6	64,0
Länsi-Eurooppa	32,0	30,8
Muu osa kapitalistista maailmaa	10,4	5,2

Sitä paitsi ulkomainen pääoma omistaa huomattavan osan kehitysmaiden teollisuuslaitoksista, niin vanhoista kuin uusistakin.*

Siitä huolimatta kehitysmaiden ja imperialististen maiden nykyiset suhteet eroavat periaatteellisesti sodanedellisen kauden suhteista. Ennen sotaa imperialisteilla oli monopoliasema tuotantovälineiden ja pääomien viennissä kehitysmaihin, luotonannossa niille, raaka-aineiden ostossa niiltä sekä asetoimituksissa.

Nyt tuo imperialististen maiden monopoliasema siirtomaissa on romahtanut. Neuvostoliitto ja muut teollisesti kehittyneet sosialistiset maat vievät nykyään kehitysmaihin kaikenlaisia tuotantovälineitä, antavat niille lainoja

---

* USAn monopolistinen pääoma anastaa itselleen suunnattoman suuria voittoja jopa sellaisesta suhteellisen rikkaasta maasta kuin Australiasta. Aikakauslehti *The New Republic* kirjoittaa: „Australiassa nousi myrsky... kun julkaistiin General Motors — Holden's Limited -yhtiön tilinpäätös. Detroitissa oleva pääyhtiö saa tänä vuonna yli 16 milj. dollaria sodanjälkeisellä kaudella Australiaan sijoittamastaan pääomasta, jonka alkuperäinen summa oli kaiken kaikkiaan 4 milj. dollaria. General Motors — Holden's Limited -yhtiön voittosumma on 34 milj. dollaria, mikä tekee 874% kantaosakkeisiin sijoitettuun pääomaan verraten ja on korkein voitto mitä mikään yhtiö Australiassa on milloinkaan saanut. Australialaiset, joiden käsissä on vain 6% etuoikeutetuista osakkeista, saavat tuosta runsauden sarvesta 39 000 dollaria." (*The New Republic*, 13. VII 1959, p. 6).

Suuria voittoja tuottavat sekä erilliset teollisuuslaitokset että ulosviety pääoma kokonaisuudessaan. Englannin pankin tiliselostuksen mukaan ulkomaisten tuotantolaitosten osakkeet, joiden nimellisarvo oli 466 milj. puntaa, tuottivat v. 1957 osinkoina 65 milj. puntaa eli 14%. Tietysti huomattava osa voitoista siirrettiin tämän lisäksi vararahastoihin.

edullisemmin ehdoin kuin imperialistiset maat, antavat pyyteettömästi teknillistä apua ja ostavat niiltä raaka-aineita.

Nykyään kehitysmaat voivat jo itse määritellä politiikkansa. Imperialistit ovat kovasti huolestuneita Aasian ja Afrikan maiden yhä kehittyvästä poliittisesta solidaarisuudesta, joka ilmeni Bandungin ja Accran konferensseissa ym. tavoin. Pian koittaa aika, jolloin imperialistiset maat eivät voi enää isännöidä Yhdistyneissä Kansakunnissa kuin kotonaan ja käyttää omaksi edukseen mekaanista äänten enemmistöä. Yhä useammat kehitysmaat ovat aktiivisessa yhteistyössä sosialistisen maailman kanssa, käyttävät hyväkseen sosialististen maiden apua.

Eikä siinä kyllin. Kolonialismista vapautuneilla mailla on nyt toinenkin valinnan mahdollisuus, mahdollisuus valita kapitalistinen tai sosialistinen kehitystie.

Kahden maailmanjärjestelmän välisen taistelun tärkeimpiä kysymyksiä on kysymys siitä, mitä kehitystietä lähtevät kulkemaan Latinalaisen Amerikan kehitysmaat, entiset aasialaiset siirtomaat, joista on jo tullut itsenäisiä valtioita, sekä imperialismin poliittisesta vallasta parhaillaan vapautuvat Afrikan maat — ne maat, joiden asukkaat muodostavat maailman väestön enemmistön. Porvarillisia poliitikkoja kauhistuttaa sellainen mahdollisuus, että nuo maat saattavat joutua rauhanomaisessa taloudellisessa kilpailussa Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden puolelle. Imperialistit koettavat kaikin keinoin ehkäistä sellaisen kehityksen. Amerikan imperialismi käyttää siinä tarkoituksessa hyväkseen siirtomaiden ja riippuvaisten maiden sisäisiä hallitsevia taantumuspiirejä, pitää miehitettynä Etelä-Koreaa, Taiwania ja Etelä-Vietnamia, antaa sotilaallista ,,apua", kuten esimerkiksi Pakistanille ja eräille muille maille, pitää suurta kohua kehitysmaiden taloudellisesta ,,auttamisesta" yleensä.

Mutta valtiomiesten suullisista vakuutteluista ja ,,avunanto"-suunnitelmien ympärillä pidetystä propagandakohusta riippumatta kapitalismin kehityslait vievät siihen, että imperialististen maiden monopolipääoma riistää taloudellisesti kehitysmaita yhä lisääntyvissä määrin.

Sosialistisen leirin maiden olemassaolo ja niiden jatkuvasti laajeneva apu kehitysmaille pysäyttävät kuitenkin vähitellen sellaisen kehityksen.

Imperialistiset maat myyvät teollisuustavaroita kehitysmaihin korkeilla monopolihinnoilla. Monopolien mahti on vahvistunut niin suuresti, etteivät ne alenna hintoja liikatuotantopulan oloissakaan tai alentavat niitä vain vähän. Kehitysmaat toimittavat edelleenkin etupäässä raaka-aineita ja elintarvikkeita „vapaisiin" hintoihin ja monopoliyhtiöt, jotka ostavat noita tavaroita, määräävät niille useasti alhaiset hinnat. Imperialististen maiden kehitysmaihin myymien tavaroiden ja toisaalta niiden sieltä ostamien tavaroiden välinen hintasuhde on viimeisenä kymmenvuotiskautena muuttunut huomattavasti imperialistien eduksi. Tämä on ollut eräänä syynä siihen, että imperialistiset maat eivät siirtomaiden valtiollisen hallinnan menetettyään ole toistaiseksi kärsineet paljoakaan taloudellisesti.

Hintojen kehitystä kapitalistisilla maailmanmarkkinoilla osoittavat seuraavat YKn tilastonumerot (vuoden 1953 hintaindeksi = 100):*

Vuodet	Raaka-aineiden hinnat	Valmiiden tuotteiden hinnat
1952	104	104
1958	96	106
1959	94	106
1960, III neljännes	93	109

Vuoteen 1952 verrattuna (emme ota vertauskohteeksi vuotta 1951, jolloin raaka-aineiden hinnat olivat Korean sodan vaikutuksesta erittäin korkeat) hintasuhde on kehitysmaiden kannalta huonontunut 12%. Täten imperialististen maiden monopoliyhtiöt ovat viime aikoina kiskoneet kehitysmaista (tavallisten voittojen lisäksi) toista miljardia dollaria vuosittain.

Tämä ei ole satunnainen ilmiö. Korkealle kehittyneissä maissa tapahtuva teknillinen edistys johtaa siihen, että luonnon raaka-aineita, joita kehitysmaat myyvät kapitalistisilla maailmanmarkkinoilla, korvataan entistä

---

* *Monthly Bulletin of Statistics*, February 1961, p. VII.

laajemmassa mitassa keinotekoisilla, sellaisilla kuin tekokautsu, tekosilkki, synteettiset kuidut, muovit, keinotekoiset timantit ym., tai otetaan käytäntöön uusia teknologisia menetelmiä, joiden ansiosta eräiden raaka-aineiden, esimerkiksi värillisten metallien ym. tarve supistuu. Korkealle kehittyneiden maiden maatalouden muuttuessa koneellistetuksi tuotannonalaksi (siitä tarkemmin tuonnempana) kehitysmaiden tuottamien maataloustuotteiden kysyntä vähenee. Tämän vuoksi ei voida odottaa, että hinnanmuodostus muuttuisi kehitysmaiden eduksi tai että kehitysmaiden riisto, jota monopolit harjoittavat ulkomaankaupan avulla, heikkenisi.

Kehitysmaat voivat vapautua taloudellisesta riippuvaisuudesta ja imperialististen maiden harjoittamasta riistosta vain kehittämällä omia tuotantovoimiaan, tekemällä lopun feodalismin jäänteistä perusteellisen agraariuudistuksen ja teollistamisen tietä. Mutta vaikka imperialistisissa maissa paljon melutaankin kehitysmaiden „auttamisesta", itse imperialismin olemus estää tekemästä sitä.

Imperialististen maiden monopolipääoma kokonaisuutena ei voi suostua kehitysmaiden teollistamiseen, sillä se riistäisi pääomalta suuret voitot, joita se saa myydessään tavaroitaan kehitysmaihin korkeilla monopolihinnoilla. Monopolipääoma kokonaisuutena on sitä vastaan, että imperialistinen valtio antaisi varoja takapajuisten maiden todella itsenäistä taloudellista kehitystä varten. Vaikutusvaltainen järjestö „International Economic Association" esitti mielipiteenään, että Amerikan valtion tulee antaa muille valtioille apua vain kulkulaitoksen kehittämiseen, satamien, sairaaloiden ja koulujen rakentamiseen; teollisuuden kehittäminen sen sijaan on jätettävä yksityispääoman huoleksi.*

Mitä tulee kehitysmaissa oleviin ulkomaalaisen pääoman omistamiin kapitalistisiin teollisuuslaitoksiin, niin niiden omistajat ovat vähiten kiinnostuneita voittojensa uhraamisesta kehitysmaiden „auttamisen" hyväksi. Ottaen huomioon mahdollisen kansallistamisen uhan ulkomaalaiset kapitalistit ryhtyvät rakentamaan kehitysmaissa teollisuuslaitoksia vain siinä tapauksessa, että voivat toivoa saavansa niistä lyhyessä ajassa suurempia voittoja kuin he

---

* *Neue Zürcher Zeitung,* 30. VI 1959.

saavat kehittyneissä kapitalistimaissa. USAn yksityisistä pääomansijoituksista (niin sanotuista „pitkäaikaisista suoranaisista investoinneista"), joiden yhteinen summa v. 1957 oli 25 mrd. dollaria, investoitiin Amerikan mantereen maihin 17 mrd. dollaria, Länsi-Eurooppaan 4 mrd., Australiaan ja Japaniin 0,8 mrd. dollaria, mutta Aasian ja Afrikan kaikkiin kehitysmaihin vain 3,2 mrd. dollaria, etupäässä Keski-Idän vuoriöljyn tuotantoon. On selvää, että vaikka tehtaiden rakentaminen ulkomaalaisen pääoman toimesta kehittääkin kehitysmaiden tuotantovoimia, se merkitsee samalla kehitysmaiden riistoa voittojen ulosviennin muodossa.

Kapitalististen maiden lait eivät salli kenenkään paitsi valtion myöntää kehitysmaille halpakorkoisia lainoja. Sellaisten lainojen täytyy tuottaa suurempaa korkoa kuin kotimaisten lainojen.

Esimerkkinä siitä, mitä amerikkalaiset kapitalistit käsittävät „avulla", on heidän Itävallalle (jota ei suinkaan voida sanoa kehitysmaaksi sanan tavallisessa mielessä) vuoden 1958 lopulla yhdeksäksi ja puoleksi vuodeksi myöntämä 25 milj. dollarin laina. Laina oli 5,5-prosenttinen, mutta se laskettiin liikkeelle New Yorkin pörssissä kurssiin 96. Sen lisäksi pankit pidättivät 3% palkkioina ja vielä omat „kulunsa". Itävallan valtio sai näin ollen 25 milj. dollarin asemesta vain 23,1 milj. ja vuosikorko on todellisuudessa 6,75%.*

Voidaan kuvitella, kuinka paljon amerikkalaiset kapitalistit ottavat niistä maista, jotka ovat vähemmän kehittyneitä kuin Itävalta.

Sanalla sanoen, jo pelkkien kapitalismin lakien valtoin vaikutus johtaisi siihen, että imperialistiset maat rikastuisivat ja kehitysmaat köyhtyisivät myös tulevaisuudessa. Sellainen kehitys olisi imperialisteille poliittisesti hyvin vaarallista. Tervejärkiset ja kaukonäköiset kapitalismin puolustajat käsittävät sen hyvin. Tässä muutamia esimerkkejä. A. Stevenson kirjoitti *New York Times Magazine* -lehdessä maaliskuun 1. pnä 1959: „Neuvostoliittolaista taloudellista ja poliittista tunkeutumista on vaikea ehkäistä... Meidän on nähdäkseni vaikeinta käsittää edessämme olevan vaaran reaalisuus... *Rikkaat maat rikastuvat,*

* *Neue Zürcher Zeitung,* 23. I 1959.

köyhät köyhtyvät. Meille rikkaille se on katastrofi, jota venäläiset käyttävät laajasti hyväkseen maailman mitassa. Omin voimin köyhyydestä selviytyneenä maana Venäjä on hyvin puoleensavetävä esimerkki muille köyhille maille, jotka ovat aina suhtautuneet epäluuloisesti Länteen ja ovat tyytymättömiä sotilaallisiin neuvotteluihimme ja moralisointiin omasta erehtymättömyydestämme." * Tunnettu englantilainen taloustieteilijä T. Balogh kirjoittaa: „Rikkaiden ja köyhien maiden välinen epäsuhde todellisuudessa voimistuu... YKn laatima maailman taloudellinen tilannekatsaus vuodelta 1958 osoittaa, että raaka-aineita tuottavat köyhät maat menettivät huonontuneiden kauppasuhdanteiden vuoksi enemmän kuin saivat ulkomaista apua... Neuvostolaisen ja ei-neuvostolaisen blokin kesken revityssä maailmassa olisi mieletöntä sietää edelleenkin yhä voimistuvaa ei-neuvostolaisen blokin jakaantumista rikkaisiin ja köyhiin maihin. Mutta poliittisessa mielessä vielä pahempaa on se, että suurinta osaa rikkaista maista asuttavat valkoihoiset ja köyhiä maita värilliset. Ellemme onnistu tekemään mitään tuon köyhyyden torjumiseksi, noilla puolueettomilla alueilla nykyään vallitsevat voimasuhteet saattavat muuttua meille varsin epäedullisiksi. Nimenomaan tässä piilee nykyisen taloudellisen tilanteen mukanaan tuoma suurin rauhaa uhkaava vaara." **

Mutta toinen asia on nähdä vaara ja toinen asia poistaa se. Kapitalismi ei kykene poistamaan harvalukuisten rikkaiden imperialististen maiden ja köyhien kehitysmaiden välistä kuilua. Kehitysmaiden „auttamisesta" nostettu propagandamelu ei muuta asiaa.

Vain Neuvostoliitto ja muut sosialistiset maat, joiden yhteiskunnalliset kehityslait eroavat perusteellisesti kapitalismin laeista ja jotka ovat kiinnostuneita kehitysmaiden teollistamisesta ja taloudellisesta noususta, voivat antaa, antavat ja tulevat vastedes antamaan niille todellista, jatkuvasti laajenevaa apua, sekä aineellista että rahallista apua kuin myös jakamalla niille kokemustaan maan voimavarojen käytöstä parhaimmalla tavalla

---

* *New York Times Magazine*, 1. III 1959, p. 9, 65 (kursivointi tekijän).

** *The New Statesman*, 12. XII 1959, p. 842, 844.

Kehitysmaiden kansat luottavat sosialististen maiden avun tehokkuuteen, sillä ne näkevät, että Neuvostoliitto on noussut historiallisesti lyhyessä ajassa ilman imperialistien apua nykyisten kehitysmaiden tilaa muistuttavasta asemasta, jossa se oli ennen, maailman toiseksi (ja nousee lähitulevaisuudessa ensimmäiseksi) teollisuusmaaksi. Kehitysmaiden kansat eivät luota kapitalistisen avun johdosta nostettuun propagandakohuun, sillä ne näkevät ulkomaisten kapitalistien rikastuvan entiseen tapaan kehitysmaiden kustannuksella ja niiden vahingoksi ja muistavat, että ennen sosialistisen leirin olemassaoloa imperialistit-kolonialistit eivät tehneet mitään kehitysmaiden kansojen auttamiseksi.

2. Kapitalismin sisällä tapahtuneet tärkeimmät taloudelliset muutokset

Nykypäivien kapitalistinen yhteiskunta on samaa imperialismia kuin 20. vuosisadan alussakin: sille ominaiset sisäiset lait eivät ole muuttuneet. Siinä on samalla kuitenkin tapahtunut monia muutoksia: sisäisten taloudellisten lakien vaikutuksesta määrälliset muutokset ovat osittain muuttuneet laadullisiksi ja osittain on syntynyt aivan uusia ilmiöitä. Muutokset ovat tapahtuneet etupäässä korkealle kehittyneissä kapitalistimaissa. Porvarillisissa kehitysmaissa tilanne on taloudellisessa suhteessa muuttunut hyvin vähän 20. vuosisadan aikana, vaikka ne ovatkin vapautuneet valtiollisesti imperialismin ikeestä.
Yritämme tarkastella lähemmin tärkeimpiä taloudellisia muutoksia, jotka tietenkin liittyvät läheisesti kahden järjestelmän väliseen taisteluun ja ovat perustana tietyille imperialistisissa maissa tapahtuneille sosiaalisille muutoksille.

* * *

Nykypäivien kapitalismin oloissa tuotannon ja pääoman keskittyminen monopolien käsiin on mennyt paljon pitemmälle ja varsinkin finanssioligarkialla on tavattomasti enemmän mahdollisuuksia määräillä vieraasta pääomasta

kuin vuosisadan alussa. Monopolit ja finanssioligarkia ovat nyt paljon voimakkaampia.

Vuosisadan alussa pidettiin suurena tehdasta, jossa oli 1 000 työläistä. Nyt sellaista teollisuuslaitosta pidetään keskisuurena. Suuria kapitalistisia teollisuuslaitoksia ovat nyt sellaiset, joissa on vähintään 10—20 tuhatta työläistä ja toimihenkilöä.

Vuosisadan alussa pidettiin jo erittäin suurena sellaista toiminimeä, jonka varat olivat 100 milj. dollaria. Nykyään Standard Oil Company -ryhmän varat ovat noin 10 mrd. dollaria, American Telephone and Telegraph -yhtiön varat 8 mrd. dollaria. Monien miljardien dollarien aktiivat on Royal Dutch-Shellillä ja United States Steel Co:lla sekä monilla muilla monopoliyhtymillä.

Jo vuosisadan alussa monopoliyhtymistä tuli imperialistisissa maissa ratkaiseva voima. Mutta ne eivät olleet vielä läheskään niin mahtavia kuin nyt, jolloin esimerkiksi kolme yhtiötä hallitsee USAn alumiini- tai automarkkinoita.

Vuosisadan alussa finanssioligarkian mahti oli verrattomasti pienempi kuin nykyään. V. I. Lenin kirjoitti teoksessaan *Imperialismi kapitalismin korkeimpana vaiheena*, että Rockefeller ja Morgan hallitsivat 11 mrd. markan, ts. 2,5 mrd. dollarin suuruista pääomaa. Victor Perlo teoksessaan *Finanssimagnaattien valtakunta* laskee heidän hallintapiiriinsä kuuluvan 126 mrd. dollaria. Vaikka otetaan huomioon dollarin arvon aleneminenkin, heidän valtansa on sittenkin laajentunut 20—25-kertaisesti. Finanssioligarkian valta on tällöin paljon verhotumpaa kuin ennen. Monopolien todelliset johtomiehet kätkeytyvät useinkin finanssiyhtymien tai tytäryhtiöiden taakse.

Tämän kaiken tuloksena tuotannon yhteiskunnallisen luonteen ja yksityiskapitalistisen omistusmuodon välinen ristiriita on nyt paljon kärkevämpi kuin vuosisadan alussa.

Näin suuret määrälliset muutokset eivät ole voineet olla johtamatta laadullisiin, rakenteellisiin muutoksiin. Tuotannon keskittyminen on tehnyt mahdolliseksi uuden tekniikan nopean juurruttamisen tuotantoon. Uusimman teknillisen välineistön käyttö puolestaan vaatii tuotannon edelleen keskittämistä jättiläismäisiin tuotantolaitoksiin. Pääoman ja tuotannon voimakkaan keskittymisen pohjalla

on valtiomonopolistinen kapitalismi kehittynyt täydelliseksi. Finanssioligarkia turvautuu yhä monimutkaisempiin keinoihin ja menettelytapoihin käyttäessään rikastumistarkoituksessa hyväkseen koko yhteiskunnan pääomaa, mm. työläisten ja toimihenkilöiden säästöjä. Pankkien ja teollisuuden väliset suhteet ovat muuttuneet. Samoin on muuttunut myös liikatuotantopulista aiheutuvien rasitusten jakaantuminen.

Mutta ei porvariston rikkauksien suunnaton kasvu, ei monopolien kasvanut mahti enempää kuin valtiomonopolistisen kapitalismin täydellinen kehittyneisyyskään ole pysäyttänyt historiallista kapitalismin luhistumisprosessia, ei ole saanut aikaan kapitalismin tilapäistä vakaantumista — kuten ensimmäisen maailmansodan jälkeen — eikä lujittanut kapitalismin taloutta. Siitä ovat osoituksena imperialististen maiden talouden militarisointi, inflaatio, kapitalististen maailmanmarkkinoiden pirstoutuneisuus, kroonillinen maatalouspula, kärkevä luokkataistelu, imperialismin yleinen heikkenemisprosessi ja sen rinnalla tapahtuva sosialistisen maailmanjärjestelmän lujittuminen.

Tarkastelkaamme näitä muutoksia yksityiskohtaisemmin.

Nykypäivien tekniikka eroaa perinpohjaisesti vuosisadan alun tekniikasta. Siihen aikaan teollisuuden ja kulkulaitoksen voimatalous perustui höyrykoneeseen kuten pääasiassa Marxinkin aikoina. Nykyään käytetään polttomoottoreita, sähkö- ja atomivoimaa. Vuosisadan alussa tuotannossa olivat vallitsevina erillisinä toimivat koneet, ja jokaisella koneella oli oma hoitajansa. Työsuoritukset riippuivat ensi sijassa työläisten henkilökohtaisesta taidosta. Sen johdosta kapitalistisissa tuotantolaitoksissa otettiin käytäntöön Taylorin, Gilbrethin ym. laatimia hiotusjärjestelmiä. He tutkivat työläisten työliikkeitä tuotannossa, mittasivat niihin käytetyn ajan ja määrittelivät kutakin liikettä varten tarvittavan maksimiajan (useinkin sekunneissa). Samoin luotiin monimutkainen palkkajärjestelmä, jolla kaikki työläiset pakotettiin valmistamaan yhtä paljon tuotteita kuin „parhaat", suorituskykyisimmät työläiset valmistivat.

Nykyään käytetään erillisten koneiden asemesta monimutkaista konejärjestelmää, jossa koneet on kytketty

toisiinsa liukutyöjärjestelmän pohjalla. Työvauhdin sanelee kone, työläisen on työskenneltävä sen sanelun mukaan. Siksi kapitalistit ovat korvanneet Taylor-menetelmän nykyaikaisemmilla hienpuserrusmenetelmillä, jotka vastaavat nykyaikaisen tekniikan luonnetta, tuotannon koneellistamista ja automatisointia. Sen vuoksi urakkapalkkajärjestelmä vanhenee ja käy tarpeettomaksi. Aikakauslehti *Economist* kirjoittaa esimerkiksi englantilaisessa Vauxhallin autotehtaassa sovellettavasta työpalkkajärjestelmästä seuraavaa: „Vauxhallin tehtaalla maksetaan kaikista töistä aikapalkka. V. 1956 yhtiö päätti, ettei työn maksu sen tulosten mukaan ole enää tehokkaana kannustimena koneellistetuilla aloilla, joilla työn tahdin määräävät koneet eivätkä ihmiset. Siksi lisäpalkkioihin perustuva työpalkka muutettiin yleiseksi aikapalkaksi niin kuin useissa tapauksissa on tehty Amerikassa... Vallitsevan käsityksen mukaan se on antanut miltei kaikissa tapauksissa hyviä tuloksia. Korkean kysynnän kausina tuottavuus ei ole tiettävästi laskenut." *

Yhä laajemman käytön saavat täysautomatisoidut tehtaat, joissa työläiset yleensä eivät tee ruumiillista työtä, vaan valvovat koneita, poistavat sattuvat häiriöt ja suorittavat pieniä korjauksia. Kybernetiikkaa sovelletaan yhä laajemmassa mitassa automaattisen tehtaan työskentelyn ohjaamiseen tehtaan konttorista käsin.

Uusimmat teknilliset laitteet ovat kalliita. Ne vaativat suuria pääomia ja tuotannon järjestämistä laajassa mittakaavassa. Se on ylivoimaista pienille ja jopa keskisuurillekin tuotantolaitoksille. Suurten tuotantolaitosten etuisuus pieniin verrattuna on käynyt vieläkin tuntuvammaksi. Vuosisadan alussa, jolloin tehtaiden konekanta koostui sarjasta samantyyppisiä koneita (kutomakoneita, metallin- tai puuntyöstökoneita), eivät tuotantokustannukset tavarayksikköä kohti olleet pienessä 50 konetta käsittävässä tehtaassa paljoakaan suuremmat kuin saman alan suuressa tehtaassa, jossa oli 1 000 konetta. Nykyään vanhojen koneiden varassa toimiva pieni tuotantolaitos ei voi kauan pysyä pystyssä samalla teollisuuden alalla toimivan tehdasjättiläisen rinnalla, jossa sovelletaan tuotantoon nyky-

---

* *The Economist*, 2. I 1960, p. 14.

ajan uusimman tekniikan saavutuksia. Uusin tekniikka lujittaa entisestäänkin monopolien herruutta nykyisen kapitalismin taloudessa.

Kehittyneiden kapitalistimaiden maataloudessa on tapahtunut perusteellisia muutoksia. V. I. Lenin totesi vuosisadan alussa, että maatalous on yhä vielä manufaktuuriasteella. Kehittyneiden maiden suuret maataloustuotantolaitokset harjoittavat nykyään koneellistettua maanviljelystä. Konetekniikan voimaperäinen juurruttaminen maataloustuotantoon on aiheuttanut pääomansijoitusten voimakasta kasvua.

Farmarien omaisuuden arvo USAssa
(tammikuun 1. pnä)

Vuodet	Koneiden ja kaluston arvo (milj. dollaria)*	Työvoimaa farmeilla (milj. henkeä)*	Koneiden ja kaluston arvo (dollareissa)** keskimäärin	
			1 eekkeriä kohti	1 työntekijää kohti
1910	1 395	13,6	1,9	103
1958	17 400	7,5	16,6	2 320

Esitetyt numerot antavat selvän kuvan niistä muutoksista, joita USAn maataloudessa on tapahtunut puolen vuosisadan kuluessa. Maatalouden työntekijäin lukumäärä on tänä aikana supistunut noin puolella. Kun otetaan huomioon, että dollarin nykyinen arvo on puolet v. 1910 arvosta, on koneiden ja kaluston yleinen arvo USAn farmeilla noussut 6-kertaisesti, yhtä eekkeriä kohti laskettuna enemmän kuin 4-kertaisesti ja yhtä farmeilla työskentelevää kohti laskettuna 11-kertaisesti. Koneiden ja muiden pääomansijoitusten laajan käytön tuloksena puolet USAn maataloudessa työskentelevistä työläisistä tuottaa nykyään kaksi kertaa enemmän maataloustuotteita (luonnossa) kuin v. 1910. Toisin sanoen maataloustyöläisten vuotuinen

* Viralliset tiedot.
** Laskettu virallisten tietojen mukaan.

työn tuottavuus on kasvanut nelinkertaisesti. Samansuuntaista on ollut kehitys myös Kanadassa ja Länsi-Euroopassa. Ottamatta huomioon maankorkoa ja yhä vielä monilukuisia pientalonpoikaistalouksia, joiden yhteinen taloudellinen merkitys kapitalistisiin maataloustuotantolaitoksiin verrattuna vähenee vähenemistään, kehittyneiden kapitalistimaiden maatalous muuttuu tai on jo melkein muuttunut pääpiirteissään erääksi kapitalistisen koneellisen tuotannon alaksi. (Kehitysmaiden maatalous on suunnilleen samalla tasolla kuin vuosisadan alussakin.)

* * *

Valtiomonopolistinen kapitalismi, joka syntyi jo ensimmäisen maailmansodan aikana, on täysin kehittynyt. Valtiomonopolistisen kapitalismin olemassaolo ja kehitys perustuu siihen herruusasemaan, mikä monopoliyhtymillä on kapitalististen maiden taloudessa ja politiikassa kapitalismin yleisen kriisin oloissa, kapitalistisen järjestelmän viimeisessä vaiheessa, jolloin kapitalismi elää koko yhteiskuntajärjestelmänsä luhistumisen kautta.

Valtiomonopolistisen kapitalismin perimmäisenä tarkoituksena on yhdistää monopoliyhtymien ja porvarillisen valtion voimat kahden päämäärän saavuttamiseksi. Ne päämäärät ovat: 1) kapitalistisen järjestelmän säilyttäminen taistelussa oman maan vallankumouksellista liikettä sekä sosialismin leiriä vastaan ja 2) kansantulon uudestijako valtion toimesta monopolipääoman eduksi. Noiden päämäärien saavuttamiseksi on voitettava suuria vaikeuksia ja ristiriitoja.

Kapitalistista järjestelmää puolustaessaan monopolistit saavat tukea ei-monopolistiselta porvaristolta, koroillaeläjiltä, maanomistajilta ja maaseutukapitalisteilta, ts. omistavilta luokilta. Mutta muuttaessaan valtiomonopolistisen kapitalismin avulla kansantulon jakoa omaksi edukseen ja kaikkien muiden yhteiskuntakerrosten vahingoksi monopolistit syventävät kuilua itsensä ja muiden omistavien kerrosten välillä, lisäävät eristyneisyyttään yhteiskunnan sisällä.

Monopoliyhtymien ja valtion voimien yhdistäminen tapahtuu ensi sijassa monopoliyhtymien ja valtiokoneiston yhteenkasvamisen muodossa. Monopoliyhtymät lähettävät

omia edustajiaan* valtiokoneiston johtaville paikoille — ministereiksi, senaattoreiksi tai parlamentin jäseniksi. Ja toisaalta kenraaleja, diplomaatteja sekä ministereitä siirtyy yhtä mittaa valtion palveluksesta paremmin palkattuihin monopoliyhtymien toimiin.

Valtion ja monopoliyhtymien voimien yhdistymistä tapahtuu myös siten, että ne ratkovat yhdessä tärkeitä taloudellisia kysymyksiä. Eikä se ole suinkaan kommunistien propagandaa. Ranskalaisten teollisuudenharjoittajien lehti *Entreprise* (elokuu 1959) kirjoitti vastatessaan kysymykseen kuka määrittelee Ranskan politiikan: „Ranskan taloudellinen järjestelmä on varsinkin sodan jälkeen sellainen kapitalistinen järjestelmä, jossa valtio ja yksityisyrittäjät täydentävät toisiaan. Kaikki tärkeimmät ratkaisut ovat lähtöisin näistä kahdesta keskuksesta — valtiovallan elinten ja yksityissektorin johtajien taholta, ja niiden toimintaa koordinoidaan. Lisäksi nämä kaksi voimaa usein yhtyvät, silloin kun yksityisen sektorin edustajat osallistuvat päätösten tekoon valtiovallan elimissä." **

Täysin kehittynyt valtiomonopolistinen kapitalismi ilmenee pääasiallisesti siinä, että valtio sääntelee maan talouselämää, omistaa teollisuuslaitoksia, ottaa haltuunsa suurimman osan kansantulosta ja jakaa sen uudelleen.

Valtion harjoittama talouselämän säännöstely ja valtion omaisuus eivät suinkaan ole monopolistien ihanteita. Monopolistit turvautuvat siihen silloin, kun kapitalismia uhkaa vaara — maailmansotien ja syvällisten liikatuotannonpulien aikana. He kannattavat toisinaan kansallistamistakin, mutta vain tappiollisten talousalojen kansallistamista ja sillä ehdolla, että saavat edullisen korvauksen. Kun monopolistit tuntevat asemansa vankaksi, he vaativat ja ajavat läpi vaatimuksensa valtion säännöstelyn lopettamisesta tai rajoittamisesta ja valtion teollisuuslaitosten palauttamisesta yksityisille. Länsi-Saksassa

---

* Finanssioligarkian huiput ovat yleensä kauan pidättyneet osallistumasta henkilökohtaisesti ja avoimesti valtion asioiden hoitoon; tästä oli poikkeuksena Mellon USAssa. Toisen maailmansodan aikana ja sen jälkeen tilanne on muuttunut: niinpä esimerkiksi Eisenhowerin hallitukseen kuului 9 miljonääriä; Rockefeller on New Yorkin valtion kuvernööri.

** Lainaus L. Leontjevin artikkelista kirjasta *Проблемы современного капитализма*. Сборник статей, М., 1959, стр. 326.

esimerkiksi ryhdyttiin v. 1959 myymään yksityiselle pääomalle hitleriläisen teollisuuslaitoksen (Volkswagen-autotehtaan) lisäksi myös Preussagin tehdasta, joka on ollut jo 19. vuosisadalta osittain Preussin valtion omaisuutta. Näiden tuotantolaitosten myynti liittyy „kansan kapitalismin" propagandaan, sillä osa pikku osakkeista myydään työläisille. Sen vuoksi valtiomonopolistisen kapitalismin kehitys tähän suuntaan on epätasaista.

Valtionbudjetin kautta uudestijaettava kansantulon osa kasvaa melkein lakkaamatta.

Valtio ottaa kansalaisiltaan nykyään enemmän kuin neljännen osan kansantulosta ja jakaa tuon valtavan summan uudelleen monopoliyhtymille edullisella tavalla, käyttäen siinä apuna etupäässä veroja. Kaikkien verojen — valtionverojen, alue- ja kunnallisverojen — prosenttiluku koko kansantulosta oli: *

Länsi-Saksassa	Ranskassa	Englannissa	Italiassa	USAssa
32,5	31,1	29,2	28,0	25,2

Monopoliyhtymien runsaana tulolähteenä on valtionbudjetti, tarkemmin sanottuna valtion menot. Huomattava osa niistä käytetään maksuksi tavaratoimituksista ja erilaisista palveluksista, joita monopoliyhtymät suorittavat valtiolle korkeisiin monopolihintoihin.

USAn valtionmenot
(mrd. dollaria)

1900	1930	1938	1945	1950	1959	1960
0,5	3,4	7,2	100,4	40,1	81,0	78,4

Valtio auttaa monella tavoin monopoliyhtymiä ylläpitämään korkeita monopolihintoja kotimarkkinoilla. Se rajoittaa tavaroiden tuontia kiintiöillä ja kielloilla; korottaa tuontitavarain hintoja korkeilla tulleilla; edistää kotimaassa huonosti kaupaksi menevien tavaroiden vientiä myöntämällä luottoa toisille maille. Ja toisaalta valtio kieltää kokonaan tai vaikeuttaa monopoliyhtymien tarvitsemien raaka-aineiden vientiä. On mahdotonta luetellakaan kaikkia niitä hienoja menetelmiä, joiden avulla monopoliyhtymät käyttävät hyväkseen valtion budjettia.

---

* *U. S. News and World Report*, 13. IV 1959, p. 88.

Voidaan osoittaa vielä kolme tärkeintä kanavaa: lainojen ja apurahojen saanti valtiolta sillä verukkeella, että monopoliyhtymä valmistaa „maanpuolustuksen kannalta tärkeitä" tuotteita; maapalstojen, tuotantolaitosten jne. osto valtiolta alhaisilla hinnoilla; monopoliyhtymien verotuksen alentaminen kaikin keinoin.*

Valtion toiminta monopolien eduksi saavuttaa huippunsa sodan aikana, jolloin valtio säännöstelee koko maan raaka-aine-, kone- ja työvoimaresursseja monopolien etujen mukaisesti.

Kaikki valtion menot hyödyttävät ennen kaikkea monopoliyhtymiä. Nekin menoerät, jotka käytetään muka työtätekevien luokkien eduksi, hyödyttävät välillisesti monopoleja. Koulut kasvattavat niitä varten teknikkoja, insinöörejä ja tiedemiehiä. Lääkintähuollon tarkoituksena on suojella työläisten terveyttä, sillä työläiset rikastuttavat työllään monopoleja. Teiden, kanavien ja satamien rakentaminen supistaa kuljetusmenoja lisäten siten monopolien voittoja jne.

Valtion koko toiminta imperialistisissa maissa palvelee joko suoranaisesti tai välillisesti monopolipääoman etuja.

Valtiomonopolistinen kapitalismi on ääritaantumuksellista, koska sen kutsumuksena on suojella tuhoon tuomittua kapitalistista järjestelmää.

Siinä se eroaa jyrkästi valtiokapitalismista, jolla oli kapitalismin varhaisemmassa kehitysvaiheessa ja on kehitysmaissa vieläkin edistyksellinen merkitys tuotantovoimien kehityksen edistäjänä.

---

* Erikoisen mielenkiintoisia ovat pääomansijoitukset joudutetuin kuoletusehdoin. Valtio sallii monopoliyhtymien poistaa voitoistaan kuoletuksiin ja vapauttaa verotuksesta summia, jotka ylittävät 3- ja 4-kertaisesti todelliset kuoletukset. USAn monopoliyhtymät rakensivat tehtaita joudutetuin kuoletusehdoin, vuotuisen kuoletuksen ollessa tavallisesti 20%:

	Summa (milj. doll.)	Kaikkien uusien pääomansijoitusten prosenttiluku
Ensimmäisen maailmansodan aikana	650	11
Toisen „ „	5 700	52
Korean sodan aikana	21 500	66

(Taulukko on otettu S. Dalinin käsikirjoituksesta *Военно-государственный монополистический капитализм в США.)*

* * *

20. vuosisadan aikana finanssioligarkian valta on huomattavasti voimistunut. Sen menetelmät vieraan pääoman hallitsemiseksi ovat nyt paljon monimutkaisemmat ja peitetymmät.

Finanssioligarkian valta ei perustu niinkään paljon sen omaan pääomaan kuin vieraan pääoman hallitsemiseen. Morganin omaisuuden arvo jää alle miljardin dollarin (aikakauslehti *Fortune'in* arvion mukaan), eikä hän ole USAn rikkain mies. Mutta hänen määräysvallassaan on kymmeniä miljardeja dollareita vierasta pääomaa. Ne menetelmät, joilla suhteellisen pienen pääoman omistava finanssioligarkia piti vuosisadan alussa valtansa alla monin verroin suurempaa vierasta pääomaa, lukija tuntee Leninin teoksesta *Imperialismi kapitalismin korkeimpana vaiheena,* emmekä rupea luettelemaan niitä uudelleen. Finanssioligarkia on kehittänyt vuosisadan mittaan paljon uusia hiottuja menetelmiä, joilla se pitää hallinnassaan suuria teollisuuslaitoksia omistaen suhteellisesti vähän omaa pääomaa. Sellaisiin menetelmiin kuuluu: äänettömien osakkeiden (Preferential shares) ja useampaan kuin yhteen ääneen oikeuttavien erikoisosakkeiden liikkeellelasku; osakeyhtiöiden säännöt antavat useinkin äänioikeuden vain niille osakkeenomistajille, joilla on vähintään 10, 50 tai 100 osaketta; edelleen voidaan käyttää hyväksi osakkeita, jotka niiden omistaja on tallettanut „ystävällismieliseen" pankkiin, pantannut jne. Tuloksena tästä „tavallisilla" osakkeenomistajilla ei ole mitään sananvaltaa yrityksessä, johon he ovat rahansa sijoittaneet, eivätkä he usein edes tiedä, kuka on kyseisen osakeyhtiön todellinen isäntä. Samanaikaisesti finanssioligarkia, joka omistaa pienen määrän osakkeita — joskus vain 5% —, pitää kyseistä teollisuuslaitosta valtansa alla nimeään ilmaisematta ja anastaa itselleen erilaisin keinoin paljon suuremman osan voitoista kuin se minkä „kantaosakkeiden" omistajat saavat osinkoina.

Aivan uutena ilmiönä on mainittava niin sanotut „investointitrustit" („Investment trusts"). Ne ovat kapitalistisia yrityksiä, jotka on perustettu ostamaan teollisuuden, kaupan tai pankkitoimen alalla toimivien yhtiöiden osakkeita.

Trusti kerää hallussaan olevilla eri tuotantolaitosten osakkeilla osingot ja jakaa saadun summan uudelleen omien osakkaittensa kesken. Nämä osakkaat ovat itse asiassa koroillaeläjiä, ja trustin tarkoituksena on vähentää sitä riskiä, mikä sen osakkailla olisi, jos kukin heistä sijoittaisi kaikki rahansa yhden tai kahden tuotantolaitoksen osakkeisiin. Se on näennäistä pääomaa toiseen potenssiin korotettuna. Sellaiset laitokset antavat niitä perustavalle finanssioligarkialle mahdollisuuden hallita vieraan pääoman avulla tuotantolaitoksia, joiden osakkeita kyseinen investointitrusti on hankkinut.

Finanssioligarkia on keksinyt säästökassojen ja pankkien lisäksi uusia tehokkaita kanavia väestön säästövarojen keräämiseksi. Niitä ovat vakuutusyhtiöt, ennen kaikkea henkivakuutusyhtiöt. Vuonna 1958 USAn henkivakuutusyhtiöiden yhteiset varat käsittivät 107 mrd. dollaria, joista 54 mrd. dollaria oli sijoitettu osakkeisiin ja obligaatioihin. Mainittujen yhtiöiden vararahastot olivat v. 1958 miltei yhtä suuret kuin talletusten kokonaissumma kaikentyyppisissä säästökassoissa, jota paitsi tuo summa kasvoi pelkästään vuoden 1958 aikana 4,2 mrd. dollaria.* Englannissa vakuutusyhtiöiden varat v. 1958 olivat 6 mrd. puntaa. Niistä oli sijoitettu yksityisten yhtiöiden osakkeisiin ja obligaatioihin 2,2 mrd. puntaa. Kaikkien Englannin pankkien ja rahalaitosten varat olivat 11,5 mrd. puntaa. Vakuutusyhtiöillä on eräs suuri etuisuus pankkeihin ja säästökassoihin verrattuna: luottopulan puhjetessa niistä ei oteta joukkomitassa pois talletuksia. Vakuutetut voivat sanoa vakuutuksensa irti ja vaatia rahansa takaisin. Se kuitenkin merkitsisi heille suuria tappioita. Vakuutusyhtiöt voivat sitä paitsi pitkittää muodollisin perustein maksuaikaa niin kauan kunnes luottopula menee ohi. Ei ole ihme, että finanssioligarkian keskuudessa käydään usein taistelua herruusasemasta vakuutusyhtiöissä.

Eläkerahastot ovat merkitykseltään verrattavissa vakuutusyhtiöihin.

Vuosisadan alussa, jolloin teollisuus kehittyi myrskyisästi (varsinkin Saksassa), teollisuuden omat varat eivät riittäneet läheskään sen edelleen kehittämiseen ja se

---

* *Statistical Abstract of the United States*, 1959, p. 472.

tarvitsi jatkuvasti pankkiluottoa ei ainoastaan käyttövaroiksi, vaan myös laajentaakseen kiinteää pääomaa.

Teoksessaan *Finanssipääoma* Hilferding kirjoitti: „Yhä lisääntyvä osa teollisuuspääomasta ei kuulu niille teollisuudenharjoittajille, jotka sitä käyttävät. He saavat määräysvallan pääomaan vain pankin välityksellä..." * Tällä perustalla pankit pitivät teollisuuslaitoksia riippuvaisuusasemassa. Sittemmin ja varsinkin toisen maailmansodan jälkeen tämä tilanne on muuttunut. (Ja silläkin kaudella se piti paikkansa etupäässä Saksaan ja kehitysmaihin nähden, mutta ei koskenut Englantia, kuten Hilferding itsekin kirjoittaa.) Siihen vaikutti ratkaisevalla tavalla kaksi tekijää. Sodan aikana ja sodan jälkeen suurmonopoliyhtymät kykenivät jättämään korkeista voitoista itselleen suuria vararahastoja. Inflaatio vahvisti teollisuusmonopolien asemia, sillä suurin osa niiden varoista oli kiinnitetty rakennuksiin, koneisiin ja kalustoon, raaka-aineisiin ja valmiisiin tuotteisiin, joiden hinnat nousivat inflaation mukana, ja ne saattoivat maksaa pankeille vanhat velkansa arvonsa menettäneenä valuuttana. Pankit eivät voittaneet inflaatiosta. Ne tosin maksavat asiakkailleen talletukset arvonsa menettäneenä valuuttana, mutta saavat samanlaista valuuttaa myös omilta velallisiltaan. Tämä eroavaisuus muuten selittää sen, miksi teollisuuspääoman edustajat, esimerkiksi tunnetut amerikkalaiset professorit Slichter ja Hansen, esiintyvät inflaatiokysymyksessä aivan keynesiläisessä hengessä, „säännöstellyn inflaation" puolesta. Sen sijaan pankkipääoman äänenkannattajat, kuten esimerkiksi *First National City Bank* tai *Guaranty Trust Company,* asettuvat vakaan valuutan kannalle.

Teollisuusmonopolit ovat saavuttaneet enemmän tai vähemmän pankeista riippumattoman aseman. Nykyään teollisuusmonopolit tavallisesti laajentavat kiinteää pääomaansa omilla varoillaan.

Amerikkalaiset osakeyhtiöt käyttivät 1958 tuotantolaitosten rakentamiseen ja kalustoon yhteensä 21,5 mrd. dollaria. Niillä oli sitä varten sisäisiä varoja: jakamattomia

---

* *R. Hilferding,* Das Finanzkapital, Berlin 1955, S. 355.

voittoja 6 mrd. dollaria, kuoletusrahastoja 21,5 mrd. dollaria. *

Vuosina 1949—56 rahoitettiin Englannissa 67—89% pääomansijoituksista sisäisillä varoilla, 7—11% obligaatiolainoilla ja 2—12% pankkiluotolla.

Suuret teollisuusmonopolit muodostavat nykyään ylivoitoistaan niin suuria vararahastoja, etteivät ne yleensä tarvitse pankkiluottoa, vaan vieläpä perustavat itse tai ostavat suuria pankkeja. Niinpä Rockefeller osti yhden USAn suurimmista pankeista, Chase Bankin. Monopoliyhtymä I. G. Farbenindustrie omisti toisen maailmansodan edellä oman suuren pankkinsa.

Pankin toisarvoinen merkitys teollisuusmonopoleihin verrattuna ilmenee seuraavasta USAta koskevasta tilastosta.**

USAn johtavien yhtymien puhdas tulo veropoistojen jälkeen
(mrd. doll.)

Vuodet	Yhteensä	Jalostus-teollisuus	Kaikki finanssiyhtymät	Liikepankit
1957	15,8	10,4	1,3	0,8
1958	13,9	8,5	1,4	0,9

Kaikkien finanssiyhtymien puhdas tulo oli $^{1}/_{6}$—$^{1}/_{8}$ teollisuusmonopolien tuloista.***

Pankkien ja teollisuusmonopolien välisten keskinäissuhteiden muuttuminen ei kuitenkaan merkitse sitä, etteivät investointipankit saa voittoa teollisuuslaitosten osakkeiden ja obligaatioiden liikkeellelaskusta (lukuunottamatta niitä tapauksia, jolloin uusia osakkeita myydään vain vanhoille osakkeenomistajille). Esimerkiksi myydessään v. 1956 Fordin osakkeita myyntimenestyksen takaavien investointipankkien syndikaatti sai välityspalkkiona

* *Economic Report of the President*, 20. I 1959, p. 207.
** *First National City Bank Monthly Letter*, March 1959, p. 21.
*** Luonteenomaista tässä on, että vuosi 1958, joka osoittaa etupäässä pulavuosina 1957—58 anastettua voittoa, näyttää pankkien osalta voittojen nousua, kun taas teollisuudenharjoittajien voitot pienenivät huomattavasti. Pankit siis hyötyvät toisten vaikeuksista.

15,3 milj. dollaria, ts. 1,5 dollaria osakkeelta,* vaikka pankit eivät itse asiassa ottaneet kantaakseen mitään riskiä. Mutta vain niillä on vastaava koneisto ja suhteet osakkeiden levittämiseksi „kansan" keskuuteen. Ford olisi tullut toimeen ilman pankkien välitystäkin, mutta osakkeiden levittämiseksi „kansan" keskuuteen olisi pitänyt perustaa koko maata käsittävä vakinainen koneisto.

Kysymys pankkien ja teollisuusmonopolien keskinäisistä suhteista menettää kuitenkin yhä enemmän merkitystään, koska sama suppea finanssioligarkian ryhmä hallitsee yhä suuremmassa määrin sekä pankkeja että teollisuusmonopoleja.

Kehitysmaissa pääomien puute tuntuu kärkevänä, ja pankit hallitsevat siellä teollisuutta voimakkain ottein vielä tänäkin päivänä.

Monopolien voimistumisen ja valtiomonopolistisen kapitalismin kehityksen johdosta *on liikatuotantopulista aiheutuvan rasituksen jakautuminen muuttunut.* Vuosisadan alussa hintojen voimakas lasku pula-aikoina, ankarat luottopulat ja vararikkovyöryt sälyttivät huomattavan osan talouspulien aiheuttamista tappioista porvariston niskoille. Nykyään suuret monopoliyhtymät eivät alenna pulien aikana hintoja eivätkä kärsi vararikkoja (tarpeen tullen valtio auttaa niitä). Pulan koko taakka rasittaa miltei yksinomaan pitkällisestä joukkotyöttömyydestä kärsivää työväestöä, kehitysmaita niiden tuottamien tavaroiden hintatason laskun seurauksena ** sekä myös ei-monopolistisen porvariston heikompaa osaa. Suurporvaristo menettää pulien johdosta hyvin vähän. Mutta syvällinen ja pitkällinen liikatuotantopula kapitalismin yleisen kriisin ja kahden järjestelmän välisen taistelun nykyisessä vaiheessa käy porvaristolle poliittisesti vaaralliseksi.

* * *

Huolimatta siitä, että kehittyneimmissä kapitalistisissa maissa esiintyy suhteellisen voimakasta tuotannon kasvua ja valtavaa pääoman kasaantumista, *nykypäivien*

---

* Ks. *V. Perlo,* The Empire of High Finance, 1957, p. 76.

** Kuten jo ylempänä osoitimme, imperialististen maiden suurpääoma, varsinkin Englannin suurpääoma, hyötyi viimeisen talouspulan aikana kehitysmaista tuotavien raaka-aineiden hintatason laskusta enemmän kuin menetti pulan johdosta.

kapitalismi on monessa suhteessa ei vain poliittisesti, vaan taloudellisestikin heikompi kuin vuosisadan alun kapitalismi.

Kapitalismi ei kykene antamaan työtä kaikille niille, joiden toimeentulon lähteenä on oman työvoiman myynti. Vuosisadan alussa pääasiassa vain talouspulien aikana ilmaantuvan teollisuuden vara-armeijan tilalle on tullut vakinainen työttömien armeija. Rikkaimmassa kapitalistisessa maassa, USAssa, oli virallisten tietojen mukaan maaliskuussa 1960 vielä hyvien suhdanteiden vallitessa 4,2 milj. täystyötöntä, lukuunottamatta likimain samaa määrää työläisiä, jotka työskentelevät 1—14 tuntia viikossa, ts. olivat tosiasiallisesti myöskin työttömiä. Jos otetaan laskuihin ne, joilla oli työpaikka, mutta jotka eivät olleet työssä (tehtaiden väliaikaisen sulkemisen, lakkojen ym. takia), niin työttömien luku oli noin 10 miljoonaa. Jos oletetaan, että jokaisella työttömällä oli keskimäärin vaikkapa vain yksi huollettava, tuo luku nousee noin 20 milj. henkeen, mikä vastaa Belgian, Tanskan, Suomen ja Irlannin yhteenlaskettua väkilukua. Kun viralliseen lukuun lisätään maatalouden liikaväestön muodossa esiintyvä näkymätön työttömyys (kuten Italiassa, Espanjassa, kehitysmaissa), osoittautuu työttömien luku kapitalistisessa maailmassa todennäköisesti noin 50—100 miljoonaksi.

Eräät talouden alat kehittyneissä maissa ovat kroonillisessa kriisitilassa (hiiliteollisuus, puuvillateollisuus, maatalous ym.), mikä voimistaa entisestäänkin vakinaisen työttömien armeijan kasvutendenssiä.

Erotukseksi vuosisadan alkukaudesta nykyään ei ole olemassa yhtenäisiä kapitalistisia markkinoita. Alueellisesti supistuneet kapitalistiset maailmanmarkkinat ovat jakaantuneet punta-, dollari- ym. valuuttavyöhykkeisiin. Tavarakiintiöiden ja suosintatullien säätämisen sekä suosituimmuusjärjestelmän puuttumisen johdosta eri maiden kapitalisteilla on hyvin erilaiset kilpailumahdollisuudet. Pääomat eivät voi siirtyä vapaasti: pääoman vientiin on hankittava lupa tai sitten valtio itse ottaa hoitaakseen pääoman viennin vapauttaen monopoliyhtymät riskistä jne. Vaikka yritetäänkin luoda yhtenäisiä markkinoita useamman maan alueelle, esimerkiksi kuuden länsieurooppalaisen maan yhteismarkkinoita Länsi-Saksan johdolla ja

seitsemän maan yhteismarkkinoita Englannin johdolla, eri monopoliryhmien eturistiriidat vaikeuttavat suuresti sellaisia yrityksiä ja asettavat toisen länsieurooppalaisten maiden ryhmän toista vastaan. „Yhteismarkkinoilla", joihin kuuluvat Länsi-Saksa, Ranska, Italia, Hollanti, Belgia ja Luxemburg Länsi-Saksan johdolla, on vastassaan „vapaakauppa-alue", johon kuuluvat Englanti, Ruotsi, Norja, Tanska, Sveitsi, Itävalta ja Portugali Englannin ollessa johtoasemassa.

Yhtenäisten kapitalististen markkinoiden puuttuminen osoittaa kapitalistisen talouden epävakaisuutta. Se on johtanut maailmanrahan — kullan — varsin epätasaiseen jakaantumiseen. Pienellä Sveitsillä, jonka väkiluku on 5 miljoonaa, on 2 mrd. dollarin kultavaranto, Ranskassa on 44 milj. asukasta, mutta sillä on vajaan miljardin dollarin kultavaranto. Intian asukasluku on lähes 400 miljoonaa, ja se omistaa 250 milj. dollarin suuruisen kultavarannon.

Kapitalismin perusristiriita, tuotannon yhteiskunnallisen luonteen ja yksityisomistuksen välinen ristiriita synnyttää kärjistyessään markkinain kroonillista ahtautta kapitalistisissa maissa. Se pakottaa kapitalistit myymään tavaroita vähittäismaksulla, jolloin kuluttajan vastaiset tulot käytetään jo tänään. USAssa on autojen myynti vähittäismaksulla käynyt niin yleiseksi, ettei ostajalle enää ilmoiteta edes hänen haluamansa auton hintaa, vaan sanotaan, että siitä on maksettava sanokaamme 36 kuukauden aikana niin ja niin paljon kuussa. V. 1960 lopulla kulutusluoton summa nousi USAssa 55 mrd. dollariin. Vähittäismaksukauppa leviää nopeasti myös Englannissa ja muissa kapitalistisissa maissa.

Kulutusluoton kautta monopoliyhtymät tietenkin ryöstävät kuluttajia. Niinpä finanssiyhtymä General Motors perii myydessään autoja vähittäismaksulla 12% vuosikoron ja ellei ostaja suorita erääntyvää maksua aikanaan, yhtiöllä on oikeus ottaa auto pois. Käytännössä on vieläkin korkeampia korkoprosentteja, jopa 31% vuodessa.*

Vuosisadan alun kapitalismiin verrattuna kulutusluotto on aivan uusi ilmiö.

---

* *U. S. News and World Report*, 11. IV 1960, p. 50.

Nykyajan kapitalistisen talouden epävakaisuutta vuosisadan alun kapitalismiin verrattuna ilmaisee inflaatio, joka on koskenut kaikkien kapitalististen maiden valuuttoja. Vieläpä USAssakin, vaikka sillä oli valtavat kultavarannot, dollarin ostokyky on kulutustavarain hintaindeksin mukaan otettuna laskenut viimeisten 10 vuoden aikana 24%.

Rahan ostovoiman aleneminen ei ole pelkästään inflaation, vaan myös monopolien toiminnan seurausta. Hintaindeksi USAssa oli toukokuussa 1959 seuraava (1947—49 = 100):

Alumiini	Teräs	Huonekalut	Tekstiilit	Nahkatuotteet	Elintarvikkeet
168	170	124	94	118	108

Epäilemätöntä on, että teräksen arvo (ts. tavarayksikköön sisältyvä yhteiskunnallisesti välttämätön työaika) on laskenut enemmän kuin huonekalujen tai nahkatuotteiden arvo. Se tosiasia, että terästuotteiden hinnat ovat nousseet paljon suuremmassa määrin kuin vähemmän monopolisoitujen tavarain hinnat, osoittaa monopolien mahtia; ne korottavat tavaroittensa hintoja huomattavasti yli niiden arvon turvaten siten itselleen ylivoitot.

Sodanjälkeinen inflaatio aiheutui siitä, että toisen maailmansodan aikana ja sen jälkeen poistettiin kansantulosta tuottamattomiin tarkoituksiin suurempia summia kuin mitä pääoman normaali toiminta sallii.

Merkitseekö tämä sitä, ettei kapitalismi yleensä enää kykene pitämään valuuttaa vakaana? Ei merkitse. Useimmat kapitalistimaat voisivat nytkin pitää valuuttansa vakaana. Mutta teollisuusmonopolit eivät halua sitä. Rahan arvon „hidas" alentaminen luo pääomalle erittäin edulliset olosuhteet työtätekevien riiston voimistamiseksi, koska työläisten ja toimihenkilöiden reaalipalkka jatkuvasti laskee rahan arvon alenemisen johdosta. Se pakottaa heidät taistelemaan rahapalkan korottamisen puolesta. Syntyy pettävä vaikutelma, että työväenluokka käy koko ajan hyökkäystaisteluja ja kapitalistit puolustautuvat, vaikka monopoliyhtymät kehittävät todellisuudessa hyökkäystä työtätekevien elintasoa vastaan.

Militarisointi. Kapitalististen maiden talouselämän militarisoinnin perussyy on poliittinen. Tuntien alituista

sosialistisen vallankumouksen pelkoa finanssioligarkia on militarisoinut koko talouselämän: tuotanto, tekniikka ja tiede palvelevat ennen kaikkea aseistautumista. „Rauhanaikaiset" aseistautumismenot ovat paisuneet ennen kuulumattomiin summiin. USAn sotilasmenot v. 1900 olivat 191 milj. dollaria ja v. 1962 yli 55 mrd. dollaria.

Eräänä syynä kehittyneiden kapitalistimaiden talouselämän militarisointiin on kapitalististen markkinain ahtaus, tavarain realisoinnin vaikeudet laajojen työtätekevien joukkojen alhaisen ostokyvyn johdosta — ilmiö, joka on kapitalismin oloissa aivan kiertämätön ja yhä voimistuu viimeisen kymmenvuotiskauden aikana saavutetun nopean teknillisen edistyksen johdosta.

Militarismi on selvin osoitus nykyisen kapitalismin lahoamisesta. Aseet eivät ole tuotantovälineitä eivätkä normaaleja kulutusesineitä. Sotilasmenot eivät tuota kansalle mitään hyötyä; ne ovat kapitalistisen yhteiskunnan suuria lisämenoja (faux-frais), oikeastaan suoranaisia poistoja kansantulosta. Samalla ne ovat monopolistisen pääoman vaikutusvaltaisille ryhmille eniten voittoa tuottava tekijä. Sen vuoksi monopolipääoma yleensä vastustaa „kylmän sodan" lopettamista ja todellisen aseistariisunnan toimeenpanemista koskevia kansojen vaatimuksia. On kuitenkin olemassa myös sellaisia monopoliyhtymiä, jotka tuottavat tavaroita yksinomaan kotimarkkinoille. Ne vastustavat kohtuutonta aseistautumista, koska se vaatii suuria veroja.

Huomattavia muutoksia on tapahtunut pääoman viennin alalla. Vuosisadan alussa pääoman vienti oli yksityisen pääoman asia; valtio myönsi kyllä ulkovalloille lainoja, mutta ei harjoittanut pääoman vientiä. Nykyään noin puolet pääoman viennistä tapahtuu kokonaan tai puolittain valtion toimesta: Jälleenrakennuspankin toiminta, valtionlainat kehitysmaille, valtiontakuut yksityiselle pääoman viennille jne. Valtion harjoittamasta pääoman viennistä on tullut mitä tärkein välikappale kahden järjestelmän välisessä taistelussa.

Neuvostoliitto myöntää kehitysmaille lainoja 2,5% vuosikorolla ja auttaa siten niitä vapautumaan imperialistien finanssi-ikeestä. Imperialististen maiden harjoittamalla pääoman viennillä on kokonaan toisenlaiset tavoitteet.

Yksityispääoman viennin suunta on samoin muuttunut. Vuosisadan alussa pääoman viennin tarkoituksena oli ennen kaikkea turvata raaka-aineiden saanti Länsi-Euroopan teollisuudelle. Nykyään huomattava osa pääoman viennistä suuntautuu yhdestä kehittyneestä maasta toiseen etupäässä monopoliyhtymien tytäryhtiöiden rakentamisen muodossa. Tämä ilmiö on selitettävissä kapitalististen maailmanmarkkinain pirstoutuneisuudella ja palkkatason erilaisuudella. Niinpä esimerkiksi USAn suuryhtiöt ovat sijoittaneet Englantiin n. 3 mrd. dollaria, * sillä tehtaiden ollessa teknillisesti samalla tasolla kuin USAssa, palkkakustannukset ovat Englannissa paljon pienemmät ja siellä tuotetut tavarat nauttivat dominioissa „englantilaisina" tavaroina suosintatullitariffien suomia etuisuuksia. Luonteenomaista on niin ikään investoidun pääoman liike Kanadassa (mrd. dollareissa):

Sijoittajamaa	1900	1945	1958
USA	0,2	5,0	14,6
Englanti	1,0	1,7	3,1
Muut maat	—	0,4	1,4
Yhteensä . .	1,2	7,1	19,1

USAn ja Englannin yksityinen pääoma saa ulkomaisista sijoituksistaan niin suuria voittoja, että ne vastaavat vuotuista uuden pääoman vientiä. Toisin sanoen, uuden pääoman vienti tapahtuu maksutaseen kannalta katsoen ilman arvojen siirtoja.

Valtion harjoittama pääoman vienti kehitysmaihin turvaa poliittisten tarkoitusperien ohella suurpääomalle tavarain viennin näihin maihin korkeilla hinnoilla ja ilman mitään riskiä. Kapitalistimailta saatu apu on todellisuudessa näille samoille kapitalistimaille annettua apua.

* Ks. *Проблемы мира и социализма* № 9, 1959 г., стр. 20.

3. Kapitalismin sisällä tapahtuneet tärkeimmät sosiaaliset muutokset

Kapitalistisen yhteiskunnan luokkasuhteet eivät ole 20. vuosisadalla tietenkään muuttuneet. Kapitalistisessa yhteiskunnassa on nyt samoin kuin vuosisadan alussakin kaksi perusluokkaa: porvaristo ja proletariaatti, ja niiden kesken on käynnissä luokkataistelu. Kehitysmaissa on edelleenkin etusijalla taistelu suurtilallisten ja talonpoikien välillä maan omistuksesta.

Mutta samaan aikaan on kehittyneissä kapitalistimaissa tapahtunut huomattavia muutoksia luokkien sisällä. Porvariston lukumäärä proletariaattiin verrattuna on suuresti vähentynyt. „Itsenäisten" elinkeinonharjoittajain osuus koko työkykyisestä väestöstä oli v. 1910 USAssa 27%, mutta v. 1954 vain 13,3%. Tässä on otettava huomioon, että „itsenäisten" joukossa on nykyään hyvin paljon sellaisia, jotka ovat tosiasiallisesti täysin riippuvaisia monopoliyhtymistä, esim. autokauppiaat ym. Lisäksi „itsenäisten" joukkoon kuuluu runsaasti henkilöitä, joiden tulot ovat työläisten tuloja pienemmät, esimerkiksi katukaupustelijoita, pientä korjaustyötä suorittavia käsityöläisiä ym. Teollisuusmaissa suurporvaristo on nykyään mitättömänä vähemmistönä, kun taas työväki ja toimihenkilöt muodostavat väestön suuren valtaenemmistön. Tilastotietojen mukaan niiden lukumäärä oli (milj. henk.): *

	Englannissa	USAssa	Länsi-Saksassa
Kaikkiaan työkykyistä väestöä	22,6	60,0	22,0
siitä:			
työläisiä ja toimihenkilöitä	20,9	49,3	15,6
%:ssa	93,0	82,0	71,0

* *Statistisches Jahrbuch für die Bundesrepublik Deutschland. 1959,* Internationale Übersichten, S. 34, 35.

Porvariston organisoiva osuus tuotannossa on vähentynyt vielä jyrkemmin kuin sen lukumäärä. Vaikka monopoliyhtymillä oli jo vuosisadan alussa vallitseva asema ja oli olemassa verrattain monilukuinen koroillaeläjien kerros, huomattava osa porvaristosta esitti kuitenkin aktiivista osaa talouselämässä teollisuudenharjoittajina, omien tuotantolaitostensa järjestäjinä ja johtajina, insinööreinä ja keksijöinä. Siemensin, Kruppin ja Fordin ensimmäinen sukupolvi oli aktiivisia insinöörejä ja tuotannon järjestäjiä. Nyt melkein kaikki nämä tehtävät ovat siirtyneet palkattujen henkilöiden käsiin. Tuotantolaitoksen jokapäiväisiä johtotehtäviä hoitaa palkattu johtaja tai isännöitsijä. Finanssioligarkia taas perustaa uusia monopoliyhtymiä, harjoittaa politiikkaa ja suurisuuntaista keinottelua. Tieteellinen tutkimus- ja keksintätyö on keskitetty etupäässä suurten monopoliyhtymien laboratorioihin. Tiedemiesten ja keksijäin työn hedelmät eivät kuulu heille itselleen, vaan ovat kaikki monopoliyhtymien omaisuutta. Hyvin suuri ja yhä suureneva osa porvaristosta muuttuu loisiksi, koroillaeläjiksi.

Koroillaeläjien tulot olivat v. 1960 USAssa: osinkoja 14 mrd. dollaria, henkilökohtaisia korkotuloja 26,8 mrd. dollaria, yhteensä 40,8 mrd. dollaria. * Loismainen tulo USAssa ylittää koko 400-miljoonaisen Intian kansantulon.

Korkealle kehittyneiden maiden nykyinen kapitalistinen yhteiskunta koostuu näin muodoin hyvin suppeasta finanssioligarkiaryhmästä, muista riistäjistä — keskiporvaristosta, suurmaanomistajista, suurtalonpojista — ja palkkatyöntekijöistä — työläisistä ja toimihenkilöistä, jotka muodostavat väestön valtaenemmistön. Niiden ihmisten lukumäärä, jotka ovat objektiivisesti kiinnostuneita kapitalistisen järjestelmän säilymisestä, vähenee vähenemistään. Kapitalistisen järjestelmän olemassaolo jatkuu sen johdosta, että kehittyneiden kapitalistimaiden porvaristolla on vielä mahdollisuus parantaa työväestön erään osan asemaa näissä maissa tapahtuvan työn tuottavuuden tavattoman kasvun ja kehitysmaiden riiston pohjalla ja että porvariston onnistuu vielä uskonnon, reformismin ja muiden porvarillisen ideologian ilmenemismuotojen avulla pitää osaa työväestöstä vaikutuksensa alaisena.

---

* *Economic Report of the President*, 18. I 1961, p. 141.

Tietysti väkivaltakoneistolla on tällöin edelleenkin tärkeä merkitys. Mutta kahden järjestelmän välisen taistelun oloissa tietty osa porvaristosta koettaa välttää avoimia selkkauksia proletariaatin kanssa.

Käyttäen hyväkseen inflaatiota ja korkeita monopolihintoja kapitalistiset monopoliyhtymät tyydyttävät osittain työläisten vaatimuksia koskematta silti voittoihinsa.

Monopoliyhtymien asema niillä talousaloilla, jotka potevat rakenteellista pulaa (hiiliteollisuus, puuvillateollisuus ym.), on tietenkin vaikeampi kuin nopeasti kehittyvillä aloilla. Vielä vaikeampi on finanssioligarkian painostusta kokevan ei-monopolistisen pikku- ja keskiporvariston asema.

Muutokset porvariston ideologiassa. Imperialismin ideologia on aina ollut taantumuksellista. Vuosisadan alussa oli kuitenkin vielä huomattavia feodalisminvastaisia, liberaalisia ja radikaalisia porvarillisen ideologian rippeitä. Nykyään kapitalismin ideologia on syvällisesti taantumuksellista. Sen sisältönä on kapitalistisen järjestelmän varjeleminen, antikommunismi.* Porvarilliset ideologit propagoivat laajasti antikommunismin lipun alla tuon ideologian julistamaa „vapautta", „yksilön oikeuksien puolustamista"; yhteiskuntatieteet samoin kuin kirkkokin puolustavat ja kaunistelevat mätänevää kapitalismia, imperialismia ja valkoisen rodun etevämmyyttä,** parjaavat kommunismia. Kehittyneiden kapitalistimaiden porvaristolla ei ole enää entisiä ihanteita eikä entisiä yhteiskunnallisia päämääriä. Korostettu uskonnollisuus ja obskurantismi sekä halu rikastua keinoja kaihtamatta viihtyvät rinnatusten. Gangstereista, murhaajista ja suurkeinottelijoista on tullut porvarillisen kirjallisuuden, elokuvien ja teatteriesitysten päähenkilöitä. Kapitalististen teollisuusmaiden vallankumouksellinen proletariaatti taistelee

---

* Poikkeuksena on kehitysmaiden kansallinen porvaristo, joka taistelee imperialismia ja feodalismia vastaan ja esittää edistyksellistä osaa. Kansallinen porvaristo on kaksinaisen luonteensa vuoksi taipuvainen myös sovinnonhierontaan imperialismin ja feodalismin kanssa.

** Floridassa esitettiin vaatimus, että tunnettu kirja *Kolme possua* olisi kiellettävä ja vain siitä syystä, että siinä kerrotaan suden syöneen valkoisen ja kirjavan porsaan, kun taas musta porsas veti sutta nenästä. Alabamassa esitettiin samanlainen vaatimus *Kahden kaniinin* suhteen, jossa kerrotaan valkoisen kaniinin menneen naimisiin mustan kaniinin kanssa.

nykyään johdonmukaisesti ja hellittämättä ihmiskunnan ylevien ihanteiden puolesta, kooten ympärilleen kaikki yhteiskunnan edistykselliset ainekset. Siirtomaissa, puolisiirtomaissa ja entisissä siirtomaissa sivistyneistö ja kansallinen porvaristo osallistuvat, vaikkakin epäröiden, kansan taisteluun täydellisen riippumattomuuden saavuttamiseksi imperialisteista.

Tekniikan nopean kehityksen johdosta 20. vuosisadalla on myös tapahtunut huomattavia muutoksia työväenluokan rakenteessa. Kuten jo mainitsimme, vuosisadan alussa ammattitaitoisilla työläisillä oli tuotannossa ratkaiseva merkitys. Näiden työläisten oli silloin käytettävä ammattitaidon hankkimiseen neljä viisi vuotta. Heidän työpalkkansakin oli vastaavasti suurempi kuin sekatyöläisen palkka. Työläisaristokratia koostui yksinomaan ammattimiehistä. Tämän suhteellisen vähäisen, korkeasti palkatun työläiskerroksen välityksellä porvaristo vaikutti suuresti työläisten syviin riveihin. Nykyään tehtaissa ei ole juuri lainkaan ammattimiehiä tämän sanan entisessä merkityksessä. Teknillinen edistys kapitalistisissa maissa johtaa siihen, että työläisten ammattitaito lakkaa esittämästä tuotannossa ratkaisevaa osaa. Sen johdosta työläisten palkatkin ovat huomattavasti tasoittuneet. Englannin työministeri esitti parlamentille seuraavanlaiset numerotiedot työläisten palkoista.

Ammattimiesten ja sekatyöläisten palkkojen prosenttisuhde *
(sekatyöläisten palkka = 100 %)

	Heinäkuu 1914	Huhtikuu 1960
Koneenrakennus (viikkopalkka)		
työkaluviilarit	184	133
viilarit ja sorvarit	170	119
Rakennusala (tuntipalkka)		
muurarit	150	114
Rautatiet (viikkopalkka)		
veturinkuljettajat	211	147

* *The Economist*, 23. IV 1960, p. 363.

Erotus työpalkoissa on huomattavasti supistunut. Mutta se ei tietenkään merkitse lainkaan sitä, ettei työläisaristokratiaa olisi poliittisena voimana enää olemassa. V. I. Lenin puhui aina työläisaristokratiasta, että se on kerrostuma työläisiä, jotka ovat irtaantuneet proletariaatin perusjoukoista, eivät osallistu proletariaatin poliittiseen taisteluun, eivät tunnusta kuuluvansa proletariaattiin, koettavat käytöksessään ja elämäntavoissaan jäljitellä porvaristoa. Tässä mielessä työläisaristokratiakerros on vielä nykyäänkin olemassa.

Työn tuottavuus kapitalistisissa teollisuusmaissa on kasvanut vuosisadan kuluessa jyrkästi, todennäköisesti yli 100%.* Työn tuottavuuden kasvu on viime vuosina ollut niin huomattava, että tuotannon taso kohoaa usein ilman vastaavaa työntekijäin luvun lisääntymistä ja vieläpä sen supistuessakin. Esimerkiksi voidaan ottaa USA:

Vuodet	Jalostusteollisuuden tuotantoindeksi (vv. 1947–1949=100)	Työntekijäin luku (milj. henkeä)
1953	139	17,2
1959	158	16,2

Työläisten luvun supistuessa miljoonalla, ts. 6%, tuotanto kasvoi 14%.

Työn tuottavuuden kasvun johdosta työvoiman jakaantuminen aloittain on jyrkästi muuttunut. Korkealle kehittyneissä maissa ei tuotannon piirissä työskentelevien, arvoa ja lisäarvoa tuottavien työntekijäin luku ole enää kovinkaan paljon suurempi kuin tuottamattomilla elinkeinoaloilla työskentelevien luku.

---

* Työn tuottavuus on hyvin vaikeasti laskettavissa. Laskuissa päädytään aina erilaisiin tuloksiin riippuen siitä, otetaanko lähtökohdaksi tunnin, päivän vaiko vuoden aika, erilliset tuotannonalat vai maan talous kokonaisuudessaan.

Työvoiman jakaantuminen USAssa 1959
(milj. henkeä)

Uutta arvoa tuottavat alat		Uutta arvoa tuottamattomat alat*	
Jalostusteollisuus	16,2	Kauppa	11,4
Vuoriteollisuus	0,7	Rahatalous	2,4
Rakennusliikkeet	2,8	Palvelusalat	6,5
Maatalous	5,8	Liittovaltion ja paikalliset hallintoelimet	8,1
Kulkulaitos ja kunnalliset laitokset	3,9		
Yhteensä	29,4	Yhteensä	28,4

(Tuottamattomaan luokkaan voidaan vielä laskea yli 3 milj. henkeä, jotka palvelevat asevoimissa.)

Tällainen kehitys johtuu toimihenkilöiden luvun nopeasta kasvusta kehittyneimmissä kapitalistisissa maissa. Se on toisaalta tulos valtiokoneiston paisuttamisesta ja palvelusalojen laajenemisesta, joilla työskentelee etupäässä toimihenkilöitä, ja toisaalta siitä, että itsessään teollisuudessa toimihenkilöiden lukumäärä kasvaa teknillisen edistyksen — automaation, elektroniikan käytäntöönoton jne. — johdosta nopeammin kuin työläisten lukumäärä. Niinpä USAn teollisuudessa oli jokaisesta sadasta työntekijästä v. 1899 kuusi toimihenkilöä, v. 1919 heitä oli 19,4 ja v. 1954 vastaavasti 21,3.** Toimihenkilöt saivat 1957 kolmanneksen teollisuudessa maksettujen palkkojen kokonaissummasta.

On olemassa tiedot työläisten ja toimihenkilöiden lukumäärästä Länsi-Saksassa, jossa oli v. 1957 lokakuussa: työläisiä yhteensä (oppilaat ja palkatta työskentelevät harjoittelija-työläiset mukaanluettuina) 12,7 milj., virkamiehiä ja toimihenkilöitä 5,4 milj. Englannissa oli tilastotietojen mukaan toimistotyöntekijöitä (milj. henkeä):

1891	1911	1931	1951
0,414	0,843	1,465	2,124

* Esitetty jako ei ole tarkka: kaupan alalla tuotetaan osittain uutta arvoa, mutta sitä ei tuoteta henkilöliikenteessä. Otaksumme näiden numeroiden peittävän toisensa.

** *W. Sombart,* Op. cit., Zweiter Halbband, S. 921; *Monthly Labor Review*, April 1957, p. 436.

Toimihenkilöiden lukumäärän kasvaessa teollisissa maissa nopeammin heidän lukunsa lähenee vähitellen tuotannollisten työläisten lukumäärää.

Tällä seikalla on suuri poliittinen merkitys. Toimihenkilöiden valtava enemmistö on tietenkin proletaareja; heidän palkkansa on useinkin ammattitaitoisen työmiehen palkkaa pienempi. Mutta yksityisyrittäjien palveluksessa olevien toimihenkilöiden huippuryhmät kasvavat yhteen kapitalistien kanssa ja valtion virkamieskunnan ja työläisbyrokratian huippukerrokset näyttelevät tärkeää poliittista osaa. Erotukseksi työläisistä toimihenkilöt voivat haaveilla kohoavansa porvariston riveihin. Työläisbyrokratian kerros täyttää porvariston eduksi osittain niitä tehtäviä, joita ammattityöläisten riveistä lähtöisin oleva työläisaristokratia täytti vuosisadan alussa.*

* *
*

Suurporvariston ratkaistavana on nykyään ongelma, miten se voi säilyttää vaikutuksensa proletariaattiin ja estää sitä siirtymästä vallankumouksellisen taistelun tielle kapitalistisen yleisen kriisin kaudella, jolloin kapitalistisen järjestelmän olemassaoloa uhkaa aina potentiaalinen vaara, jolloin proletariaatti muodostaa väestön valtaenemmistön ja sillä on omat voimakkaat poliittiset puolueensa ja ammattiliittonsa, jolloin työläiset näkevät Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden saavuttavan jättimäisiä menestyksiä.

Sen johdosta korkealle kehittyneiden kapitalistimaiden suurporvariston suhde proletariaattiin eroaa nykyään siitä, millainen se oli vuosisadan alussa. Silloin jokaisella kapitalistilla erikseen ja koko porvaristolla yhdessä oli yksi päämäärä: pusertaa työläisistä mahdollisimman paljon lisäarvoa. Nyt on porvariston asema hyvin ristiriitainen. Kapitalistit haluavat tietysti nytkin anastaa ja anas-

---

* Työläisbyrokratian huippukerroksen palkat ovat huimaavan korkeita. Niinpä Amerikan koneenrakennustyöläisten ammattiliiton eräs johtajista, Deloney, saa vuodessa 55 000 dollaria palkkaa ja lisäksi 17 225 dollaria „edustusrahoja"; autokuljetusalan ammattiliiton johtaja Hoffa saa vuodessa 50 000 dollaria; kaivostyöläisten ammattiliiton entinen johtaja Lewis sai 50 000 dollaria vuodessa jne. Ne ovat koroilla elävien miljoonamiesten tuloja.

tavat mahdollisimman paljon lisäarvoa. Mutta nyt heidän ja varsinkin heidän valtionsa täytyy huolehtia myös siitä, että proletariaatti pysyisi edelleen porvariston poliittisen vaikutuksen alaisena, ettei se lähtisi vallankumouksen tielle. *

Valitettavasti on todettava, että tärkeimmissä kapitalistisissa maissa porvaristo on toistaiseksi onnistunutkin näissä pyrkimyksissään, lukuunottamatta Ranskaa ja Italiaa, missä kommunististen puolueiden vaikutus proletariaattiin on vallitseva.

USAssa ei ole toistaiseksi edes reformistista joukkopuoluetta. Kymmenet miljoonat työläiset äänestävät vielä nykyäänkin vaaleissa jommankumman suurporvaristopuolueen ehdokkaita, kun taas ammattiliittojohtajat harjoittavat vimmattua propagandaa kommunismia vastaan, Neuvostoliittoa vastaan.

Englannissa porvariston poliittinen vaikutus proletariaattiin on vielä varsin huomattava. Viimeisissä parlamenttivaaleissa konservatiivinen puolue sai taakseen entistä suuremman enemmistön. Eri laskelmien mukaan noin kolmannes ammattiliittoihin järjestäytyneistä työläisistä äänestää konservatiiveja. Viimeisissä vaaleissa 15,6 milj. valitsijaa äänesti avoimia porvaripuolueita (konservatiiveja, liberaaleja ym.) ja 12,2 milj. valitsijaa työväenpuoluetta, jonka oikeistojohto tukee yhä avoimemmin kapitalismia.

Millä tavoin Englannin porvaristo on kyennyt säilyttämään vaikutuksensa proletariaattiin? Suuri merkitys on epäilemättä historiallisilla perinteillä — „parlamentarismilla"— ja ideologisella vaikutuksella — reformismilla, kirkolla, porvarillisella lehdistöllä, elokuvilla ja radiolla.

Mutta niin kuin Lenin selitti II Internationalen vararikon johtuneen porvarillista elämäntapaa noudattavan

---

* Pääoman taloudellisten ja poliittisten etujen ristiriitaisuus ilmeni erittäin selvästi USAn terästeollisuustyöläisten lakon aikana v. 1959. The United States Steel Corporation -yhtiön johtokunnan puheenjohtaja Blough, joka johti taistelua kapitalistien puolella, halusi ilmeisesti kärjistää taistelua palauttaakseen teollisuudenharjoittajien entiset rajattomat oikeudet työläisiin nähden tuotannossa. Mutta koko porvariluokan etujen nimessä kapitalistit eivät halunneet poliittisten näkökohtien vuoksi kärjistää enää taistelua ja pakottivat hänet sopimaan työläisten kanssa.

työläisaristokratian vaikutuksesta, samoin porvarillisten puolueiden voima ja kommunistisen joukkopuolueen puuttuminen Englannissa (sekä myös USAssa) olisi mahdotonta, ellei työväenluokan eräs osa, johon kuuluu paljon laajempia kerroksia kuin entinen työläisaristokratia, olisi sellaisessa aineellisessa asemassa, että se katsoo voivansa elää vielä kapitalismin puitteissa ilman vallankumousta, se olisi mahdotonta, jos tapahtuisi työväenluokan yleistä jatkuvaa kurjistumista (kuten tähän saakka on joskus erheellisesti väitetty tapahtuvan).

Työväenluokan taistelun tuloksena ja sen johdosta, että porvaristo koettaa säilyttää kahden järjestelmän välisen taistelun oloissa poliittisen vaikutuksensa proletariaatin keskuudessa, viimeisten kymmenen vuoden aikana on tosiasiassa tapahtunut tiettyä reaalipalkan nousua erinäisissä kapitalistimaissa, mm. sellaisessakin suhteellisen köyhässä maassa kuin Italia. *

Porvaristo voi nyt suostua helposti korottamaan jossain määrin työssä olevien työläisten erään osan reaalipalkkaa ja lisätä samalla kuitenkin myös omia voittojaan. Työn tuottavuus kasvaa teknillisen edistyksen vaikutuksesta nopeasti ja lakkaamatta. Ensimmäisen maailmansodan päättymisestä lukien se on epäilemättä noussut ainakin 50—60%. Työviikko, joka silloin oli 48-tuntinen, ei ole lyhentynyt paljoakaan. Vv. 1958—59 työviikon pituus oli (tunneissa):

Ranskassa	Länsi-Saksassa	Englannissa	Italiassa	Japanissa	USAssa
45	46	46	48	50	40,1**

Työn tuottavuuden kasvu ylittää noin 5-kertaisesti työviikon lyhenemisen. Se merkitsee, että pääoman anastama lisätuotteen määrä sen luontoismuodossa (hintojen ja valuuttakurssien muutoksista riippumatta) on huomattavasti suurempi kuin 40 vuotta ja vielä kymmenenkin vuotta sitten. Siitä puolestaan johtuu, että korkealle kehittyneiden maiden porvaristo saadessaan yhä kasvavia

* Ks. tov. Togliattin selostusta Italian Kommunistisen Puolueen IX edustajakokouksessa.

** Tämä numero ei osoita normaalia työviikon pituutta, vaan se on täyden työajan työskennelleiden ja osatyöttömien työviikon pituuden keskiarvo.

voittoja voi lahjoa paljon laajempia työväenluokan kerroksia kuin entinen työläisaristokratia olikaan.

Suurena tekijänä siihen, että huomattava osa Englannin työväenluokkaa vielä tyytyy asemaansa kapitalismin oloissa, on toisen maailmansodan jälkeen voimaansaatettu sosiaalihuolto — „kehdosta hautaan”. Työläiset ja heidän vaimonsa saavat sairausavustusta, vanhuus- ja äitiysavustusta; avustusta annetaan leskille; on voimassa hautausavustus, lapsilisiä, jos perheessä on useampia kuin yksi lapsi, samoin annetaan työkyvyttömyysavustusta. Työehtosopimusten mukaan työläiset saavat kaksiviikkoisen maksullisen loman. Paitsi Englannissa sosiaalihuolto on myös Ranskassa, Länsi-Saksassa ja USAssa tärkeänä tekijänä vaikuttamassa siihen, että osa työläisiä tyytyy kapitalistiseen järjestelmään. *

Vaikka työläiset muodollisesti maksavatkin vain osan sosiaalihuoltomenoista erilaisten viikkomaksujen muodossa (lopun maksavat kapitalistit ja valtio), työväenluokka joutuu todellisuudessa maksamaan vuosittain vakuutusmaksuina, välittöminä ja välillisinä veroina huomattavasti enemmän kuin saa erilaisina avustuksina. Mutta vaikka sosiaalihuollon maksamat avustukset ovatkin paljon pienempiä kuin työpalkka, ne antavat työläiselle tiettyä varmuutta siitä, ettei hän joudu hätään, ei joudu näkemään nälkää.

Luonnollisesti porvaristo koettaa säilyttää vaikutusvaltansa työläisiin käyttäen kaikenlaisia lahjonnan ja demagogian muotoja.

Porvarillisen ideologian vallitseva vaikutus Englannin ja USAn työläisiin on tietenkin ohimenevä ilmiö. Tuo vaikutus heikkenee vähitellen kapitalismin yleisen kriisin syventyessä, kroonillisen työttömyyden lisääntyessä, luokkataistelun ja rauhan puolesta käytävän taistelun kärjistyessä jne. Sitä todistavat työväenpuolueen vasemmistolaisten taistelu oikeistojohtoa vastaan, kommunistien vaikutuksen kasvu Englannin ja USAn ammattiliitoissa ja kapitalistien herruutta vastaan suunnattujen työväenluokan luokkataistelujen laajeneminen.

---

* USAssa ei ole yleisvaltakunnallista sosiaalihuoltojärjestelmää; vallitsevan käytännön mukaan erinäiset työehtosopimukset vain edellyttävät, että tuotantolaitos antaa varoja näihin tarkoituksiin.

VI LUKU

KAPITALISMIN YLEISEN KRIISIN UUSI (KOLMAS) VAIHE

Marraskuussa 1960 Moskovassa pidetyn kommunististen ja työväenpuolueiden edustajien neuvottelukokouksen julkilausumassa sekä Neuvostoliiton Kommunistisen Puolueen uudessa ohjelmassa, NKPn XXII edustajakokouksen päätöslauselmassa ja muissa asiakirjoissa on tehty syvällinen analyysi nykyisestä kansainvälisestä tilanteesta ja osoitettu vastaisen kehityksen näköalat. Aikakautemme pääsisältönä on Venäjällä tapahtuneen Lokakuun Suuren sosialistisen vallankumouksen alullepanema siirtyminen kapitalismista sosialismiin. Aikakautemme on kahden vastakkaisen yhteiskunnallisen ja taloudellisen maailmanjärjestelmän taistelun aikakautta, sosialististen vallankumousten ja kansalliseen vapautukseen tähtäävien vallankumousten aikakautta, imperialismin luhistumisen ja siirtomaajärjestelmän hävittämisen aikakautta, se on aikakautta, jolloin kansa toisensa jälkeen lähtee sosialismin tielle ja sosialismi ja kommunismi pääsevät voitolle maailman mitassa.

Tällainen nykyajan kehitys on johtanut siihen, että aikakautemme tärkeimmäksi erikoispiirteeksi on muodostunut sosialistisen maailmanjärjestelmän muuttuminen ihmisyhteiskunnan kehityksen ratkaisevaksi tekijäksi.

Porvarilliset ja oikeistososialistiset kapitalismin puolustajat sekä revisionistit yrittävät kiistää tämän johto-

päätöksen. He viittaavat siihen, että kapitalistisen maailman taloudellinen mahti on suurempi kuin sosialistisen maailman, että tuotannon kasvuvauhti kapitalistisessa maailmassa on ollut sodanjälkeisellä kaudella suurempi kuin kapitalismin yleisen kriisin ensimmäisen vaiheen aikana.

Sosialismin maiden tuotannon paljon nopeampi kehitysvauhti eliminoi kuitenkin pian kapitalistisen maailman taloudellisen ylivoiman sosialistiseen maailmaan verrattuna. Sodanjälkeinen nopeampi tuotannon kasvu kapitalistisessa maailmassa sodanedelliseen kauteen verrattuna on poikkeustapaus; se ei ole „normaalia" kapitalististen markkinain laajenemista, vaan laajenemista, jonka on aiheuttanut kapitalististen tuotantolaitosten ja väestön tavaravarastojen ehtyminen, kokonaisten kaupunkien tuhoaminen ja alueiden autioittaminen, rauhanajan kulutusesineiden tuotannon jyrkkä supistaminen sotavuosina.

Tämä kapitalististen markkinain poikkeuksellinen laajeneminen, jonka vaikutusta oli, ettei vuoteen 1958 saakka ollut yleismaailmallista talouspulaa, on nyt pysähtynyt. Seuraavalla kaudella kapitalistisen tuotannon kasvu kokonaisuudessaan otettuna hidastuu huomattavasti, vaikka eräissä maissa ja eräillä tuotannon aloilla voidaan odottaa nopeaa kehitysvauhtia tulevaisuudessakin. Mitä pitemmälle ehditään, sitä syvemmiksi, kärkevämmiksi ja tuhoisammiksi liikatuotantopulat muodostuvat ja ne antavat kapitalistiselle tuotannolle huomattavia takaiskuja.

Kuten jo mainitsimme edellä, tuotannon kasvua kapitalistisessa maailmassa tapahtui ja tapahtuu vieläkin etupäässä korkealle kehittyneissä kapitalistisissa maissa, kun taas kehitysmaat itse asiassa pysyvät köyhinä. YKn julkaisemat tiedot kehitysmaiden kansantulosta antavat käsityksen siitä valtavasta kuilusta, joka erottaa kapitalistisen maailman rikkaita ja köyhiä maita toisistaan. Kansantulo asukasta kohti laskettuna oli (dollareissa):

Korkealle kehittyneet maat

USA	2 027
Englanti	1 000

Kehitysmaat

Intia	68	Nigeria	64
Pakistan	65	Kongo	83
Burma	56	Saudi Arabia	alle 50 dollarin
Indonesia	65	Jemen	
Bolivia	55	Libya	
Paraguay	96	Angola	
Haiti	67	Jordania	
Uganda	52	Liberia	
Kenia	60	Etiopia jne.	

Esitetyt numerot koskevat 4—10 vuoden takaista kautta eivätkä tietenkään ole tarkkoja. Mutta ero sanokaamme toisaalta Intian ja toisaalta USAn ja Englannin välillä on kuitenkin niin suuri, ettei esitettyjen numeroiden epätarkkuudella ole oleellista merkitystä. Vaikka porvariston puolustajat väittävätkin propagandassaan kapitalismin muka kukoistavan, on silti selvää, että kapitalistimaiden laajat kansanjoukot elävät vielä puutteessa ja puolinälässä, vieläpä näkevät toisinaan suoranaista nälkää.

Suurkapitalistipiirien arvovaltaisten edustajien ja porvarilehtien lausunnoista näkyy, ettei tämä ole kommunistista propagandaa, vaan reaalista kapitalistista todellisuutta. Johtava amerikkalainen lehti *New York Times* kirjoitti: „Pyrkimys parantaa laajojen kansanjoukkojen asemaa kehitysmaissa on toistaiseksi traagillisen tuloksetonta. Miltei kaksi miljardia kanssaveljeämme näkee nälkää, kärsii taudeista (saamatta lääkintäapua), kulkee repaleisena, asuu liassa vailla siedettävää asuinsijaa... ja mikä pahinta, vailla toivoa siitä, että heidän tulevaisuutensa tai heidän lastensa tulevaisuus muodostuu paremmaksi... Hädänalaiset ja nälkäänäkevät maat kulkevat eteenpäin äärettömän hitaasti, ja eräissä osissa maailmaa niiden asema on viimeisten 10 vuoden aikana tosiasiassa huonontunut... 'Omistavien' ja 'omistamattomien' välinen ero osoittaa kasvamis- eikä vähenemistendenssiä". * Amerikkalainen suurkapitalisti Randall kirjoittaa: „Meidän

---

* *New York Times* (International edition), 27. VI 1960.

kukoistuksemme ja niiden (kehitysmaiden) nöyryyttävä köyhyys ovat yhteensovittamattomia... Vuosi vuodelta ero traagillisesti suurenee: rikkaat maat loittonevat yhä enemmän huonompiosaisista." *

Kolonialismin puolestapuhujat hälisevät „avusta", jota imperialistiset maat ovat antaneet ennen siirtomailleen ja antavat nyt kehitysmaille. Tuo „apu" tekee kuitenkin vain vähäisen osan niistä voitoista, joita kolonialistit saavat vuosittain nykyisistä ja entisistä siirtomaistaan. Kolme englantilaista (osittain hollantilaista) siirtomaayhtiötä — Royal Dutch-Shell, Unilevers ja British Petroleum Co — sai v. 1959 yhteensä 844 milj. dollaria puhdasta voittoa (verojen ym. maksun jälkeen). Se on monin verroin enemmän kuin Englannin siirtomailleen ja kehitysmaille antama „apu". Kapitalismin sisäiset lait tekevät pyyteettömän avunannon täysin mahdottomaksi. Kehitysmaat voivat päästä köyhyydestään vain kehittämällä itsenäisesti talouttaan ja katkomalla lopullisesti imperialismin kahleet. Tässä pyrkimyksessä sosialistiset maat antavat ja tulevat antamaan kehitysmaille voimiensa mukaista tukea.

Kapitalistinen maailma on pirstoutunut moneen toisilleen vihamieliseen taloudelliseen ryhmään, vaikka nuo ryhmät ovat keskenään sotilaallisessa liitossa sosialistista maailmaa vastaan. Taloudellisen ylivoimansa ansiosta USA alisti välittömästi toisen maailmansodan jälkeen muut kapitalistiset maat vaikutukseensa (Marshall-suunnitelma, taloudellinen ja sotilaallinen „apu", sotatukikohtien perustaminen vieraisiin maihin sosialistisen leirin ympärille), mutta nyt sen on pakko pyytää apua Länsi-Saksalta ja Englannilta sekä supistaa ulkomaisia menojaan pelastaakseen dollarin arvonalennukselta, joka sitä uhkaa passiivisen maksutaseen ja kultavarannon jatkuvan hupenemisen johdosta. Hyvin kuvaava on tapaus, että Ford osti USAn hallituksen estelyistä huolimatta kaikki englantilaisen Ford-yhtiön osakkeet käyttäen siihen 300 milj. dollaria; samoin Kaiserin yhtiö rakensi uuden alumiinitehtaan Australiaan käyttäen siihen 100 milj. dollaria. Rikastuminen on tärkeämpää kuin isänmaallisuus! Osoittautuu, ettei edes niin rikas maa kuin USA pysty

---

* *C. B. Randall,* The Communist Challenge to American Business, Boston 1959, p. 122.

rahoittamaan valtavia aseistautumisohjelmia ja „kylmän sodan" käyntiä maailman mitassa asettamatta omaa talouttaan vahingolle alttiiksi.

Länsi-Euroopan imperialistiset maat ovat järjestyneet kahteen toisilleen vastakkaiseen ryhmittymään: Länsi-Saksan johtamiin kuutosmaihin ja Englannin johtamaan seitsemän maan ryhmään. Niihin osallistuvien maiden joutuessa liikatuotantopulan kouriin taistelu mainittujen ryhmien välillä epäilemättä kärjistyy. Kaikkien taistelussa kaikkia vastaan kapitalismin sisäiset lait johtavat kiertämättä koko kapitalistisen maailman heikkenemiseen; voimakkaimmat maat tällöin alistavat kiertämättä heikommat maat määräysvaltaansa.

Sosialistisen maailman maat ovat sitävastoin kaikki tasa-arvoisia. Sosialistisen maailman mailla on samanluontoinen yhteiskuntajärjestelmä (vaikka ne ovatkin erilaisilla kehitysasteilla), niitä yhdistävät toisiinsa yhteiset päämäärät, yhteinen poliittinen linja, yhteinen marxismin-leninismin ideologia. Ne muodostavat sosialististen valtioiden veljellisen ystävyysliiton, jota sitoo yhteen maiden välinen läheinen toverillinen keskinäisapu. Jokainen sosialistisen leirin maa on kiinnostunut kaikkien muiden sosialististen maiden taloudellisesta edistyksestä; voimakkaammat pitävät kansainvälisenä velvollisuutenaan auttaa pyyteettömästi heikompia maita, kuten Neuvostoliitto tekeekin. Tässä on sosialistisen maailman valtava etevämmyys kapitalistiseen maailmaan verrattuna. Se antaa sosialistiselle maailmalle jättimäisen voiman ja on perustana sille, että sosialistinen järjestelmä muodostuu tekijäksi, joka viitoittaa yhä suuremmassa määrin maailman kehityskulun rauhan ja yhteiskunnallisen edistyksen etujen mukaisesti, vaikka sosialistisen maailman väkiluku onkin toistaiseksi vain yksi miljardi ei-sosialistisen maailman väkiluvun noustessa kahteen miljardiin.

Kapitalistista maailmaa päinvastoin jäytää moninainen paljous yhä kärjistyviä ristiriitoja, jotka heikentävät kapitalismia. Mainitsemme vain tärkeimmät niistä.

1. Ristiriita USAn ja kaikkien muiden kapitalististen maiden välillä. Muut kapitalistiset maat pyrkivät vapautumaan Amerikan imperialismin kahleista, joilla USA pitää näitä maita kuuliaisuudessa kommunismilta suojaamisen verukkeella.

2. Ristiriita imperialististen valtojen ja siirtomaiden välillä. Tämän ristiriidan kärkevyyttä osoittavat seitsemän vuotta kestänyt Algerian sota, Kongon tapahtumat, taistelu Englannin afrikkalaisissa siirtomaissa jne. Siirtomaiden kansojen taistelua imperialismin ikeestä vapautumiseksi tukevat kolonialismista vapautuneet maat, joiden yhteinen väkiluku on noin 800 miljoonaa. Sosialistisen leirin maat tietenkin tukevat kaikin tavoin tätä taistelua.

3. Ristiriita toisaalta USAn johtamien, kahden järjestelmän välisen taistelun kärjistämistä sekä sotilaallisia liittoja kannattavien ja aseistariisuntaa vastustavien maiden ja toisaalta kahden järjestelmän välisessä taistelussa puolueettomina pysyvien rauhantahtoisten valtioiden suuren ryhmän välillä. Puolueettomien maiden luku yhä kasvaa, vaikka amerikkalaiset poliitikot ovatkin julistaneet puolueettomuuden „moraalittomaksi".

4. Imperialististen maiden keskinäiset ristiriidat tavaroiden ja pääomien vientiä sekä ulkopolitiikkaa koskevissa kysymyksissä. NATOn imperialististen jäsenmaiden kesken käydään kiivasta taistelua johtopaikoista NATOssa, samoin kustannusten jakoa koskevasta kysymyksestä, Länsi-Saksan varustamisesta ydinaseilla ja yhteisen politiikan suuntaamisesta sosialistisen leirin maita vastaan.

Kaikki nämä ristiriidat heikentävät kapitalistista maailmaa kokonaisuudessaan.

Jokaisen kapitalistisen maan sisällä on kärkeviä ristiriitoja.

1. Ristiriita työn ja pääoman välillä. Tämän ristiriidan kärkevyyttä osoittaa koko maata järkyttänyt yleislakko Belgiassa 1961 ja lakkoliikkeet muissa kapitalistisissa maissa.

2. Monopolistisen pääoman ja kansan muiden kerrosten välinen ristiriita, johon liittyy kansantulon jako ja talouspolitiikan suuntaus hintoja, veroja, tullitariffeja ym. koskevissa kysymyksissä. Monopolien voimistuessa ja maan taloudellisen tilanteen huonontuessa tämä taistelu kärjistyy entisestään.

3. Ristiriita agraarikysymyksen alalla toisaalta maattomien ja kääpiötiloja viljelevien talonpoikien sekä toisaalta maaomaisuuksiaan ja feodaalisia oikeuksiaan puolustavien

suurmaanomistajien * ja ryöstämällä hankittuja maitaan ja plantaasejaan puolustavien kolonialistien välillä. Tämä ristiriita tuntuu erittäin kärkevänä Afrikassa ja Latinalaisessa Amerikassa sekä eräissä Aasian maissa (Pakistanissa, Iranissa). Ristiriita kapitalistimaiden farmaritalonpoikien ja heitä ryöstävien suurmonopolien välillä.

4. Taistelu valkoihoisten ja värillisten välillä ei ainoastaan Afrikassa, vaan myös USAssa. Tämän taistelun kärkevyyttä USAssa osoittaa seuraava tosiseikka. On kulunut jo monta vuotta siitä, kun USAn korkein oikeus teki „historiallisen" päätöksen valkoihoisten ja nekeerilasten yhteisopetuksesta kouluissa.** Siitä huolimatta USAn etelävaltioiden joukossa on vieläkin sellaisia, joissa yksikään neekerilapsi ei saa käydä koulua yhdessä valkoihoisten lasten kanssa. USAn etelävaltioiden neekerit eivät tosiasiallisesti voi käyttää valtiollisissa vaaleissa heille muodollisesti myönnettyä äänioikeutta. Monissa Afrikan maissa — Etelä-Afrikassa, Rhodesiassa, Kongossa — neekerit eivät voi opiskella kouluissa, eivät hankkia ammattitaitoa eivätkä liittyä valkoihoisten työläisten ammattiliittoihin, vaikka asuvat omassa kotimaassaan.

5. Ristiriita sodan kannattajien ja rauhan kannattajien välillä. Rauhanliike valtaa yhä laajempia kansanjoukkoja kapitalistisissa maissa. Rauhanpuolustajain liike kasvaa sitä mukaa kuin ihmiset tajuavat nykyisin taisteluvälinein aloitetun sodan kauhistuttavat seuraukset, sitä mukaa kuin he käsittävät, etteivät mitkään voitot voisi korvata niitä uhreja, jotka sota vaatisi. Rauhanliikkeeseen osallistuu ihmisiä eri luokista ja kaikista väestökerroksista — miljonääri Cyrus Eatonista, maailmankuuluista Nobelin palkintoja saaneista tiedemiehistä laajoihin työtätekeviin joukkoihin ja tavallisiin työläisiin saakka. Siihen osallistuu erilaisen poliittisen katsomuksen omaavia henkilöitä:

---

* Esimerkiksi Itä-Turkissa feodalismi on vielä elävää todellisuutta: „...eräät maanomistajat pitivät (siihen saakka kunnes Turkin uusi hallitus peruutti sen — *J. V.*) henkilökohtaisena omaisuutenaan 50 ja enemmänkin kylää... Näiden kylien asukkaat olivat itse asiassa feodaaliherran orjia". (*Times*, 12. XII 1960).

** Lukuvuonna 1959/60 vain 181 tuhatta 3:sta miljoonasta 21 tuhannesta koulua käyvästä neekerilapsesta, ts. 6% opiskeli yhdessä valkoihoisten kanssa. Alabaman, Georgian, Louisianan, Mississipin ja Etelä-Carolinan valtioissa ei päästetty valkoihoisten kouluun ainoatakaan neekerilasta.

vanhoillisia, liberaaleja, sosialidemokraatteja ja kommunisteja; eri uskontoja tunnustavia ihmisiä: katolilaisia, muhamettilaisia sekä ateisteja; kaikkiin rotuihin kuuluvia ja erilaisen ihonvärin omaavia ihmisiä: valkoihoisia, kelta- ja mustaihoisia. Rauhanpuolustajain liike on koko ihmiskunnan kaikkikäsittävä liike.

Rauhantaistelun kärkevyyttä ja joukkoluontoisuutta osoittavat esimerkiksi tapahtumat Englannissa v. 1960: työväenpuolueen vuosikokouksen päätös, että Englannin on kieltäydyttävä atomiaseistuksesta, työväenpuolueen parlamenttiryhmän tosiasiallinen kahtiajakautuminen Englannin politiikan sotaista tai rauhanomaista suuntausta koskevan kiistan johdosta. Sodan kannattajat — amerikkalaiset aseistuksen tuottajat, länsisaksalaiset kenraalit ja revanššikiihkoilijat ja ranskalaiset militaristit — menettävät vähitellen puoluelaisensa, vaikka ovatkin vielä suuri ja vaarallinen voima.

Nämä ristiriidat punoutuvat useasti toisiinsa.

USAn imperialismi on lahjonut useissa maissa hallitsevien luokkien huippukerroksen, feodaaliherrat ja taantumusmiehet nostattaakseen ne taisteluun kommunismia vastaan, saadakseen sotilastukikohtia. Esimerkkinä voidaan mainita Tšiang Kai-šek ym. Amerikkalainen porvarillinen suurlehti myönsi avoimesti: „...Olemme harjoittaneet kylmän sodan politiikkaa ja laskeneet liittolaiseksi jokaisen joka taistelee kommunismia vastaan... Meillä on ollut erikoisen hyvät suhteet Peróniin Argentiinassa, Pérez Jiménez'iin Venezuelassa, Somozaan Nicaraguassa, Batistaan Kuubassa, Trujilloon Dominikaanisessa tasavallassa, Francoon Espanjassa". * USA toimii kaikkialla kapitalistisessa maailmassa taantumuksen santarmina.

Siksi taistelu amerikkalaista imperialismia vastaan punoutuu monissa maissa taisteluun oman maan taantumuksellista valtakomentoa vastaan, amerikkalaisen imperialismin suosikkeja vastaan. Tuon taistelun kiihkeydestä ovat osoituksena kansan vallankumous Kuubassa, Laosin ja Etelä-Vietnamin tapahtumat, imperialisminvastainen kumous Irakissa v. 1958 jne.

Amerikan imperialismia vastaan käytävä taistelu liittyy useinkin yhteen rauhantaistelun kanssa. Sellainen

* *New York Times*, 21. VIII 1957.

luonne oli Japanissa puhjenneilla amerikkalaisvastaisilla joukkomielenosoituksilla, jotka estivät Eisenhowerin suorittamasta Japanin-vierailuaan.

Kaikki nämä ristiriidat sekä lisäksi ne, joita tässä ei ole voitu mainita, heikentävät kapitalistista maailmaa ja varsinkin koko kapitalistisen maailman johtajaksi pyrkivän Amerikan imperialismin asemia. Se ilmeni erittäin havainnollisesti YKn yleiskokouksen istunnossa v. 1960 lopulla, jolloin USAn ei onnistunut kuten aikaisemmin kerätä tarvittavaa äänimäärää Kongon kysymystä koskevan päätösehdotuksensa taakse ja jolloin yleiskokous hyväksyi Amerikan imperialismin vastarinnasta huolimatta valtavalla äänten enemmistöllä julistuksen riippumattomuuden myöntämisestä kaikille siirtomaakansoille.

* * *

Sosialistisen maailman nousuun ratkaisevaksi tekijäksi on merkittävällä tavalla vaikuttanut se, että Neuvostoliitto ei ole ainoastaan lopettanut USAn atomimonopolia, vaan on hyvin tärkeillä tieteen ja tekniikan aloilla, varsinkin nykyaikaisimpien aseiden alalla, ohittanutkin USAn.

Se ei ole satunnainen ilmiö, vaan johtuu loppujen lopuksi yhteiskuntajärjestelmien erilaisesta luonteesta. Neuvostoliitossa ja sosialistisissa maissa kansanopetus ja tiede ovat koko valtion asia. Kansakunnan nuoren polven kyvykkäin ja lahjakkain osa opiskelee yliopistoissa ja muissa korkeakouluissa ja tulee mukaan tieteelliseen työhön. Niinpä lukuvuotena 1960/61 Neuvostoliiton korkeakouluissa oli 2 milj. 396 tuhatta opiskelijaa. USAssa opiskelijain määrä samaan aikaan oli 1 milj. 913 tuhatta (ottamatta lukuun 2-vuotisia collegeja ja muiden college'ien kahta alinta vuosikurssia, jotka vastaavat opetustasoltaan neuvostoliittolaisen keskikoulun 9.—11. luokkaa).

USAn yliopistoihin voi päästä nuorisoa vain verraten suppeista suurituloisista perhepiireistä. Viimeisimpien tutkimusten mukaan lääketieteellisen tiedekunnan opiskelijan menot neljän vuoden aikana nousevat 11 642 dollariin, ts. 2 910 dollariin vuodessa. Yli 80% näistä menoista kustantavat opiskelijan vanhemmat tai muut sukulaiset. * On

---

* *The Economist*, 18. VI 1960, p. 1215.

selvää, että työläiset, alemmat virkailijat ja tavalliset farmarit voivat lähettää lapsiaan yliopistoon vain poikkeustapauksissa. Tiedetyöntekijäin valinta suoritetaan samoin hyvin suppeasta nuorisopiiristä.

Tieteellistä työtä suoritetaan USAssa etupäässä suurten tuotantolaitosten, sellaisten kuin General Electric ja Bell Telephone yhtiöiden, Radio Corporation of American ym. laboratorioissa. Tiedemiesten on tutkittava ongelmia, joiden ratkaiseminen voi tuottaa heidän isännilleen entistä suurempia voittoja. Vieläpä yliopistotkin ovat riippuvaisia suurkapitalistien apurahoista.

USAn valtionmenot koulujen ylläpitoon ja tieteen kehittämiseen ovat varsin vähäiset. Varainhoitovuotena 1959/60 käytettiin:

Aseistukseen	46,4 mrd. dollaria
Avustuksiin sotaveteraaneille	5,2 „ „
Sotalainojen korkoihin	7,7 „ „
Yhteensä sotatarkoituksiin	59,3 mrd. dollaria
Kouluopetukseen	468 milj. dollaria
Tieteellisiin tarkoituksiin, kirjastojen ja museoiden ylläpitoon	119 „ „

Tieteen kehittämiseen ja koulujen ylläpitoon käytetään USAssa näin ollen yksi prosentti kaikista valtion menoista. *

USAn tieteen menestykset on saavutettu huomattavalta osaltaan eurooppalaisten tiedemiesten avulla näiden siirryttyä fasistivallan vuosina, toisen maailmansodan aikana ja sen jälkeen USAhan (esimerkiksi Einstein, Szilard, von Braun, Fermi, Wagner ym.). Neuvostotiede kehittyy neuvostolaisten tiedemiesten voimin.

Kahden järjestelmän kilpailun kehittyessä edelleen sosialistisen maailman ylivoima kapitalistiseen verrattuna tulee tieteen ja tekniikan alalla epäilemättä yhä kasvamaan.

---

* *Statistical Abstract of the United States*, 1960, p. 369.

* * *

Kuten jo edellä mainitsimme, kapitalistisella maailmalla ei ole eikä sillä antagonistisena luokkayhteiskuntana voi olla yhtenäistä ideologiaa.

Imperialististen maiden hallitsevien luokkien virallisena ideologiana on antikommunismi. Kaikkia porvarillisen valtion toimenpiteitä, kaikkia maailmantapahtumia arvostellaan tästä näkökulmasta. Se jo sinänsä todistaa, että sosialistinen maailmanjärjestelmä, ne voimat, jotka taistelevat imperialismia vastaan ja yhteiskunnan sosialistisen uudistamisen puolesta, määrittelevät nykykaudella ihmisyhteiskunnan historiallisen kehityksen pääsisällön, pääsuunnan ja peruserikoisuudet.

USAn koko politiikka rakentuu antikommunismin perustalle. Amerikkalainen lehtimies Sulzberger kuitenkin kirjoitti siitä aivan oikein, että „politiikastamme on tullut antikommunismin synonyymi. Mutta pelkkä antikommunismi ei ole politiikkaa. Sen osoitti Hitler". *

Mutta antikommunismin ideologiaa eivät kannata puolueettomien maiden kansat eivätkä siirtomaiden ja puolisiirtomaiden kansat enempää kuin imperialististen maiden vallankumouksellinen proletariaattikaan, vaikka imperialistit mobilisoivat avukseen Gaitskellin, Spaakin, Brandtin ja muita heidän kaltaisiaan oikeistososialistisia johtajia sekä myös kirkon levittämään antikommunismin ideologiaa.

Kapitalistista maailmaa heikentää se, ettei sillä ole yhtenäistä ideologiaa. Henkilökohtaiset etupyyteet, keinoja kaihtamaton rikastumishalu, horjuttaa varsinkin USAssa porvarillisen yhteiskunnan perustuksia. Rikollisuus, alkoholismi ja huumausaineiden käyttö kasvavat jatkuvasti, itsemurhien ja mielisairaiden luvut nousevat. USAn poliisi ja rikostutkimuslaitos ovat julkaisseet vuodelta 1959 seuraavan tilaston. **

---

* *C. L. Sulzberger*, What's Wrong with U. S. Foreign Policy, New York 1959, p. 232.

** *U. S. News and World Report*, 26. IX 1960, p. 58.

Vuonna 1959 tapahtui:

yksi murha	joka tunti
yksi ryöstö	joka seitsemäs minuutti
yksi törkeä hyökkäys ...	joka neljäs minuutti
yksi törkeä varkaus ...	joka minuutti
yksi autovarkaus	joka toinen minuutti
yksi murto	joka 46. sekunti

Eräs kirjailija kuvaa USAn nykytilannetta seuraavasti: „Se on maailma, jossa gangsterit voivat hallita koko maata... maailma jossa kaupunkinne pormestari voi armahtaa murhaajan saatuaan siitä rahaa; maailma jossa on vaarallista kulkea pimeillä kaduilla, sillä laki ja järjestys ovat asioita joista me vain puhumme, mutta joiden soveltamisesta me pidättäydymme; maailma jossa voitte joutua keskellä kirkasta päivää ryöstön todistajaksi ja voitte vieläpä nähdä, kuka ryöstön suoritti, mutta pidätte parempana kadota väkijoukkoon kuin kertoa siitä kenellekään, koska rosvoilla voi olla ystäviä, joilta ette voi kätkeytyä minnekään, tai siksi, että todistuksenne eivät ehkä miellytä poliisia..." *

Suurinta rosvousta, sitä että monopoliyhtiöt ryöstävät valtion kassaa ja koko kansaa, ei tietenkään pidetä laittomana.** Kapitalismin mätäneminen ja loismaisuus ilmenee kapitalistisissa maissa kaikilla elämän aloilla.

* * *

Kaikki edellä esitetyt seikat ovat mielestämme eräitä tärkeimpiä syitä siihen, että sosialistinen järjestelmä nousee kiertämättömästi nykyajan kehityksen ratkaisevaksi voimaksi ja että on tapahtunut siirtyminen kapitalismin

---

* *Raymond Chandler,* The Simple Art of Murder, Montreal 1950, p. 192—193.

** Senaattori Douglas esitti muutaman esimerkin valtionvarojen kähvellyksistä. Amerikan laivaston virasto ostaa esimerkiksi sähkölampun kantoja 21,1 dollaria kappale; kaupasta niitä saa 25 sentin kappalehintaan. Armeijan virasto ostaa sarjan mutteriavaimia 29 dollarin hinnasta; kaupasta niitä saa 3,98 dollarilla jne. (*U. S. News and World Report,* 27. VI 1960, p. 24). Mutta valtion asehankintojen yhteydessä tapahtuvista monopoliyhtymien suurhuijauksista hän ei tietenkään mainitse mitään.

yleisen kriisin uuteen, kolmanteen vaiheeseen. Sosialismin voitto monissa Euroopan ja Aasian maissa, jotka yhdessä käsittävät kolmanneksen ihmiskuntaa; sosialismin puolesta taistelevien voimien mahtava kasvu kaikkialla maailmassa ja imperialismin asemien jatkuva heikkeneminen sen ja sosialismin välisessä taloudellisessa kilvoittelussa; kansallisen vapaustaistelun uusi valtava nousu ja siirtomaajärjestelmän nopeutuva hajoaminen; koko kapitalistisen maailmantalousjärjestelmän lisääntyvä epävakaisuus; kapitalismin ristiriitojen kärjistyminen valtiomonopolistisen kapitalismin kehityksen ja militarismin voimistumisen seurauksena; monopoliyhtymien ja koko kansakunnan eturistiriitojen syveneminen; porvarillisen demokratian kaventaminen, pyrkimys autokraattisiin ja fasistisiin hallintomenetelmiin; porvarillisen politiikan ja ideologian syvä kriisi — tämä kaikki on todistuksena siitä, että *kapitalismin yleisen kriisin kehityksessä on alkanut uusi vaihe.*

Kapitalismin yleisen kriisin uuden vaiheen erikoisuus on siinä, että se ei ole saanut alkuaan maailmansodan yhteydessä, vaan kahden järjestelmän kilvoittelun ja taistelun aikana, voimasuhteen muuttuessa yhä edullisemmaksi sosialismille ja imperialismin kaikkien ristiriitojen kärjistyessä jyrkästi, oloissa, jolloin rauhantahtoisten voimien menestyksellinen taistelu rauhanomaisen rinnakkainolon toteuttamiseksi ja vakiinnuttamiseksi ei ole sallinut imperialistien rikkoa hyökkäävällä toiminnallaan maailmanrauhaa, tilanteessa, jolloin laajojen kansanjoukkojen taistelu demokratian, kansallisen vapautuksen ja sosialismin puolesta voimistuu.

Tästä kaikesta näkyy, että sosialistisen maailman mekaaninen vastakkainasettaminen kapitalistiselle maailmalle väkiluvun, alueen laajuuden tai tuotannon määrän mukaan, kuten kapitalismin puolustajat tekevät, ei lainkaan kelpaa kahden yhteiskuntajärjestelmän voimien mittapuuksi.

Sosialistisen leirin mahti on paljon suurempi kuin siihen kuuluvien maiden kaikkien voimien yhteissumma. Sosialismilla on voimallisia kannattajia kapitalistisessa maailmassa: työväenluokka, joka käy taloudellista ja poliittista taistelua pääomaa vastaan, ja varsinkin sen edistyksellisin osa, joka käy marxilais-leniniläisten puo-

lueiden johdolla poliittista taistelua kapitalistisen järjestelmän kukistamiseksi; työtätekevä talonpoikaisto, joka taistelee feodaaleja, suurmaanomistajia ja monopolisteja vastaan; siirtomaiden ja entisten siirtomaiden kansat, jotka taistelevat imperialismia vastaan jne. Kapitalistisen maailman väestön valtaenemmistö kannattaa objektiivisesti (vaikka ei vielä läheskään tietoisesti) sosialismia. Kapitalismilla sen sijaan ei ole sosialistisessa maailmassa puolustajia (lukuunottamatta entisten hallitsevien luokkien vaivaisia rippeitä).

Kapitalistisen yhteiskunnan liikunnan lait johtavat kiertämättä siihen, että tuon yhteiskunnan vihollisten lukumäärä lisääntyy sitä mukaa kuin kapitalismin perusristiriita kärjistyy. Ja päinvastoin, mitä kauemmin sosialistinen järjestelmä vaikuttaa jossakin maassa, mitä enemmän kehittyvät sosialistinen tuotanto ja kulttuuri, sitä pikemmin sieltä katoavat mahdolliset kapitalismin liittolaiset. Siksi kapitalismin palauttamista koskevilla kapitalistien haaveilla ei ole mitään reaalista pohjaa. Sosialistisen leirin lujittuva yhtenäisyys ja jatkuvasti kasvava mahti turvaavat maailman sosialistisen järjestelmän kaikille maille sosialismin täydellisen voiton.

Aika työskentelee sosialismin hyväksi, kommunismin hyväksi!

* * *

Yrittäkäämme luonnehtia lyhyesti kapitalismin vastaisen kehityksen näköaloja.

Kapitalistisen järjestelmän kohtalo on jo historiallisesti ratkaistu: se on tuomittu tuhoutumaan, jättämään paikkansa korkeammalle yhteiskuntajärjestelmälle — kommunismille. Mihin määräaikaan mennessä tuo prosessi päättyy maailman mitassa ja missä muodoissa se tulee tapahtumaan, on vaikea sanoa ennakolta. Kapitalismi tuhoutuu työväenluokan taistelun tuloksena työväenluokan yhdistäessä johtoonsa kaikki työtätekevät, kaikki porvarillisen yhteiskunnan edistykselliset voimat. Tuon taistelun ei kuitenkaan tarvitse välttämättä ilmetä kaikkialla aseellisen kapinan muodossa. Monissa maissa siirtyminen sosialismiin tapahtuu suhteellisen rauhallisissa muodoissa. Marxin ajatus, että proletariaatti voi „lunastaa itsensä

vapaaksi" porvaristosta, saattaa muodostua eräissä maissa reaaliseksi todellisuudeksi.

Lyhyemmän ajanjakson suhteen voidaan ennustaa seuraavaa.

Neuvostoliitto ohittaa taloudellisessa suhteessa USAn ja siitä tulee taloudellisesti maailman mahtavin maa.

Sosialistinen maailmanjärjestelmä kokonaisuudessaan ohittaa taloudellisessa suhteessa kapitalistisen järjestelmän. Sellainen kehitys heikentää ja järkyttää kapitalistista järjestelmää, jouduttaa sen tuhoa. Sosialistinen maailmanjärjestelmä muuttuu ihmisyhteiskunnan kehityksen ratkaisevaksi tekijäksi.

Siirtomaajärjestelmä hajoaa lopullisesti. Entiset siirtomaat kehittävät nopeasti talouttaan Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden avun turvin.

Kolmatta maailmansotaa kapitalismin ja sosialismin välillä tuskin syttyy, jos kaikkien maiden kansat puolustavat aktiivisesti rauhaa, jos kysymys sodasta jää kapitalististen maiden tervejärkisten valtiomiesten ratkaistavaksi. * Kun he tajuavat, että sodankäynti nykyisin taisteluasein voi aiheuttaa niin suuria ihmisuhreja sekä aineellisia menetyksiä, ettei sodan voittaminen voi niitä korvata, kun he tajuavat, että Neuvostoliiton ylivoima rakettitekniikan alalla on kiistämätön tosiasia ja että tappio vastoin väestön valtaenemmistön tahtoa aloitetussa sodassa — ja yhä laajeneva rauhanliike osoittaa väestön valtaenemmistön olevan sotaa vastaan — merkitsisi kapitalistisen järjestelmän loppua, kun porvarilliset valtiomiehet tajuavat kaiken tämän, niin kolmas maailmansota käy varsin epätodennäköiseksi. Kaikkien rauhantahtoisten voimien yhteisellä ja aktiivisella toiminnalla voidaan säilyttää rauha ja ehkäistä uusi maailmansota.

---

* Amerikan taantumuspiirien poliittinen linja on ilmaistu selvästi v. 1960 ilmestyneessä senaattori Goldwaterin kirjassa *The Conscience of a Conservative.* Goldwater vaatii, että on lopetettava neuvottelut Hruštševin kanssa, kieltäydyttävä tunnustamasta mitään (!) sosialistisen leirin maita, aseistettava kommunisminvastaisia maanalaisia järjestöjä näissä maissa, pidettävä atomiaseilla varustettuja sotavoimia valmiustilassa kapinan puhkeamisen varalta. Sanalla sanoen, kaikki nämä vaatimukset muodostavat avoimen ohjelman, jonka tarkoituksena on kapitalismin palauttaminen kansandemokratian maihin ja kolmannen maailmansodan järjestäminen.

Mutta kolmas maailmansota voi syttyä vastoin kansojen ja kapitalististen maiden tervejärkisten valtiomiesten tahtoakin sotilaspiirien edesvastuuttoman toiminnan tuloksena ja vieläpä tutkalaitteen hoitajien väärinkäsityksen johdosta.

Sotatarvikehankinnoilla rikastuvat monopoliyhtymät sekä imperialististen maiden sotilaspiirit ja vihansa sokaisemat sosialismin viholliset vastustavat ja tulevat vastustamaan yleistä ja täydellistä aseistariisuntaa ja todellista rauhanomaista rinnakkainoloa. Tapahtumat, jotka tekivät mahdottomaksi Pariisin huipputason konferenssin, ovat osoituksena rauhanomaisen rinnakkainolon vihollisten suuresta voimasta.

Asehankkijat voivat sitä paitsi tulla toimeen ilman avointa sotaakin; kansainvälisen jännityksen ylläpitäminen ja kilpavarustelu turvaavat niille valtavan suuret ylivoitot. Sotatekniikan kehittyessä nykyään tavattoman nopeasti eräitä aselajeja vanhenee jatkuvasti ja niitä korvataan uusilla. (On tapauksia, jolloin ase vanhenee jo ennen valmistumistaan, kuten tapahtui englantilaiselle Blue Streak -ohjukselle.) Aseiden tuottajia tyydyttää täysin sekin, että kansainvälinen jännitys pysyy jatkuvasti laukeamatta.

Imperialististen maiden ja kapitalismin leirissä olevien vastakkaisten ryhmittymien välinen taistelu ei voi olla jatkumatta. Mutta kiertämättömien valtavan suurten uhrausten ja mahdollisen voiton tuottaman hyödyn välinen epäsuhde ja varsinkin pelko kapitalistisen järjestelmän kohtalosta estää maailmansotien syttymisen noiden ryhmittymien välillä. „Pienet" sodat, varsinkin sodat puolisiirtomaiden vapauttamiseksi imperialistisesta sorrosta (Etelä-Amerikka) ovat mahdollisia ja todennäköisiä.

Pääoman keskittyminen ja nopea teknillinen edistys kehittyneen kapitalismin maissa johtaa kroonillisen joukkotyöttömyyden kasvuun ja luokkataistelun kärjistymiseen. Kapitalistisen järjestelmän olemassaolon jatkamishalu pakottaa tietyssä määrin pääomaa tekemään työväenluokalle eräitä myönnytyksiä.

Jaksoilla tulee olemaan lyhenemistaipumus, sillä nykyisen tekniikan nopean kehityksen johdosta peruspääomakin kuluu moraalisesti nopeammin, ja tehtaiden rakentaminen, peruspääoman uusiminen ja laajentaminen tapahtuu

samoin nopeammin kuin aikaisemmin. Sitä osoittaa USAssa 1960 alkanut talouspula. Talouspulat käyvät ankarammiksi kuin ovat olleet ensimmäisten 15 vuoden aikana toisen maailmansodan jälkeen.*

Kapitalismista sosialismiin johtavan historiallisen siirtymäkauden tilanne on äärimmäisen monimutkainen, eikä sen vuoksi voida tehdä konkreettisempia ennusteluja. Voidaan kuitenkin ennustaa melko varmasti, että 20. vuosisata on kapitalismin olemassaolon viimeinen vuosisata. Tämän vuosisadan päättyessä kapitalismi on jo hävinnyt kokonaan tai siitä on jäljellä enää vain vähäisiä rippeitä.

20. vuosisata on jäävä ihmiskunnan historiaan kapitalismin tuhoutumisen vuosisatana, kommunismin riemuvoiton vuosisatana.

---

* Federal Reserven hallinnon julkaiseman uuden indeksin mukaan talouspulien syvyys USAssa oli (%):

1948—49	8
1953—54	10
1957—58	14

SISÄLTÖ

LUKIJALLE

Kustannusliike Edistys pyytää lukijoita esittämään mielipiteensä tästä kirjasta, suomennoksen laadusta ja kirjan asusta. Kustannusliike on kiitollinen myös muista ehdotuksista ja toivomuksista.

Osoitteemme:

Zubovski bulvar, 21
Moskova, Neuvostoliitto